

211299

ప్రతిదినము ప్రకటింపఁబడును

Vol. 12
సంపుటము ౧౨

చెన్న పట్టణము 1925 వ సం॥ జూన్ నెల 18-వ తేది గురువారము
శ్రీ క్రోధననామ సంవత్సరము, శ్వేతమాస బహుళ ద్వాదశి ౧౨.

No. 67
సంచిక ౬౭

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు మంచిమందు

గొప్ప గొప్పవారితో వేలకు వేలు యోగ్యతాపత్రములు పొందియున్నది. పంచభాష చీటి మాచి కొనిన మౌనముగలుగడు

అమృతాంజనము నకలవిద నొప్పులకు నంజీవివంటిది

తలనొప్పుల మాన్పును, వాయువుపోట్ల బాపును,
పొన్నపు నొప్పుల బారదోలును, పోట్లగొట్టును.
బొజుకుల భేదించును వాపుల రూపుమాపును.
దగ్గును తగ్గించును దురదనుతొలగించును.

ఈమందును రుద్దగానే చెమట పట్టుటవలన శరీర
మందలి దుష్పదార్థములను తొలగించి దేహమున
శారోగ్యము గలిగించును. నొప్పులు తీసివేసును.
చేతములలో కూడ వాడుచున్నాడు.

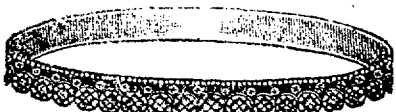

చక-నిడబ్బీతో నహా సీసా 1-కి ర్పు 0-10-0; డజన్ 1-కి ర్పు 6-4-0. ప్రతియింట నుండదగినది.

అమృతాంజనం డిపో, 6, 7 తంబుశెట్టివీధి, మద్రాసు లేక, 109 వైరి రోడ్డు, ఫోర్ట్ బొంబాయి.

నవరము బంగారుతో చేయబడిన

రకంవారిగాబలు, చెయినలు, అడ్డి
గెలు, మల్లెమొగ్గులు ఉంగరాలు
వగైరా నగలు, వెండిసామానులు,
బహుమతి నొసంగుటకు యోగ్యమైన

పతకములు కవ్వలు వగైరా నగలు
గ్యారంటీగానున్ను చెప్పినట్లు
ముకు సరిగా పంపబడును. మావద్ద
నుంచి వకసారి తెప్పించినచో మీరు

మరియొకసారి మావద్ద తప్ప వేరే స్థలములందు అర్దురు యివ్వరు. మహాశివు చాలా సహాయముగా యివ్వబడును.

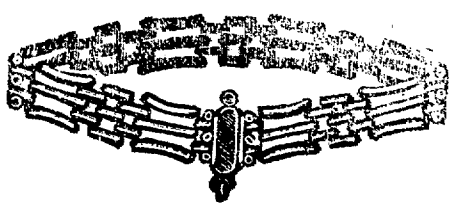
ఇండియన్ జ్యూవెలరీమార్ట్, నగర్తవేట, బెంగళూరుసిటీ.

నవ్వుకము.

కల్తీలేదు

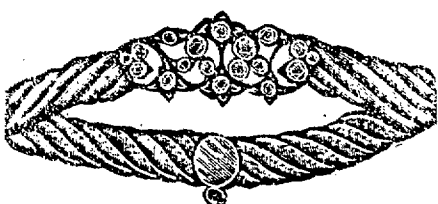
మోనము లేదు

పై మూడు లంకెములను చక్కగా గమనించ తగినవి.

స్త్రీలు

పురుషుల
చేతిగా

లుసులు

నారీమణులు, పురుషులు చేతికి ధరించు పలురకముల బంగారు గొలుసు, ముంజేతి గడియారము గొలుసులు, సాదా
ఉంగరములు, రాళ్ల ఉంగరములు, వంకీలు, నెద్దాగములు, మోపులు అన్నిరకముల వెండి నగలు మావద్ద సిద్ధముగా
నున్నవి. లేనివి అర్దు రిచ్చిన పకాలుములో తయారుచేసి యిచ్చెదము. సవరం బంగారుకు నీనువెండికి పూచీనిచ్చెదము.

ఉమ్మడి రామయ్య శెట్టి, గురుస్వామి శెట్టి కంపెనీ, 25 వై నా బజారు గోడ్డు, మదరాసు.

ఆంధ్రులకే

Last Few Copies of

"OTHELLO" Unveiled
"HAMLET" Unveiled

by the late Rentala Venkata Subba Row for Clearance price of Rupees three, Each Volume of
about 700 pages available till the 15th of July or till stock permits.

Victoria Depot, Mylapore, Madras.

వెల్లింగ్టన్ సినిమా

18.6-25 శనివారమునుండి 19.6.25 శుక్రవారమువరకు
ప్రతి శని, ఆదివారములందు సుధాప్నాను 3-15 గం॥
మాటిసీ ప్రత్యేక ఆట గలదు.

ప్రపంచమందు అంతెటను చాల ఆకర్షణీయమైన

ది ఐరన్ మాన్ కడపటివారము

అల్బర్టిని ధైర్యకార్యములు చూడదగినవి.

సాహసము గల పితాచములరాజు

ఆంధ్ర శ్రీమద్భాగవతము :-

ఇది వ్యాఖ్యలన్నిటియందున్న విషయము చేర్చి తెనిగింపబడినది.
విశ్వాకమునకేపద్యమే తెలియుటకు శ్లోక సంఖ్యగూడ
జేర్చబడినది. విశేషార్థములుందుతావున గ్రంథ సర్థమువ్రాయఁ
బడినది. భారతమంతగ్రంథము. గొప్పదీపిక గలదు.

మూడువాల్యములు	రు 12-0-0
శ్రీమదాంధ్ర బ్రహ్మాండపురాణము	5-0-0
శ్రీ ఆంధ్రలలితోపాఖ్యానము	1-8-0
హాలాన్యమహాత్యమనంబడు	0.12-0
మధురాపురమహాత్యము	
విచిత్ర సాదుకావట్టాభిషేకనాటకము	0-12-0
పాండవాజ్ఞాతవాసము	0-12-0

జనమంచి శేషాద్రిశర్మ, కడప.

గాంధీ దైవజ్ఞుడు

భర్తృవ్యాయమైన 5 ప్రశ్నలువ్రాసి పంపినయెడల సరియగు
భావిఫలితమువ్రాసి పంపెదము. ప్రశ్న వ్రాయుకాలమున
విలంబమునకూడ తెలిపవలెను. 5 ప్రశ్నలకు ర్పు 1.0-0. పై
పత్రికప్రశ్నకు 0-4-0. (వి.వి. 1.4-0; ఒకసంవత్సరమువ్రాయు.
5-0.0. ఆ-జనేయజ్యోతిషులయము, తిరు త్తణి, చిత్తూరుజిల్లా

శీ॥ శే॥ దేశ బంధు చిత్రరంజన దాసుగారు

చెన్నపురి కార్పొరేషనుసభ్యుల భూరిసంతాపము

తీర్మాన మొకకంఠ్యముగ నంగీకరింపబడుట

దేశబంధు సభ్యుల నుండి వచ్చిన కేసులయందు సమస్తభోగపరిత్యాగియు వంగదేశ మకుట రహిత ముహూర్తములు, వ్యవసాయముల నుండి బంధు చిత్రరంజనను యాకస్మిక యకాలమరణప్రాప్తికై వగ చును విన్నవించుట కార్పొరేషను సభ్యులు రిప్పన్ భవనమును తమ పరితాపమును వెల్లిబుచ్చుచు, కీర్తిశేషుల గౌరవాధిక్యము సమావేశమును నిలిపి వేడు (18-6-25) కార్పొరేషను కార్యాలయమునకు వెలు వొసంగుటకు ఏకగ్రీవముగ తీర్మానించిరి.

రాజీ బి॥ ఓ. తనీకావలంకెట్టి గారు రగ్రాసనాధిపత్యము క్రింద సుమారు 17 గురు సభ్యులును, కమిషనరుగారును హాజరైరి. స్వరాజ్యపక్షసభ్యు లెల్లరు విచ్చేసిరి. యారోపురేశీ యుడగు లెస్లి గారును దాసుగారి మరణమునకు తమ సానుభూతిని చెల్లించిరి.

సాయంత్రము అయిదు గంటల పడునాటను నిమగ్నము లాయెను. అప్పటికే సభ్యులెల్లరు యథాస్థానములం దాసీనులై యుండిరి. నాటి విచారనూచకములు సభ్యుల, అందు ముఖ్యముగ స్వరాజ్యపక్షమువారి వనరులందు ద్యోతకముగయిండు ను. ఒక నిమగ్నము నిల్చియును. గడియారమునందలి ముల్లు పడి యైదు నిమగ్నమును తెలిపెడిదే యాలస్యముగ స్వరాజ్యపక్షే తలదడు శ్రీయత టి. యస్. రామస్వామి అయ్యర్ గారు లేచి అత్యాచారంతో తీర్మానము నుపపాదించు మొదలిడిరి. తీర్మానముపపాదించు నవకాశ మొండొరుల కొసంగక తమ పక్షమే, చివరకు తామైనను ఉపపాదించుటకు అత్యంతాతురలై యున్నటుల తోచెను.

టి. యస్. రామస్వామి అయ్యరుగారు

“కలకత్తా కార్పొరేషను అధ్యక్షులగు శ్రీయత దేశబంధు చిత్రరంజన దాసుగారి యాకస్మికమృతివల్ల దేశమునకు గలిగిన నష్టమునకు చెన్నపురి కార్పొరేషనుసభ్యులు తమ విచారమును చెల్పుచున్నాడు.”

వైతీర్మానము నుపపాదించుచు నా యు ప పాదన ను సభ్యుల సమ్మతికి నీవేదించుటయందు తా మెక్కడు చెప్పనవి సరము లేదనియు, భారతదేశము తనప్రతిరత్నములందు ఒకనిని గోల్పోయినదియు. శీ॥ శే॥ దేశబంధుదాసుగారు చెన్నపురి విచ్చేసినపుడు స్వయముగ తా మెరిగియుండుటచే తమకు గలిగిన పరితాప మనల్ప మనియు, కీర్తిశేషుని దేశభక్తిని, రాజకీయరంగముం దావహేళముని నియమనప్రజ్ఞాలావణ్యములను నెల్లరు గురింగినవే యని పల్కిరి.

వి. చక్రయ్యశ్రేష్ఠిగారు తా మహింకే ఒకతీర్మానము నుపపాదించు నిశ్చయమై యుండిరి. కాని ప్రభమునే నేరొక తీర్మాన ముపపాదించుటచే తమ తీర్మానమును సవరణగ నుపపాదించిరి.

“కలకత్తా పురపాలకసంఘాధ్యక్షు లగు దేశబంధుదాసు గారి యకాలమరణమువలన దేశమునకు గలిగిన నష్టమున కీచెన్నగర పురపాలకసంఘమువారు తమ సంతాపమును ప్రకటించుచు, కార్పొరేషను కార్యాలయము కే ప టి డి న ము (19.6.25) మాయముయొ” నని తీర్మానించుచున్నారు.

టి. యస్. రామస్వామిఅయ్యరుగారు సవరణ నంగీకరించిన పిదప వి. చక్రయ్యశ్రేష్ఠి గారు ప్రసంగించిరి.

వి. చక్రయ్యశ్రేష్ఠిగారు

దుర్భరచింతాక్రాంతిదనై నే నీ తీర్మాన ముపపాదించుచున్నాను. స్వరాజ్యపక్షసభ్యుల ముగ మా కీ పిడుగునంటిగార వినుటవలన గలిగినసంతాపమునకు మేర లేదు. ప్రత్యేకముగ మాయొక్క అనుతాపమే గాక, ఈచెన్నపురి పౌరు లెల్లర చింతను వెల్లిబుచ్చునపుడు మా మనములందు పొంగి పారలు చుఱచారనిగి మికు తెలియనగును. చిత్రరంజనని సుగుణపుంజములును, నిరంతర దేశభక్తియు, ప్రతిభావిశేషములును, స్వర్ణసాహసాదులును ఇర్లవాతీతములు. వానినిటనే జర్పింప నవసరములేదు. కేవల నామమాత్రదేశభక్తుడు గాక తనజీవితమందలి ప్రతియంతయును యాదర్శప్రాయముగను ప్రామాణ్యముగ నొనర్చెను. స్వార్థరహితత్వమునకును, దేశభక్తికిని, పరిత్యాగమునకును, ఈతని హృదయ మునికెవట్టు. ఈతని యాత్మ మహత్తరమైనది. దేశభక్తిని స్వీయమతముగ గైకొనినతేజోరాశి. అఖండప్రతిభగల న్యాయవాదియై లక్షలకొలది ద్రవ్య

ము గడించి అసంఖ్యాకములగు దేశీయసోదరకుటుంబములకు, విద్యానిలయనిర్మాణములకు వెచ్చించిన ఉదారస్వభావుడు కలకత్తామందలి ధ్యాకోద్యమములుగాని, విద్యావిమనక సంస్థలుగాని, పేదలగు యువజనులుగాని యాతని సహాయమును బడయనివారరుడు. అసహాయోద్యమారంభమునందు యీ మహనీయుని పిలుపునకు దేశ మెట్టి జవాబుసంగెనో మిక్కిలినకు తెల్లమే. కేవలము దేశభక్త్యుత్సాహములచేయు స్వల్ప డబ్బులయే గాక కార్యకూతుడై దారాపుత్రులతో కారాగృహమున కంపబడి రాజకీయ సన్నాహిగ బయల్పడెను. ఆత డెట్టిరాజకీయాభిప్రాయముల గల్గియుండినను నేను అఖిల భారతదేశ మందామృతశీత్రుని మరణమునకై ఇగవనివా డుండరు. నే డీమానవశ్రేష్ఠుని గోల్పోయితిమి. తే డేమి కానున్నదో, భావిపరిణామ మెటులున్నదో తెలియకున్నది. కాంగ్రెసువారి యొక్కయొ, మదరాసు పట్టణపౌరులయొక్కయొ, చెన్నరాష్ట్రముందలి ప్రజలయొక్కయొ అభిప్రాయముల నే డెల్పుచున్నటుల తలంచెదను కాన తామెల్లరు ఈతీర్మానము నంగీకరింప వేడుచున్నాను.

అబ్దుల్ హమీదుఖానుగారు

తీర్మానమును బలపరచుచు నిట్లునుడిసిరి:—ఈ భారత ఇర్లమందలి యాదానిగోపాలములో చిత్రరంజనని నామ మెరుంగ నివారరుడు. కన్యాశుభ్రమొదలగు హిమవన్మగమవరకును దేశ బంధుగురులించి విననివారును మాటాడినవారు నుండవోరు. ఈ దేశమందును, ప్రపంచమందంతటాగూడ కీర్తిశేషులు గావించినట్టి అసమానత్యాగము సల్పినవారు అత్యల్పసంఖ్యాకులు. తన సర్వస్వము దేశమాత్మవిముక్తికై యర్పించెను. నిరాకరణోద్యమారంభమునందును అంతకు క్రితమును, కళాకాలల బహిష్కరించిన విద్యార్థియువకులు వేలవేల లాతని సహాయమును బడసి యుండిరి. తనస్వాస్థిత్యద్రవ్యమునుండి నిరాధారులు, నిస్సహాయులునగు వంగయువజన కుటుంబముల నెన్నింటినో పోషింప గలిగెను. అసహాయోద్యమమునకు మూలస్థానమై ఉద్యమమును ప్రకమము నడిపినవారలయందు దిత డగ్రగణ్యుడు. గాంధీమహాత్మునికి కుడిభుజమువలెనుండి తోడ్పడినధీరుడు. అట్టిసోదరరత్నమును త్యాగశీలుని గోల్పోవుటవలన వాటిల్లిన యపారనష్టమును గూర్చి మహాత్ము డెల్లరు సంతాప మొందుచుండునో మన మెల్లర మూహింపవచ్చును.

బ్రిటిషుప్రభుత్వముయొక్క కఠినపరీక్షలకెల్ల చిత్రరంజను దాగి తుదకు జయమొందిన మేరుసమధీరుడు. దారాపుత్రులతోడ కారాగారమునందు ప్రతేకించి మాతృదేశభక్తిం భలముల ద్రుంపనెంచిన మహాత్మాగళి. యశస్సామియైగాని, ఉన్నతోద్యోగాభిలాషుడేగాని, గాక కేవలధర్మాచరణమునే మనసునం దిడుకొని నిష్కామకర్మ సలిపిన స్వార్థరహితుడు. తన మాతృదేశ మనభవించుచున్న దాస్య మొక్కక్షణమైనను సహనము తో జూచి యోర్వ జాలక పోయెను. కేవలసిద్ధాంతమండేగాక యాచరణ యోగ్యమగు కార్యక్రమమును మనకెల్లరకాదర్శప్రాయముగ నొసంగియున్నాడు. కలకత్తా నగరపాలకసంఘమున కిరుమారు లధ్యక్షులై విశేష ప్రతిభ జూపిన యా మహామహునికొరకు మనము చేయగలిగిన దేమైన నున్నచో నాతడు దేనిని వాంఛించి, దేనికొరకై తన ధనప్రాణముల నర్పించి పరమపదించెనో ఆ సదుద్యమమును కొనసాగించుటయే మనధర్మము.

డాక్టర్. సి. వలేశముపలియారుగారు:—పై తీర్మానమును తామే యుపపాదించు నిశ్చయించిరినియు, వి. చక్రయ్య శ్రేష్ఠి గారంతకు క్రితమే యుపపాదించుటకు నిశ్చయించుకొని యుండినందున తాము దానిని బలపరచుటకై నను నుత్సహించి రని పల్కినను. కీర్తిశేషులగు దేశబంధుదాసుగారి యాకస్మిక

మృతివలన భారతజాతి కంఠతను తీరని దుఃఖము వాటిల్లినది. భారతపుత్రశ్రేష్ఠుల నేవాకృష్ట లేతటి సత్సంతాపశక్యములై యుండెనో అట్టితరుణముననే ఈధికారి మరణించుట దేశదార్పాగ్యము, భారతదేశమందుద్భవించిన ఏకాంతిమంది రాజకీయ సన్యాసులలోనో దాసుగారికరు అగర్భ శ్రీమంతులజాతియందు జననమంది పాశ్చాత్యవిద్యాపారంగతుడై, న్యాయవాదియై మాసమునకు వేలవేలరండి ధనము గడించి, సర్వసౌభాగ్యముల తోతులదూరము మహాత్మాగమును గావించుట కానిత్యాగ పరాయణత సంప్రసీయము. ఆతడు గొప్పప్రతిభాశాలియు, కర్మిష్ఠియునై యుండెను. దేశభక్తి యాతనిలో-మూర్తీభవించి యుండెను. సర్వమానవసేవకుడగు నామహనీయుని యాత్మ శాంతివధమునందు గాక !

కె. వ్యాసారావుగారు:—ప్రామాణ్యచారిత్రుడగు దేశీయసోదరుడు హతాత్తుగ మనల పిడి లోకాంతఃమేగినందులకు మనము చింతించుచున్నాము. 1904 సం॥ మందు అరవిందస్థూంఘు పై రాజద్రోహనేరము మోపబడినపుడు వారిపక్షమున న్యాయవాదిగనుండి మిక్కిలి నిపుణముగ ధైర్యోత్సాహములతో వాదన గావించి అరవిందయోగిడై మోపబడిన నేరము రద్దు గావించినవాటినుండి చిత్రరంజనుని య శో ప ల్ల రు అ దేశమునందంతట వ్యాపింప మొదలిడెను. అటునుండి కొలదిసంఖ్య త్వరములకు మాసమునకు దాదాపు 40 వేల రూప్యముల రాబడి గలిగియుండెను. కాని లెక్కకుమించిన యీ ధనమంతయు నెట్లు వ్యయపరచబడుచుండెనో యీతడు గమనింపజాలెను. కేవల రాజకీయనిర్బంధితుల కుటుంబములే గాక నిస్సహాయులును, పేదలునయిన యనేకులుంబయుల వ్యయములను భరించుచువచ్చెను.

1904 సం॥నుండి 1920 సం॥ దనుక దేశబంధుడు రాకొ మరునిదకై యనుభవించెను. 1920 సం॥నుండి తనదేశమున కాతడు గావించిన మహత్తరత్యాగము, కృషి, అసన్యసామాన్యములు, దురవగాహ్యములు. అతని మూర్తియం దొక మహత్తర సంఘనశక్తి ఆత్మశక్తి గోచరమగుచుండును. తనకంటె గావించినయుణములకు తాను బాధ్యుడైయుండకపోయినను వాని నెల్ల దీర్చి గలిగించిన తనకంటెగి ఋణియుత్తని గావించిన ధర్మస్వరూపి. తన తండ్రి ఋణముల దీర్చుటకు, తన తోడి దేశనేవారిత్యులల ఋణముల జెల్లించుటకు, కడకు తన మాతృదేశ ఋణమును దీర్చుటకే యాతడు ఈ కర్మభూమియందు జననమంది యకాల మరణప్రాప్తి నొందెను. నాతనినుండి యొకానొక దివ్యతేజము బయల్పెడలి దేశమునందెల్లడల నావరించెను. మనము నేడు సభను సమాప్తముగావించి రేపు కార్పొరేషను మూయుటవలన నాకనికి సమర్పింపదగిన దానియందల్పమైనను యొనర్పజాలియుండెను. భగవాను డామృతజీవి, మరీకొంతకాలము జీవింపజేసి చెన్ననగరములో మనమెల్లరము జూచుభాగ్యము లభింపలేదు గదా యని మాత్రము చింత నొందెదము. భారతవర్షమం దిట్టిమహామహు లు దృఢించుట యేగాక సంపూర్ణ ఆయురారోగ్యములు గలిగి మనియుండు నటుల చయామయుడగు నాయాత్మకు డనుగ్రహించు గాత!

మాఫీ మహమ్మదుగారు

తమశ్రద్ధావయం దుపవసించుచు శీ॥ శే॥ దాసుగారు తన దేశవిమోచనమునకై తన సమస్తసంపదలనూ, భార్యా బిడ్డలను, వీరి కలియుగ హరిశ్చంద్రుడని పేర్కొడనెననియు, రాబోవుసంతతి వారాతని స్వరూపమును హృదయ పేటికలం దిడుకొని ఆరాధన జేయుదురనియు, వంగదేశమందు మూడవ మారు కాసనసభ్యులు మంత్రులవేతనముల నిరాకరించు వపుడు దాసుగా రస్వస్థతగ యుండినను పడకకుర్చియందు పరుండి మోసుకపోబడి జయించి వచ్చిరనియు, ఈ ప్రపంచమందు మహాత్మగాంధీగారి పిమ్మట అట్టి పరాచకతీననుడు, అట్టి లోక సంగ్రహధారుడు గలగవోడని పల్కిరి.

లెస్లి గారు

(వి కో పి యన్ సభ్యులు) చిత్రరంజన దాసు గారి మరణమునకై భారతజాతికి గలిగిన అపారనష్టమునకు గుండుచు భారతీయులకు తమసానుభూతిని వెల్లిబుచ్చిరి. దాసు గారు గొప్ప ప్రభావశూ నాయకుడు. నిర్మాణకాళిడు. దూర వృష్టిగల రాచకీయవేత్త. అట్టియొకని యకాలమరణప్రాప్తికై తమ సంతాపమును చెల్పుచున్నామని పల్కిరి.

గోనుగుంట్ల వేంకటసుబ్రహ్మణ్య శ్రేష్ఠిగారు
ఆంధ్రమునందు మాట్లాడుచు తీర్మానమును బలపరచిరి.
బ్రిటిషు ప్రభుత్వముయొక్క వైశాచిక స్వరూపమును, ద్వంద్వప్రభుత్వ విధానమందలి బూటకమును అంతమొందిండు

టకు కృతనిశ్చయము చేయింపు మొట్టమొదటనే సఫలమనోరథుడైన దేశబంధుదాసు ఇంతలోనే నిర్వాణమొందునని ఎవ్వరును తలపరచి. భారతదేశమందలి స్థితిగతులు విశ్లేషించి క్లిష్టముగ నుండి తాజీయవారావరణ మంతయు సందిగ్ధముగ నున్న యీ తరుణముననే చిత్రరంజనునివంటి నాయకశ్రేణుల సేవాకృతులు అగత్యములై యుండు నీసమయమందే యిట్టి మరణము వలన దేశమునకు నష్ట ముఖంబును. రాచకీయ రణరంగమందు నూతనశక్తి ద్రోక్కి ప్రభుత్వసంస్థలయందు ప్రవేశించి ప్రభుత్వమువారి కోటయందే పోరు సలిపియున్నాడు. తన శక్తి సామర్థ్యములజూపి ప్రభుత్వ పీఠ మడచివారు. ప్రపంచము దలి గొప్పరాజ్యాంగవేత్త లెల్లరు నీతని శక్తి, సాహసాదార్య ములగాంచి యచ్చెరువొందిరి. తన ధనమును, భోగమును, భార్యను, పుత్రుని, తనబుద్ధిని, ప్రాణమును, సర్వస్వమును దేశ సేవకై యర్పించిన యశోరాసి. మహాత్ముని పితవ అంతటి రాజకీయధీశుడు, రణోద్ధాతుడు మరొకరు లేరు. ఈతని సంతకపిడికై, ఈతడు నడచినప్రోవనే నడచి మన మెల్లరము దేశమిత సేవకేయుదు, భారత భావిభాగ్యోదయమునకై మన యనువుల శర్పించిన గతిచిహ్నం యీతని యాశ్చక్య మనము గొప్ప సేవకేసినవార మయ్యెదము.

పితవ అధ్యక్షులు తీర్మానము వోటుకుబెట్టగ సభ్యు లెల్లరు నిలవబడి ఏకగ్రీవముగ తీర్మాన మామోసిందిరి. అధ్యక్షులు తీర్మానమును వసంతాదేవిగారికి తంతి జేయవలెనని అంగీకరించిన పితవ సభ్యులు సభాభివక్షమును విడిచిరి.

వేలం ప్రకటన

కృష్ణాజిల్లా బెజవాడ తాలూకాలో పాతు వల్లూరు యస్టేటు వకటన పార్సులోని బొడ్డపాడు గ్రామము తాలూకు యీదిగువ ప్రదహరింపబడిన యస్టేటు స్వంతకమతం మామూలు పల్లంభూము లు నజరానాకు 1925 వ సంవత్సరము జూన్ 23 వ తేదీ వగలు 12 గంటలకు బహిరంగముగా వల్లూరుగ్రామములో తిరిగి వేలం వేయబడును. యీభూములకు య 1 కి రు 11-0-0 చొప్పున శిస్తున్నున దరు శిస్తుమాద రివాజ ప్రకారం సెస్సులున్ను ప్రతిసంవత్సరము క్రయ దారు యస్టేటుకు చెల్లించవలసి వుంటుంది. పాట పాడ దలచిన ప్రతివారున్ను పాటపాడుటకు ముందుగా నెం 190 కు రు 50 లున్నా నెం 293/2 వ నెంబ రుకు రు 100 లున్నా ధరావతు కట్టవలయును. మిగతా వరతులు పాటకాలమందు తెలియ చేయ బడును.

మామూలు పల్లం
నెం 190-య 11-0.3 శిస్తు య 1 కి రు 11-0-0
293/2 28-90

39.93

పోల్ వల్లూరు ఎస్టేటు, వి. శివసుబ్బారావు
1 భాగము, మేనేజరు ఆఫీసు మేనేజరు
కోర్టుఆఫ్ వార్డుస్, మచిలీపట్నము. 17-6-25,

శ్రీకృష్ణనామ సంకీర్తన మార్గదర్శిని
ఈపుస్తకమును చదివినచో ఎవరికినాడు క్రొధన సం||
రిములో గణితముతో నిమిత్తములేకుండా ప్రతిగంట, శోభా,
మాసము, దశ, పంజర ఫలితములు శాంతిలు తెలిసికొనగలరు.
తగ్గింపు వెల పోస్టేజిసహా 1-4-0 అణాలు.

శ్రీరాంప్రసాద్ జ్యోతిషమందిరము,
భీమవంపాడు, భీమవంతులూకా, కృష్ణాజిల్లా.

ది మదరాసు అండు సదరన్ మరాటా రైల్వే కంపెనీ లిమిటెడ్.

(ఇంగ్లాండులో ఇంకార్పొరేటు చేయబడినది)

నోటీసు మేళాళత్తూరు ప్లాగ్ స్టేషన్

1-7-25 తేదీనుండి గుడియారము సభత్తూరు స్టేషనులకుమధ్య 98/12-13 మైలు వద్ద మేళాళత్తూరు అను ఒక క్రాంతి ప్లాగ్ స్టేషను యేర్పాటు చేయబడును. ప్రయాణీకులకు టిక్కెట్లు యివ్వబడును. పామానులుకూడ రేడి వలకులకు వింపుని కన్వెన్యెన్సు మెంటులు అంగీకరించబడును.

ఈదిగువ తెలుపబడినబండ్లు మాత్రమే ఈ స్టేషనువద్ద ఆగును.

మేళాళత్తూరు	చేరులు	నెం 15 ప్యాసంజరు	నెం 19 ప్యాసంజరు	నెం 12 ప్యాసంజరు	నెం 20 ప్యాసంజరు
		వగలు 11 గంట-56 ని	రాత్రి 2 గంట-27 ని.	ఉదయం 8 గంట-14 ని.	రాత్రి 12 గంట-30 ని.
	బయలుదేరుట	,, 11 గంట-56 ని	,, 2 గంట-29 ని.	,, 8 గంట-16 ని.	,, 12 గంట-32 ని.

న్యాయస్థానవార్తలు

బెజవాడ ఆనకట్టవద్ద జరిగిన కూనీయత్నము
గుడివాడతాలూకా పెదపాకాపురమును పులికొట్టు వెంకటరామయ్య అనే అతడు ఘంటసాలకాపురమును అత ఘంటసాల వెంకటస్వామయ్య అనే వీరియర్ 17 తేదీన బెజ వాడ ఆనకట్టవద్ద చంపబోయినదియు, చంపినవారిపై పాడి చి పాటిబోయినదియు పోలీసువారు వెంకటరామయ్యను అ రెట్టచేసి, కేసుచెట్టియున్నారు. ముద్దాయి గుంటూరు సబ్ జై యిలులో ఉన్నాడు. కేసు గుంటూరుసబ్ జైజస్టిసువారికోర్టు లో విచారణ జరుగుతున్నది. సదరుముద్దాయిని గుంటూ రులో జామీనుమీద వదలనందున 16-6-25 తేదీన ప్రాజెక్టులో జామీనుపిటీమను మెట్టగా ప్రాజెక్టువారు జామీను మీద విడుదలచేసినారు.

సర్. కె. వి. రెడ్డినాయుడుగారున్ను, గుంటూరులో న్యాయవాదిగా ముద్దాయంతరపున వాదించుచున్న చలసాని సత్య నాథాయ్యచాకగిగారున్ను ప్రాజెక్టులో యీవిషయములో పనిచేసిరి.

(ఒకవిలేఖరి)

శ్రీ సోదరసమితి

ఈసభ ద్వితీయసమావేశము పితాపురమున నీ నెల 18,14 వ తేదీలను జయప్రదముగ జరిగినది. సమావేశమునకు వివిధ ప్రాంతములనుండి మిత్రులు విచ్చేసినారు. మొదటిదినము కార్య నిర్వాహకసభ జరిగినది. దీని ప్రధానోద్దేశము అన్యోన్య భ్రాతృభావము, ప్రేమ, పరోపకారదీక్ష, నిర్మలత్వము, ఆత్మసమర్పణము, విద్యాభ్యాసకమాసాభివృద్ధులు. ఇట్టి గుణ దర్శనము లంగీకరించి దీక్షాదక్షులై యాచరింమిమెల్లరు దీనియందు చేరవచ్చును. కార్యనిర్వాహక సభాసంతరము భోజనభాజన ములు సోదరుల యిష్టానోష్టియు సంగీతసాహిత్యవిద్యాప్రదర్శన ములతో నానందముగ గడచిపోయినవి.

మరునాడు వివిధ ప్రసంగాలు, సోదరు అన్యోన్య విద్యాకౌశలములందు పోటీపరీక్షలు, ఆ నాయంకాలము బహి రంగసభ జరిగినవి. తక్కినది శ్రీ శ్రీ మాచి నరసింహాచార్యులు గారు అధ్యక్షత వహించిరి. మిత్రులలో చాలమంది, సభకువచ్చి నవారు ప్రేమనుగూర్చి, దేశభక్తినిగూర్చి మాటలాడిరి. తరువాత అధ్యక్షులు తమ మృదుమధురమైన కైలిని చక్కని హితబోధ రూపకమైన యొక యువవ్యాసము గావించి సభ్యుల నానందాద్ధి జోహాదించినారు.

ఈసోదరసభా సమావేశము జయప్రదముగను నానంద ద్యోతకముగను శ్రీశ్రీ చామెర వెంకట గంగాధర రామ రావుగారి సహాయమురాగ కార్యపరతంత్రతచేత నెవేరినది. ఇట్లే ప్రతియే దీసభ యొక్కొక్కచోట జరుగు యందును.

(ఒకవిలేఖరి)

శ్రీ సీతారామాంజనేయ నాటక సమాజం ఏలూరు
శనివారం ఏలూరు 20-6-25
పాండురంగా సినిమాహాలులో
చ్రాపది
నాటకము ప్రదర్శింతురు.
M. N. ROW, Zamindor,
& PROPRIETOR.

వాతావరణస్థితి

1925 సం|| జూన్ నెల 18-వ తేదీ గురువారము

ముఖ్యజిల్లాలు	గత 24 గంటలలో అత్యధికవర్షము	గత 24 గంటలలో అత్యల్పవర్షము	గత 24 గంటలలో సగటు వర్షము	జూన్ 1-వ తేదీనుండి వర్షము	సంవత్సరముగా సంవత్సరమునకు కురిచిన వర్షము.
గోపాలపురం	98.5	80.8	...	0	44.96
విశాఖపట్నము	91.2	78.2	0.05	0.68	87.09
కాకినాడ	92.9	78.6	...	2.88	89.09
మచిలీపట్నము	95.8	74.8	0.95	2.43	41.59
కర్నూలు	98.0	78.4	...	0	26.01
బళ్లారి	94.8	74.9	0.01	0.01	20.51
కడప	94.6	75.8	0.08	0.88	81.28
నెల్లూరు	98.5	77.1	0.41	0.43	87.98
మద్రాసు	91.8	81.8	...	0.09	50.74
కడలూరు	97.6	78.2	...	0.58	52.94
నీలము	98.8	71.6	1.42	2.29	89.80
కోయంబుత్తూరు	90.7	70.5	...	0.41	22.99
తిరుచనాపల్లి	102.1	74.2	1.25	2.29	88.18
నాగపట్నము	95.7	75.9	0.07	0.29	54.98
మధుర	99.1	75.0	0.41	2.45	88.58
పాంబల్	94.2	81.8	...	0	87.00
తిరునల్వేలి	1.87	28.84
తిరుచేర్యుడము	88.9	76.1	...	1.88	64.51
కొచ్చిన్	85.6	74.5	0.60	6.83	114.51
కాలికట్టు	89.8	75.6	0.04	5.12	117.16
మంగళూరు	87.7	73.1	0.48	12.95	125.68
తెంగుళూరు	88.3	68.1	...	0.82	85.87
మేళాళత్తూరు	75.1	62.0	0.03	3.43	125.46
కొడైకనాల్	65.9	52.2	2.00	5.66	62.18

సర్కారులు:— మచిలీపట్నములో 0.95 వర్షించెను. విశాఖపట్నములో చినకుటుపడెను. మేళుములు ఒక మోస్తరుగ నున్నవి. మచిలీపట్నములో అర్ధగ్రాత ఎక్కువ. రాత్రివేడిమి 5 డిగ్రీలు తక్కువ. గోపాలపురంలో 4 1/2 డిగ్రీలు ఎక్కువ.

దక్కన్:— కడప, బళ్లారిలో చినకుటుపడెను. మేళు ములు ఒక మోస్తరుగ నున్నవి. అర్ధగ్రాత చాల ఎక్కువ. కడపలో పగటి రాత్రివేడిమి 4 1/2 డిగ్రీలు తక్కువ. కర్నూలులో పగటి వేడిమి 3 డిగ్రీలు ఎక్కువ.

కర్నాటకము:— నెల్లూరులో 0.41 వర్షించెను. మేళు ములు ఒక మోస్తరుగ నున్నవి. నెల్లూరులో అర్ధగ్రాత ఎక్కువ. రాత్రివేడిమి 4 1/2 డిగ్రీలు తక్కువ. పగటి వేడిమి నెల్లూరు మద్రాసులో 7 డిగ్రీలు తక్కువ.

వాతావరణపరిస్థితు లింకను అస్థియుగమునవి. రాజధానిలో చాలచోట్ల చినకుటు బడవచ్చును.

ఎస్. ఆర్. యు. సావూరు,
వాతావరణావ్రజ్ఞుడు.

రామచంద్రపురం తాలూకాబోర్డు అధ్యక్షుల నెన్నిక

జస్టిసువత్త ముయ్యోగి - మంత్రములు

కాంగ్రెసుపార్టీకి బహుముఖము

(మి.సి.కె.సి.సి.)

అలమూరు, జూన్ 17:- జిల్లాబోర్డు అధ్యక్షుడు ప్రకటించినట్టి రామచంద్రపురం తాలూకాబోర్డు అధ్యక్షుల నెన్నికనుబట్టి ఈ నెల 16-వ తేదీన తాలూకాబోర్డు ప్రత్యేక సమావేశము జరిగెను. ఎన్నుకొనుటకు ఎదురించబడిన పండ్లెండు సావములలో తొమ్మిది స్థానములు కాంగ్రెసుపార్టీకు స్వాధీనమయ్యెను. రెండు సావములు జస్టిసు పత్తమువారి స్వాధీనమయ్యెను. తక్కిన స్థానమునకు జాతీయవాది యనబడు నొక యువకుడు స్థానిక బహిరంగమును ఎన్నుకొనబడెను. జస్టిసు పార్టీకి కేంద్ర బోర్డు సభ్యులను బహిరంగమున గలసి కాంగ్రెసు మెజారిటీని భంగము చేయుటకు సమకట్టిరి పీరికి సాహాయ్యము నిమిత్తము ఈ తరగతుండు బహిరంగమున జిల్లాబోర్డు అధ్యక్షుడు మి.సి.కె.సి.సి. లకు సభ్యులను నియమించెను. ప్రతిపక్షుల పోటీ లేకయే యెన్నుకొనబడిన కాంగ్రెసు పక్ష సభ్యులలో నిర్దుష్ట రెడ్డిపంతులువారు కాంగ్రెసు పార్టీని భంగపరచెదనని యందును బయలుదేరెను. తుది తుదము వరకును ఈయన రెడ్డిపంతుల సహాయము మురారీగారును విశ్వప్రయత్నములు జస్టిసుపత్తమువారు వాదించిరి. తన పక్షము తరపున తాలూకాబోర్డు అధ్యక్షుల పదవికి అభ్యర్థి కాకర్లపూడి రాజగోపాల నరసరాజుగారిని జస్టిసుపత్తము నిర్ణయించెను. ఈ పత్తము చెక్కుచెదరకుండ మందులకు సమయమునకు జిల్లాబోర్డు అధ్యక్షుడు అరుదొచ్చెను. సరిగ్గుపూర్వము రెండు గంటలకు బోర్డు మేంబరు లెల్లరు సమావేశమునకు హాజరైరి. వారి పార్టీ వారలతో రాజుగారు రెండు మోటారుబండ్లలో దయ చేసిరి. రెడ్డిపంతులు కాంగ్రెసుసభ్యుల నిర్దుష్ట లోబరుకొనుటకు కడపటి ప్రయత్నము చేయబడెను. ప్రక్కగదులం దింకను సభ్యులు సంతరించుకొనుచున్నారని గాన ఒక్క పావుగంటనేపు వరకును సమావేశము ప్రారంభించుటకు ఆపుచేయుటవలయునని తాత్కాలికపు అధ్యక్షుడు సభ్యులను గోరెను. అయినప్పటికిని వీరిబిక్కులు సాగలేదు. సాంఘిక పురాణములగాని స్వీయపాఠములగాని జూయింగ్ కాంగ్రెసు ప్రతిపక్షుని నిర్ణయించు రెడ్డి సభ్యులను స్వగౌరవమును నిర్మించిరి. జస్టిసుపార్టీ ప్రయత్నములన్నియు నిష్ఫలమై జనమయ్యెనని తోచునట్లే, సమావేశముపూర్తికాకుండగనే, రాజభక్తి ప్రమాదము వైదుర్యముగొనకయే మోటారు బండి వెళ్లి రాజుగారు తుట్టున వెదలిపోయిరి. ఇద్దరు రెడ్డి సభ్యులలో నొకరు శ్రీమత్ బిక్కిన వెంకటరత్నంగారు రామచంద్రపురం తాలూకాబోర్డు అధ్యక్షులుగ నుండలయునని ప్రతిపాదించి, రెండవసభ్యుడు అనువదించెను. వెంకటరత్నం, యం. ఎల్. సి. గారికి పోటీగా అధ్యక్షుల పదవికి మురాయికరులేరు. తనసంతరిము బిక్కిన వెంకటరత్నముగారు ఉచితరీతిని రామచంద్రపురం తాలూకాబోర్డు అధ్యక్షుల పదవికి ఎన్నుకొనబడినటు నిర్ణయింపబడెను. బిక్కిన వెంకటరత్నముగారు బోర్డు అధ్యక్షులుగ నుండలయునని ప్రతిపాదించి అనువదించిన రెడ్డి పంతుల సభ్యుల వరకును ప్రశంసార్హులు. ప్రజలయొక్క ప్రతినిధులు విజయమునొందిరి. కాంగ్రెసునకు ప్రజలయందుగల పశుత్వబడి అధ్యక్షియమైనది యని యాదొన్నికలన బహువు చేయబడెను. కాజి కంయ్య కమగ వనితనీ నిర్మాణకార్యక్రమమును బూర్తిచేసి కాంగ్రెసుయొక్క ప్రతిష్ఠా ద్వితీ కృతిము గావించబడియున్నది. (తండ్రివార)

కాంగ్రెసుపత్రిక - రాజమహేంద్రవరం

అధికారములను కొన్ని కారణములచే నీవారము కాంగ్రెసుపత్రిక వెలువడెను. రాజమహేంద్రవరం పత్రికను ఎక్కిన పుటలతో ప్రకటింపగలవారము. చందాదారులు మన్నింపబ్రాధితులు.

మద్దూరి అన్నపూర్ణయ్య,
సంపాదకుడు.

తూర్పు కృష్ణాజిల్లా కాంగ్రెసుసంఘము భిద్దరుబోర్డుల తగాదాలు

ఆంధ్రరాష్ట్రీయ సంఘమువారి విచారణ

ఈ నెల 16 తేదీ ఆంధ్రపత్రికయందు రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసు కార్యదర్శి శ్రీయుత మండవోక రంగయ్యనాయుడు గారు తూ. కృ. కాంగ్రెసు సంఘ భిద్దరుబోర్డుల తగాదాలు, జిల్లా కాంగ్రెసు సంఘ నూతన యెన్నికల అయినపట్టుల విచారించబడునని తెలియిచ్చి యున్నారు. ప్రస్తుతమున్న కాంగ్రెసు సంఘమునకు, భిద్దరుబోర్డులకు గల తగాదాలు విచారించుటకు నూతనకాంగ్రెసుసంఘ మేల సమావేశము కావలెను. ఈ తగాదాల నెన్నింటిని నూతనసంఘము బాధ్యత వహించునో దాదాపు సంపూర్ణమువైచి ప్రస్తుతమున్న వారిలో నుండియే యీ తగాదాలు ప్రారంభించి జిల్లాలోని నిర్మాణకార్యక్రమమునకును, జిల్లాసంఘమునకును విశేషనష్టము కలిగించుచున్న సంస్కరములలో రాష్ట్రీయసంఘమువారి రింతరీతి ఉపేక్ష వహించుట భావ్యముగ లేదు. ఇక వైచి సక్రమమైన విచారణ సల్పి తన వ్యాయమును కలగ జేయవలెనని నూతన సంఘ సమావేశముతో నిమిత్తము లేకుండ తక్షణమే రాష్ట్రీయసంఘమువారు విచారణ సులభమై నని యందుములముగా ప్రార్థించుచున్నాను.

కొడాలి నరసింహారావు,
జిల్లాకాంగ్రెసు సంఘసభ్యుడు.

తూర్పు కృష్ణాజిల్లా కాంగ్రెసుసంఘము నూతన యెన్నికలు (చల్లపల్లి ఫిర్కా) దివితాలూకా యెన్నికలు చెల్లగూడదు

ఈసంవత్సరము జిల్లా కాంగ్రెసుసంఘమునకు సభ్యుల నెన్నుకొనబడిన తొలి ఫిర్కాలవెంబడి ఆయాఫిర్కాలకు సమావేశకర్తలను నిర్ణయించి జూన్ నెల ౧౫ తేదీలోగా నెన్నికలు జరిపించబడినదిగా ది 3౦-౫-౧౯౨౫ తేదీని జిల్లా కాంగ్రెసుసంఘమువారు నిర్ణయించినారు. కాని యిటీవల ౧౫ తేదీ నుండి ౫ తేదీవరకు గడువు మోల్చించినారు. చల్లపల్లి ఫిర్కా సమావేశకర్త యగు మో వెంకటకృష్ణయ్యగారు ౧౫ తేదీ చల్లపల్లిలో మీటింగు అని ౧౫ తేదీ ఉదయం ౧౦-౬-౨౫ లకు నోటీసులు పంపించినారు. ఇంత అవ్యవధిగా నోటీసులు పంపుటకు సభ్యుల కందజేయుటగాని, వెళ్లుటగాని వ్యవధి లేదు. కనీసము మూడురోజులు అయిన ముందుగా నోటీసులు పంపించిన బాగుండెడిది. ప్రస్తుతము- మాజిల్లాకాంగ్రెసుసంఘము గల తగాదాలు అందరకు తెలిసినవే. ఈ సమావేశకర్తలకు ఒక కక్షకు సంబంధించిన వాడగుటచేతను, నోటీసులు అవ్యవధిగా అంది యితరపక్షసభ్యులెవరు వెళ్లి వీలుగానుండుటచేతను ఈయెన్నికలు చెల్లగూడదనియూ, ఇంకొకసారి నోటీసులు ముందుగా అందరకు అందజేసి సక్రమముగా మీటింగు జరిపి యెన్నికలు జరిపిన బాగుండుననియు ఇందుములముగా జిల్లా కాంగ్రెసు సంఘమువారికిని, ఫిర్కాలోని కాంగ్రెసుసభ్యులకును తెలియజేయుచున్నాను.

కొడాలి నరసింహారావు.

రాజమహేంద్రవరం తాలూకా కాంగ్రెసుసంఘము

ది 22-6-25 తేదీ సోమవారం మధ్యాహ్నము రెండు గంటలకు రాజమహేంద్రవరం తాలూకా కాంగ్రెసుసంఘ సాధారణ సభ రాజమహేంద్రవరం తాలూకా కాంగ్రెసుసంఘ కార్యాలయములో యాదిగన విషయములను చర్చించుటకు సమావేశమగును. కావున సభ్యులెల్లరును దయచేయబ్రాధితులు.

వి.ప.య.య.లు

1. అధ్యక్షుని రాజీనామా.
2. శ్రీయుత మామగ్రగడ వెంకటకృష్ణారావుగారి రహితపురంపంచమగూడెము విషయమైన పుత్రము.
3. పరివెలలో జరిగిన గోదావరిమండల సభ తీర్మానములను ఆచరణలో పెట్టుటను గురించి.
4. మహాత్మా గాంధీగారికి ఆహ్వానము, ఏర్పాటులను గురించి.
5. ఇతర విషయములు.

రాచర్ల నారాయణరావు,
తా. కాంగ్రెసు సంఘము కార్యదర్శిగాను

ఉచిత హామీనమాను వైద్యశాల- రాయపేట

ఒక విన్నపము

ఈనియతమానముని నిర్మాణ చతురత బయల్పడుచు ప్రపంచాభివృద్ధి కలుగుచున్న యీ దినములలో ప్రజోపచార సంస్థలు అన్ని యెవలను వ్యాపించుచుండగా మదరాసులో యిప్పుడున్న వైద్యశాలలతో బాటు రాయపేటలో ఉచిత డిశియ వైద్యశాల నొకదానిని మేము స్థాపించితము. ప్రస్తుత మీ వైద్యశాల సర్వెంటు ఆఫ్ ఇండియా సొసైటీ మందిరమునందున్నది. హోమోపతి వైద్యమును కనిపెట్టిన ఘనుడు డా||హామీన్ మానుగారుటచే వారి వాసుమే దీని కొనగబడెను. మంచి వైద్య శాస్త్రజ్ఞులును విశాల హృదయులును సమగ్రులును అగు వైద్యులు (ప్రాగ్నచ్చిన్న వైద్యశాస్త్రములం దా రి తేరినవారు. డా|| జి. జక్రయ్య- బి. ఎం. ఆర్. సి. ఎస్. డి. బి. ఎం. ఎస్. గారు, డా|| వెంకటరావు ఎం. బి. బి. ఎస్. డా|| పి. రాజేంద్రప్రసాద్ మైసూరు పీఠము వైద్యోద్యోగి, డా|| హెచ్. వెంకటరావు పండ్లవైద్యుడు, మిసు రాయరాజులీంగ నద్దు మున్నగువారు ఉచితముగా యీ వైద్యశాలయందు వివిధ జబ్బులను చికిత్సచేయ సమ్యుతించిరి. ఈఉచిత కార్యమునకు తమ జీవితమంతయు దారబోయుచున్న డా|| ఆచార్యగారు హోమియోపతి విధానమును సర్వవ్యాపక మొనర్చుటకు నిరంతరము పాటుబడుచున్నారు. వైద్యులు ఉచితముగ నేవజేసినను మందుల ఖర్చులు భరించుకొనవలసి యున్నది. కావున మాకు ధర్మాదాయములు వేరుగ నేమియులేనందున, మీరే శ్రద్ధవహించి ఉచితముగానుండి యీవైద్యచికిత్సకు తోడ్పడుదురుగాక.

హాస్పిటలు జేయుట

ఈ ఉచితవైద్యశాలకు ధనము తగినంత కూడినతోడనే ఉన్నత వైద్యశాలగా (హాస్పిటలు) జేయుటకు యత్నములు జరుగును.

ఈవైద్యశాలకు సహాయముజేసి ఒక్క ప్రాణిని బ్రతికించినను, ప్రపంచములోని బాధ తొలగించుటకు గొప్పధర్మము చేసినట్లే హోమోపతిమందులు అందిరికి యిష్టముగనున్నవి. అప్పుతమైన చికిత్సలు జరుగుచున్నవి.

మీధనసహాయమును గోరుచున్నాము. మావిన్నపము వృధగాదని నమ్ముచున్నాము. మీవై పరాత్పరుడు దయదలచుగాక.

ఇట్లు విశ్వాసపూర్వకముగా:- గా|| వి. ఎస్. శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు, గా|| డా|| భా|| బి. మ. ఉస్మానుసాహెబుగారు, గా|| డి|| బి. టి. ఎం. శివభాగం పిళ్లెగారు, రా|| బి. సి. న శేషముదల్యారుగారు, గా|| డి|| బి. టి. రంగారావుగారు, సర్ ఎం. సి. టి. ముత్తయ్యచెట్టిగారు, డి|| బి|| సర్ టి. సతాశివయ్యగారు, డి|| బి|| ఎస్. భవానందంపిళ్లె, డి|| బి|| ఎం. బి. పార్థసారథిఅయ్యంగారు, ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగారు, డి|| బి|| వి. తిరుమలపిళ్లెగారు, రా|| సా|| పి. సంబందంముదల్యారు, రా|| బి|| టి. వరదరాజులు నాయుడుగారు, ఎ. రంగస్వామిఅయ్యంగారు, రా|| బి|| సి. గోపాల మీనను, రా|| సా|| జి. వెంకటరంగరావుగారు, రా. సా., టి. రామకృష్ణయ్యంగారు, రెవ. కానకు, వెం. జి. గోల్లస్మితుగారు, శ్రీ|| దేశోద్ధారక కె. గాకేశ్వరరావు పంతులుగారు, డి. రామశేంద్రరావుగారు, ఆర్. మదనగోపాలనాయుడుగారు, టి. ఎస్. రామస్వామి అయ్యగారు, కె. వ్యాసరావుగారు, కె. ఎస్. మీననుగారు, శ్రీమతి బ్రహ్మశిని ఛటోపాధ్యాయగారు, ఎ. రంగనాథంనుదల్యారుగారు, జి. నరసింహంగారు, వి. చక్రయ్యచెట్టిగారు, టి. ప్రభాకంపంతులుగారు, శ్రీ|| చల్లా శేషగిరిరావుగారు, అబ్దుసామిదు ఖానుగారు, కె. డా|| డబ్లి. ఎల్. పెర్సానసుగారు, ఎం. కె. ఆచార్యగారు - మున్నగువారు చాలమందిగలరు.

21-6-25 ఆదివారము శ్రీ నాట్యసభ తెనాలి

(అ మె చూపు)

ప్రతాపరుద్రీయము

యుగంధర, } ము|| రా|| రా|| శ్రీ గోవిందరాజు
పిచ్చివాడు. } కుశ్వారావుగారు యల్. యమ్. శ్రీ యమ్
పేరిగాడు-కొచ్చర్లకోట రంగారావుగారు
పాతూరి నూర్యనారాయణ, కార్యదర్శిగాను.

శ్రీ శ్రీ దేశబంధు చిత్తరంజనదాస గారు

ఘుల్నాలో మహాత్ముని ఉపన్యాసము

రాజప్రతినిధి లిటనుప్రభువు సానుభూతితంతివార్త నంపెను

వివిధరాష్ట్రములవారి సానుభూతితంతివార్తలు

మహాత్ముడు నిన్న కలకత్తాకు వచ్చెను

దాసుగారి అంత్యక్రియల వివరము

అంత్యక్రియలకు నాలుగువారలమంది వచ్చిరి

పత్రికల సానుభూతి

(అసాహిత్యము)

దాసుగారి అంత్యక్రియలు

18 వ తేదీ అనగా నేడు ఉదయము 6 గంటలకు దాసుగారి శవముతో బంధుమిత్రులు డార్జిలింగునుండి కలకత్తాలో స్ట్రాస్టేషనుకు చేరెదరు. ప్లాటుఫారముమీదికి ప్రజలగుంపును రాసీయవలదనియు ప్రముఖులకును ఆప్తబంధుమిత్రులకును తావుండవలయుననియు ప్రజలు స్టేషను వెలుపలనే నిలువవలెననియు ఉత్తరువు లీయబడెను. కలకత్తా నగరమున ముఖ్యవీధులగుండ శవమును ఊరేగించెదరు. కలకత్తా కార్పొరేషనుకు దాసుగారే మొదటి లార్డుమేయరుగాన కార్పొరేషను కార్యాలయము వద్దను ఫార్వర్డుపత్రికా కార్యాలయమువద్దను ఊరేగింపు కొంతసేపు నిలుపబడును. పిమ్మట రోడ్డులోనున్న దాసుగారి భవనమునకు శవమును గొనిపోయెదరు. అచట ఆత్మవశ్యకులు కడపటిసారి శవమును చూచెదరు. పిమ్మట శ్మశానమునకు గొనిపోయి హిందుమతధర్మానుసారము దహనము గావించెదరు.

కార్పొరేషను సంఘసభ్యులును, కాంగ్రెసు, స్వరాజ్య సంఘసభ్యులును కలకత్తా నగరమున దలి ప్రముఖులందరును స్ట్రాస్టేషనుకు వెళ్లెదరు. మహాత్ముడు రైలుస్టేషనునుండియు శవముతోగూడ నుండి శ్మశానమువరకును వెళ్లును. చాలమందివలంటీరులు వచ్చి సర్దుబాటుచేయుదురు.

డార్జిలింగునుండి

శవమును గొనివచ్చుట

16 వ తేదీని డార్జిలింగు ప్రముఖులందరును సైపుయైసైదు భవనమున కేగి దాసుగారి శవమును చూచిరి. ప్రభుత్వోద్యోగులు చాలమందిగూడ వెళ్లి చూచిరి. 17 వ తేదీ ఉదయమున శవమును పెట్టెలోనుంచి రైలుస్టేషనుకు గొనిపోయిరి. అచట డార్జిలింగు మెయిలుకు ఒక ప్రత్యేకపు బండిని తగిలించి ఆబండిలో శవపేటిక నుంచిరి. శవమును చూపుటకు వేలకొలది ప్రజలు డార్జిలింగు రైలుస్టేషనుకు వెళ్లిరి. శవపేటికపైన చాలమంది పుష్పమాలలను వేసి పుష్పమాలలతో శవపేటిక శుభ్రపరిచిరి.

దాసుగారి అంత్యక్రియలు

నేడు 18 వ తేదీ ఉదయమున 7½ గంటలకు డార్జిలింగు మెయిలుబండి స్ట్రాస్టేషనుకు వచ్చినది. 6 గంటలకు రావలసినబండి 7½ కు వచ్చినది. నిన్న 17 వ తేదీ రాత్రి 2 గంటలనుండియు వేలకొలది ప్రజలు రైలుస్టేషనువద్దకు రాసాగిరి. ఉదయము 6 గంట లగుసరికి కనీసము నాలుగు లక్షలమంది స్టేషను సమీపమున చేరియుండిరిని అందరును గూడ నిరారణ చేసిరి. డార్జిలింగు మెయిలు బండి ఆగెడు ప్లాటుఫారము తప్ప తక్కిన ప్లాటుఫారము లన్నియును ప్రజలతో నిండిపోయెను. స్టేషనులోను చుట్టుపట్లను అడుగెడు ఖాళీ స్థలమైన లేకుండనుండెను. రైలుబండి రాగానే 8 వ నంబరు ప్లాటుఫారమునకు ప్రజలు పరుగిడ సాగిరి.

దాసుగారి శవపేటిక నుంచిన పెద్దబండిని స్టేషను వెలుపల రైలుబండి నుండి విడదీసిరి గాన మరిరెండు నిమిషములకు ఆ బండిని 4 వ నంబరు ప్లాటుఫారము వద్దకు పైలెటు యింజను సహాయమున తీసుకొని వచ్చిరి.

డాక్టరు జె. ఎం. దాసుగుప్త, ఎస్. ఎస్. హలదారు, మహాత్మాగాంధీ, ఎస్. ఆర్. దాసు, ఎస్. సి. రాయ, శ్రీమతి అవర్ణదేవిగార్లు భారకు పూరు వెళ్లి ఆబండిలో వెళ్లి స్ట్రాస్టేషను వచ్చిరి.

సర్ నీలరత్న సర్కారు, బెహిను చంద్రపాలు, రవీంద్రనాథ టాగోరు, డాక్టరు మోరిసో, జతీంద్రనాథ బాసు గార్లు మున్నగువారు చాలమంది ప్రముఖులు ఆ ప్లాటుఫారము మీద నుండిరి. శవమును రైలులోనుండి సాలంకృతమగు నెకబండిలో నుంచిరి. ఆ బండినంతను పుష్పమాలలతో నింపి వేసిరి. వాద్యములు మ్రోయుచుండెను. విద్యార్థులు శవమును మోసికొని వెళ్లిరి. భారాబజారు కాంగ్రెసు సంఘమువారు సంగీతన జతలను ఏర్పాటుచేసిరి.

ఖిలాఫతు వలంటీరులు మూతవేయబడిన వాద్యములను మ్రోగించుచు గేయములను పాడుచు వెంట నడిచిరి.

నల్లనిదస్త్రాను ధరించిన సిక్కులు పతాకములను ధరించి అనుసరించిరి. లక్షలకొలదిగా నుం

డిన పౌరు లందరును పామకలను త్యజించి విడికాళ్లతోనే నడవసాగిరి. కటివస్త్రమాత్ర వై భుషణగు గాంధీ మహాత్ముడు వేరొక బండిలో శవశకటము వెనుకనే వచ్చుచుండెను. హరినను రోడ్డు నడి సముద్రమువలె నుండెను. పన్నీటితో పాద్యమును పుష్పములతో ఆవాహనమును పౌరులు సమర్పించిరి. సాధోపరిభాగములపై నుండి సరనారీసహస్రము శవశకటముపై పుష్పవర్షమును కురిసెను. మేడలపై డాబాలపైనను వసారాలలోను కిటికలలోను ఎల్లయెడలను ప్రజలు ముఖ్యముగా స్త్రీలు కిటకిట లాడుచుండిరి. హరినను, కాలేశీ వీధులు కలియుచోట ఊరేగింపును చిత్తూరువీధికి మరలించిరి. చాలమంది మార్వారీలు కోరుటచే యీ మార్పు చేయబడెను. పిమ్మట మొదట నిర్ణయించిన ప్రకారము కాలేశీ వీధిమీదుగ ఊరేగింపు రస్సారోడ్డును చేరినది. (అ. ప్రె.)

రాజప్రతినిధి తంతివార్త

“మీధర్మ చనిపోయెనను దుఃఖవార్త నా కి పుడే తెలిసినది. దుఃఖసముద్రమున మునిగియున్న మీకు నాసానుభూతి నందజేయుచున్నాను” అను తంతివార్త రాజప్రతినిధి లిటనుప్రభువు వసంతాదేవి గారికి నిన్నను పంపించెను.

మహాత్ముని రాక

మహాత్ముడు నిన్ననే (17 వ తేదీ) కలకత్తా చేరెను.

మహాత్ముని తంతివార్త

నిన్నఉదయమున ఘుల్నానుండి మహాత్ముడు కలకత్తాపత్రికలకు తంతివార్త నంపెను: “ఆసాము ప్రయాణమును నిలిపి వేసితిని. నేడురాత్రి కలకత్తాకు వచ్చుచున్నాను. దాసుగారి అంత్యక్రియలకు నేను ముఖ్యముగా నుండగోరెదను. అన్ని సత్కముల వారును భిన్నాభిప్రాయములను వదలివేసి యేకీభవించి ద్విగుణీకృతవేగముతో సుప్రసన్ను లగు దేశబంధు చిత్తరంజన దాసుగారి నాదర్శకునిగాగొని దేశసేవను నెరవేర్చగోరెదను.” అని తంతివార్తలో నున్నది.

హైకోర్టును మూయుట

న్యాయవాదు లందరును శవమువెంట ఊరేగింపుతో వెళ్లుటకు రెండుగంటల సేపు అనగా 12 గంట లగువరకు కలకత్తా హైకోర్టు తెరువబడదు.

కలకత్తాలో

దుకాణములు మూయుట

17 వ తేదీని కలకత్తాలో ఉత్తరభాగమున చాల దుకాణములను మూసివేసిరి. నాటకశాలలు సినిమాశాలలు మున్నగునన్నియును మూసివేయబడెను.

కలకత్తా కార్పొరేషను

కార్యాలయములను మూయుట

17, 18, 19 తేదీలలో కలకత్తా కార్పొరేషను కచేరీలు దాసుగారిమరణమునకు సంతాపమును తెలుపుటకు మూసివేయబడునని ప్రకటించబడెను. 19 వ తేదీ సుక్రవారమునాడు కార్పొరేషను అవసరపక్ష జరుగును. అప్పుడు వాడుకావచ్చునని ప్రకారము తెలిపి టిక్కెట్ల మూకావించబడును.

కలకత్తాలో బహిరంగ సభ

నిన్న 17 వ తేదీ సాయంత్రము హానరబులు డాక్టరు ద్వారకానాథ మిత్ర (అడ్వకేటు)గారి అధ్యక్షతకొండ బీడను స్ట్రెయిట్ లో బహిరంగసభ జరిగినది. "శ్రీ శ్రీ దాసుగారి వంగరాష్ట్రమునకు కాన్సుల్మనిషివంటివారు అంతేగాదు భారతదేశమునకు కంటికిని గూడ గాఢముగానే అనుబంధమునందు త్యాగము ప్రధానము. అట్టి మహానాయకుడు పరమేశ్వరుడగుటలను మన దేశమునకు మిక్కిలి గొప్పవిషయము తలపించినది. సామంతులను రూపాయలు గడించుచు స్వాధీనమున వృత్తిని నిర్వహ్యముగ దాసుగారు క్షణములలో త్యజించిరి. దేశమునకు సేవయుకట్టిరి. ఇక దాసుగారి స్థానమున నిలువగలవా రెవరున్నారో దాసుగారి నూచనము అనుసరించుటకంటె ఉత్తమమున కృతజ్ఞత వేరేమియునులేదు. స్వరాజ్యము లభించుటకు దాసుగారివంటి నాయకుని హితోపదేశము ననుసరించుటయే కర్తవ్యము" అని మిత్రగారు నుడివరి.

సివిలు క్రిమినలు కోర్టులలో ప్రశంస

కలకత్తా వారు అసానీయమువారు నేడు 18 వ తేదీన సభను జరిపెదరు.

కలకత్తా ప్రెజిడెన్సీ కోర్టునువారు సభచేరిరి. ఆసభలో విచారమును తెలుపు తీర్మానము ఆమోదింపబడెను.

కలకత్తాలో ఉత్తర దక్షిణ భాగములందలి క్రిమినలు (క్రైమినల్ మేజిస్ట్రేటు) కోర్టులలో దాసుగారిగుర్ని స్వాధీనమునను మేజిస్ట్రేటులను సంతాపమును తెలుపుచు ప్రసంగములను చేసిరి.

మండలములలోని కోర్టులలోగూడ నిట్టి ప్రసంగములు జరిగినవి.

విచారమును తెలుపుటకు అన్నిచోట్లను బహిరంగసభలను జనప్రభుకు ఏర్పాటులు చేయుచున్నారని మండలముల నుండి అపరిమితముగా తంతివార్తలు వచ్చుచున్నవి.

బాబు బెపిను చంద్రపాలుగారి ప్రకటన

చిత్తరంజనదాసుగారు ఆత్మంత మగు ఆకస్మికమరణము నకు పాలనబడే రాజకీయములందు గొప్పనష్టము కలిగినది. ప్రస్తుతస్థితిలో దాసుగారిస్థానమున నిలువగలవా రెవ్వరును గూడ కనబడుటలేదు. నాకును దాసుగారిని భిన్నాభిప్రాయములు చాల ఉండినను కాలచక్రవర్తిద్రుమమున నీ విచార భిన్నమును విస్మరింపబడిన పిమ్మట దాసుగారు దేశమునకు చేసిన సేవ మహా ద్రుమమనియే చరిత్రయును స్వర్ణాక్షరములలో లిఖించబడవలసి చెప్పట నాకు ముఖ్యకర్తవ్యము. అభిప్రాయములను పద్ధతులను మారుచుండును. నూతనపద్ధతులనుబట్టిగూడ పద్ధతులు మారుచుండును గాన కొంతకాలము జరిగిన పిమ్మట ఇప్పటి భావములు మారుటలో నెట్టి వింతయును లేదు. ఇప్పుడు దాసుగారితో నేకీభవింప జాలనివారు కాలక్రమమున నేకీభవింపగలుగవచ్చును. మార్పు దేశమునకు శ్రేయమున దాసుగారు తలచిన ప్రకృతిని సాగించుటకు తప్పిన ముఖ్యవిషయముల నన్నిటినిగూడ దాసుగారు త్యజింపగలిగిరి. అట్టి త్యాగకైవలనే వారి ఘనత వెల్లడికాగలదు. దాసుగారి త్యాగమునందు స్వవిషయకమున కష్టనష్టములనుగూర్చిన ఆలోచన లవలెకమును కనబడదు. ఇట్టి మహాత్యాగులు ప్రపంచమునం దంతటనుగూడ మిక్కిలి అరుదుగానుండును. అతి స్వల్పముగ స్వరాజ్యమును బడయుట కుత్సహసాధనమని దాసుగారు నేని నవలంబించిరి దానికొరకు సర్వమును దారపోసిరిని చెప్పితిమనియు, ఆయన అకాలమరణమే మిక్కిలి గొప్పత్యాగము. దేశములో కలిగిన ఆంధోళనము అతివైభవముతో సకలభాగముల ననుభవించుచుండి ఒక్కసారిగా వానినన్నిటిని త్యజించుట చిన్న నాటి గుత్తులనందరినిత్యజించుట, చిరకాలపు అలవాటులన్నిటిని మనివేయుట, భారతదేశమునం దివిరక్తన్న దును ఏర్పడవట్టి మిక్కిలి గొప్పరాజకీయ పక్షమును ఆత్మంత ఆననముల దరింపులలో నేర్పరచి నడిపించుట మున్నగు కారణములు చాల చేరుటవలన యీ మహాత్యాగము సహజముగ దార్శనికమైనను ఆయన శరీరము భరింపజాలకపోయెను. దాసుగారి సామర్థ్యానికి మునుపే భారతీయులు బాగుగా గ్రహించలేదు. ఇదిగో మోదయము ప్రారంభమనరకును దాసుగారు నన్ను సోదరింపబడినట్లు కుటరునిపలెను ప్రపంచమున

దాసుగారి ఆంత్య వాక్యములు

"భారతదేశమునకు స్వరాజ్యము రావలె ననిన అహింసయును సత్యమునే ముఖ్యసాధనములుగా నుండవలెను

నాకు హిందువులును మహమ్మదీయులును గూడ సమానులే యను విషయమును ఈ రెండు మతముల వాగునుగూడ బాగుగా గుర్తింపవలెను.

నాకు ఆంగ్లేయులపై నెట్టి ద్వేషమును లేదని నేను భారతదేశమునందలి ఆంగ్లేయుల కందరి కిని తెలుపగోరెదను.

నేను ఇంకను కొంత కాలము జీవింపవలె ననియే భగవంతుడు నిశ్చయించినచో స్వరాజ్యము కొరకే జీవించెదను. నేనిపుడే మృతినొందవలె ననియే భగవంతుడు నిశ్చయించినచో స్వరాజ్యము కొరకే మృతినొందెదను. ఇదియే నాప్రమాణము.

అన్ని పక్షములవారును ఏకీభవించి స్వరాజ్యముకొరకు దీక్షతో పనిచేయునట్లుల మీరు మీసంచారమునందు ప్రతిసభలోను దేశీయులను మహాపూర్వకముగా కోరవలెను. అందులకు మీరింకను కొన్ని నెలలపాటు వంగరాష్ట్రమునందే సంచారము చేయగోరెదను.

శాసనసభలకు వెళ్లుటగూడ అవసరమే గాని నూలువడుకుట ముఖ్యవసరము. అంతేగాక నూలువడుకు పని బాగుగా జరుగనిచో శాసనసభలలో పని సాగనేసాగదు."

అని దేశబంధు చిత్తరంజనదాసుగారు, ఇటీవల మహాత్ముడు డార్జిలింగు వెళ్లి దాసుగారి గృహమునందే బసచేసినపుడు మహాత్మునితో తెలిపిరి.

దేశీవారు. నాకు ప్రాణమిత్తుడును సహచరుడగు దాసుగారి కిని నాకును వియోగముతలపించి 5 ఏండ్లు మాత్రమేయైనది. రాజకీయములందు మాపద్ధతులునేలైనను మాస్నేహసంబంధము కొంచెమున చలించలేదు. ఈయొద్దెండ్లనుండియు రాజకీయములందు దాసుగారి పద్ధతులను ఉపన్యాసములను నేను తీవ్రముగా విమర్శించుచుంటిని దేశీయులందరు నెరుగుదురు. అటుల చేయటమిష్టికృత్యమే. త్యధికముగ సంతాపమును పొందుచునే యుంటిని దేశీయులెరుగరు. 20 ఏండ్లనుండి దృఢపడిన స్నేహభివ్యక్త నన్ను మించివేయుచుండెను. నేడు స్మృత్యుమందిరమున నున్న దాసుగారు ఆచార్య స్నేహితుడుగనే కనపడుచున్నాడుగాని స్వరాజ్యపక్ష నాయకునివలె కనబడుటయేలేదు." అని బేపినుచంద్రపాలుగారు నుడివరి. (ఆ. ప్రె.)

ఖుల్నాలో మహాత్ముని ఉపన్యాసము

2000 రూపాయలను మహాత్మునకు సమర్పించిరి

నిన్న 17 వ తేదీని జరిగిన విషయములు

ఆచార్యప్రభులచంద్రరాయిగారు తంతివార్తను చూపించగానే వెంటనే కలకత్తాకు బయలుదేరవలెనని మొదట వారందరును తలచిరి గాని మహాత్ముడు ఖుల్నాలోజరిగవలసిన పనిని జరిపియే కలకత్తాకు బయలుదేరవలెనని మరల నిశ్చయించెను. మధ్యాహ్నము 12 గంటలకు ఖుల్నానుండి కలకత్తాకు బయలుదేరుటకు నిశ్చయింపబడెను.

తంతివార్తలు

సంతాపిని, పండితమిత్రులు వె(హూ, సోగోరి పరారాయి, పూకను (అసాము), శ్రీమతిసర్వజనీదేవి, లల్లభాయి పటేలు, మాలానామహస్యవాతీ, మాలానామోకతాల్ గార్లకు మహాత్ముడు దాసుగారి మరణవార్తను తెలుపుచు తంతివార్తల సంపెను.

బహిరంగసభ

పిమ్మట బహిరంగసభజరిగినది. వేలకొలది ప్రజలువచ్చిరి. ఖుల్నా మ్యునిసిపాలిటీ, ల్లాబోర్లు, ప్రజాసంఘము, మున్నగు ఏడుసంఘములవారు సన్మానపత్రములను సమర్పించిరి. తక్కిన కథలన్నియును కద్దుపరచుడెను. అసాముప్రయోగముగూడ నిలిపివేయబడెను.

సన్మానపత్రములలో మండలి, దార్జిలింగు, జ్వరములు కలగామున్నగు అంటువ్యాధులు ప్రబలుట, మున్నగు విషయములు మాత్రమే వివరింపబడెను. 2000 రూపాయలను మహాత్మునకు సమర్పించిరి.

ఆచార్య రాయిగారు

"దేశబంధు చిత్తరంజనదాసుగారు చనిపోయినవార్త యిప్పుడే నాకు తెలిసినది. మనదేశమునకు యాదినము చాల దుర్దినము. నాకు చాల తంతివార్తలువచ్చినవి గాని వానిలో వివరము లేనియును లేవు. ఇప్పుడు ఉపన్యాసముచేయుట కదన గాదు

ఈస్వాగతము మందుమింగుటవంటిదిగా నున్నది" అని ఆచార్య ప్రభులచంద్రరాయిగారు నుడివరి.

మహాత్ముని సంతాపము

మహాత్ముడు గడ్డదండముతో సభలో మాట్లాడెను.

"మనదేశమున కెంతటి విపత్తు కలిగిందయు ఆచార్య రాయిగారు మిక్కిలియు తెలిపియే యున్నారు. కాని మీరందరును వేరేమాత్రం నిష్కపటముగ మాతృభూమిని కలిగియున్నచో ఎంతటి భూరవిపత్తు కలిగిననుగూడ మీదిక్ష చలించవు. ఈయంబు వార్త నే ఊదయమున నాకు తెలియగానే యెప్పుడీ కర్తవ్యమును విషయమున సంకేతము జనించినది. మొదట రైలులో వెంటనే కలకత్తాకు వెళ్లుట ముఖ్య అవసరము. ఇచ్చట జరిగవలసిన పనిని నెరవేర్చుట గూడ అవసరమే. దేనిని వదలకునని కొంతసేపు సందేహించితిని గాని మొదట యిచ్చటిపనిని నెరవేర్చియే కలకత్తాకు వెళ్లవలెనని నేను పిమ్మట నిశ్చయింపగలిగితిని. దూరప్రదేశములనుండి వన్ను చూడవచ్చిన వారితో సంభాషించుటకే నీ నిచట సాగిపోతిని గాన నీసభలో యితర విషయములను విరమించి శ్రీ శ్రీ దాసుగారిని గూర్చియే మాచర్చింపెదను.

నేను దుఃఖిచార్తను వివరించుటకే కలకత్తాకు పరుగెత్తుండ యిచ్చటిపనిని నెరవేర్చుట వలననే దాసుగారి ఆత్మకు సంతాపము కలుగగలదు. దాసుగారికి ప్రస్తుతకాలమునం దున్న వారిలో నెవ్వరునుగూడ సమానులు కాకాలకు. (అని నుడివి మహాత్ముడు మరీ మాట్లాడజాలక పోయెను. దుఃఖము సాంగి పొరలినచ్చినందున రెండు నిమిషములవరకును మహాత్ముడు మాట్లాడజాలక పోయెను.) నాకు ఆరేండ్లనుండి దాసుగారితో పరిచయము కలదు. నాకు దాసుగారితో పరిచయ మధికమైన కొలదిని వారిపై నాకు ప్రేమ మొదగుచున్నదని వారము దినముల క్రితము నేను డార్జిలింగువెళ్లి దాసుగారియలలో వారము దినములుండి వచ్చినపుడు నేనొక మిత్రునితో తెలిపితిని. నేను డార్జిలింగులో నున్న వారమురోజులు దాసుగారికి స్వరాజ్యచింత తప్ప మరేంక యునుగూడ నాకుగపడలేదు. దేశీయుల కేటుల సౌఖ్యము కలుగను? అనియే ఆయన వ్యక్తిగతములు ఆలోచించుచుండెను. దానిని గూర్చియే ఆయన కలవరించుచు కలగవలయు యితరులతో ప్రసంగించుచు నుండెను. "మీరు వంగరాష్ట్రమున దీర్ఘ కాలము సంచారముచేసి వివిధ పక్షముల వారిని ఏకీభరింపజేయవలెను. అన్ని పక్షములవారను కలిసి స్వరాజ్యముకొరకు దీక్షగా పనిచేయునట్లు మీరు బోధించుచుండవలెను." ఆయంబులనే నేను డార్జిలింగులో దాసుగారియింట్ల కొంతసేపినిది మొదలటనుండి బయలుదేరునపుడు నాతో దాసుగారు చెప్పియుండెను. "దాసుగారి స్థానమున నిలువగల కత్తి మరెవ్వరికిని లేదు." అని దాసుగారి పద్ధతులను నిరసించినవారును దాసుగారి చర్యలను తీవ్రముగా విమర్శించినవారుగూడ నా కరిగించిరి. దాసుగారికి ఏకోశమునందును భయమున్నమాటయే లేదు. వారికిగల ధైర్యముపొరము. వంగయువకులపై వారికి అపరిమితముగ ప్రేమకలదు. దాసుగారి పహాయమున కోరిన యువకులెవ్వరును ఎన్నడును విఫలమనోధర్మము కాలేదని చాలమంది యువకులు నాకరిగించిరి. దాసుగారు లక్షల వార్తించిరి. వంగయువకులకొరకు లక్షలను వ్యయపర

భారత దేశమునకు స్వరాజ్యము రావలె ననిన అహింసయును సత్యమునే ముఖ్యసాధనములు గా నుండవలెను. నాకు హిందువులును మహమ్మదీయులును గూడ సమానులే అనువిషయమును ఈ రెండు మతములవారునుగూడ బాగుగా గుర్తింపవలెను, నాకు ఆంగ్లేయులపై నెట్టి ద్వేషమునులేదని నేనుభారతదేశమునందలి ఆంగ్లేయుల కందరికిని ఎరిగింపజేయవలెను. నేను ఇంకను కొంతకాలము జీవింపవలెనని భగవంతుడు నిశ్చయించినచో స్వరాజ్యము కొరకే జీవించెదను. నేనిపుడే మృతినొందవలెనని భగవంతుడు నిశ్చయించినచో స్వరాజ్యముకొరకే మృతినొందెదను, ఇదియే నా ప్రమాణము." అని దాసుగారునుడిచిరి.

అట్టి సభోత్పాదకు దాసుగారిపేరు చిరస్థాయి యగుటకు మన మేమిచేయవలెను? కన్నీరు వదలుట శుభము. కాని అంగునను దాసుగారి అభిమత మీదేరజాలదు. హిందువులు, మహమ్మదీయులు, క్రైస్తవులు, పార్సీలు మున్నగువారు రందరును వేరేట భారతీయులమని చెప్పకొనుట గౌరవమున కలదు. వారందరను దాసుగారికి ప్రేమితులమనుకొని దేశసేవ నొనరించుటకు దీక్షబూనినచో ఆయన ఋణమును కొంతవరకైన తీర్చుకొనగలుగుదురు.

మనమందరమును ఆస్తికులమే గాన భగవంతుడున్నాడని మనకు నమ్మకము కలదు. కఠిన్ము నశించిపోవునది గాని శాశ్వతముకాదు. జీవుడు మాత్రమే శాశ్వతుడు. జీవునకు జరామరణములు లేవు. దాసుగారి కఠిన్ మిథుడు నశించినది. వారి ఆత్మకు వివాళనమే లేదు. మహాత్మాగారునందు మహాత్మమగు దేశసేవచేసే దాసుగారిపేరుగూడ ఆచంద్రతారార్కము క్షీణించితిమై వెలుగలదు. వారిపద్ధతికాము ఆలంకృతముగనైన దేశసేవను చేయగలిగిన వృద్ధులును యువకులునుగూడ వారి కీర్తిని శాశ్వత మొనరించెదవలె యునుగా.

దాసుగారికిగల మేధాశక్తి మన కెవరికిని లేదు. గాని ఆయన పద్ధతిని అనుసరించుటకు మనకందరికినిగూడ శక్తికలదు. పాట్లూలో దాసుగారు నూలువడుకుటకు ప్రయత్నించిరి. దార్జిలింగులో నేను నూలువడుకు పద్ధతిని దాసుగారికి నేర్పితిని. నూలు వడుకుటకు ఓపిక కలిగినపుడెల్ల నూలువడుకెదనని దాసుగారు మనఃపూర్వకముగా వాగ్దానము చేసిరి. దార్జిలింగులో నాకు నివసించెడు గృహమునిండ రాట్టములను వెట్టించిరి. దానిని స్పిన్నింగు క్లబుగాచేసిరి. పూజనీయ యువనాథాదేవిగారు తనకు జబ్బుచేసినపుడు తప్ప తక్కిన రోజులలో దినమునకు అరగంటకు తక్కువలేకుండ నూలు వడుకెదనని వాగ్దానముచేసిరి. దాసుగారి ఘనమైనదా దార్జిలింగులో నున్నది. ఆమెయును దాసుగారి సోదరియును ఆమె కుమార్తెయునుగూడ దార్జిలింగులో నిత్యమును నూలు పడుకుటచే యున్నారు.

“శాసనసభలకు వెళ్లుటగూడ అవసరమేగాని నూలు వడుకుట ముఖ్యవసరము. అంతేగాక నూలు వడుకుటని బాగుగా జరుగనిచో శాసనసభలలో పని సాగనేసాగదు” అని దార్జిలింగులో దాసుగారు నా కెరిగించిరి.

దాసుగారు ఖడ్గరుజల్లునుట్ల నారంభించినది మొదలు హామీ యొ ప్రాణములను వదలెడు నిరుపమ వరకునుగూడ ఖడ్గరుజల్లుచే కట్టుమండిరి.

హిందూ మహమ్మదీయ మైత్రిని కలిగించుటకు దాసుగారుచేసిన ప్రయత్న మపరిమితము.

దాసుగారికి అప్పకృత్యలపై అధిమగు ప్రేమకలదు. భారతీయులలో నిన్ను నోకనామకూడనాయకుడు దాసుగారికి మమ్రై గల ప్రేమను వెల్లడించుచు చాలసంగతులను జెలిపెను. **నామకూడలకు** భగవంతునిచేసిన వారిలో మొదటివారు దాసుగారు. పిమ్మట ఆచార్యరాయగారుగూడ సహాయముచేసిరి అని ఆనామకూడ్రుడు నాకెరిగించెను. మిరందరును శాసనసభలకు వెళ్లజాలగలిగి దాసుగారికి ప్రేమితరచలగు తక్కిన మూడుపలన మిరందరును నిరభ్యంతరముగా చేయగలరు.

నేను భరతమాతపట్ల కృతజ్ఞతగల పరిజనులలో నొకఁడును. నాకు గారిపట్ల విశ్వాసముగల సోదరులలో నొకఁడను అని భావించుకొనుచున్నాను. గాన శాసనసభలనుగూర్చి నానియమములకు భంగము కలుగుండ యంతటివరకు వీలైనంతవరక ధీమాను సహాయమును స్వరాజ్యపక్షమువారికి చేయవలెనని నని యానిందు సభలో తెలుపుచున్నాను. దాసుగారు ప్రారంభించిన తార్యమునకు, నిరోధమును కలిగించునట్టి తార్యమును చేసిని చేయకుండను, మాటలను చేసిని పలుకకుండను భగవంతుడు నన్ను కాపాడునుగాకయని భక్తిపూర్వకముగా ప్రార్థించెదను. శాసనసభలనుగూర్చి మాట్లాడెడివి భిన్నాభిప్రాయము లున్నవారు నిజమే యైనను, మాయపురి మనస్సుగను జేమి చేయనిగూడ నేను తెలుపగలను. రాజకీయములందు భిన్నాభిప్రాయము లన్ని కాలములయందునుగూడ నుండునుగాని అందువలన మనస్సులలో విరోధములు కలుగగూడదు. పరస్పరప్రేమ తోలగగూడదు. గాఢమగు దేశభక్తివలననే మేమి పుగమునుగూడ భిన్నమార్గములలో దేశసేవను చేసితిమిగాన దేశాభివృద్ధిగందువలన నెట్టిభంగమును కలుగదు. వదలులలో భేదములుండిన బాధలే దుగాని కృత్రిమస్వభావముండినయెడలనే ముప్పుకలుగును. ప్రతిపక్షులయెడల దాసుగారికి స్నేహభావమునృద్ధియగుచున్నట్లుదార్జిలింగులో నేను బానుగూర్చింపగలిగితిని. పరమపవిత్రములగు నావిమయములను వివరించుటకు నేను ప్రయత్నింపగూడదు. దేశారాధకబృంద మనెడు హాతమునకు దేశభూదాసుగారు నాయకునిగానుండెను. ఆయన నేనయును త్యాగమును నిరపమానములు. కానిని నిగంతవమును స్మరించుచు ఆదర్శకపురుషుడగు దాసుగారిపార్శ్వమును నిరంతరము నవసరించునటుల దాసుగారి పవిత్రతాత్మ మనలను ప్రోత్సహింపచుచుగాక, గమ్యస్థానము కడదూరము ననన్పడి. మార్గము కంటకాంశము. స్వతంత్ర నాధారపడవలెనే గాని యితరాధార మేదియును లేదు. ఆత్మవిశ్వాసమువలన నద్వితీయశక్తి కలుగునని దాసుగారు భావించియుండిరి. అతీతిగా మనము నడుచుకొనుటకు గాక దాసుగారి ఆత్మకు సర్వేశ్వరుడు శాంతినింపగుగాక” అని మహాత్ముడాపభిలో నుడిచెను.

ఆచార్య ప్రవులచంద్ర రాయగారు

“దాసుగారి మరణమువలన వంగరాష్ట్రమునకు భరింపనని గాని ఆపదకలిగింది. ఏదోయొక రాజకీయపక్షమునకు మాత్రమే ఆపదకలిగినదని తెలుచుట సారజాటు. రాజకీయరాష్ట్ర భిన్నాభివృద్ధి కేని రోధన మేర్పడియున్నది. వంగరాష్ట్రమునందును భారతదేశమునందును గూడ దాసుగారి త్యాగమునకు సాటిలేదు. ఆయన దేశభక్తి అద్వితీయము. నాయకత్వము విహించుటకు ఆయనకు గల నామర్శము మరెవ్వరికిని కలుగదు. దొరతనము వారిని రెండుసార్లు జయించెను. ద్వంద్వపరిపాలనను నిష్ప్రయోజము లోకమునకు వెల్లడించెను. వంగరాష్ట్రమునందాయనో కొంతవరకైన పోల్చుదగినవారు వేరొకరు లేనేలేరు. దాసుగారు వెడలిపోవుటచే నేను వంగరాష్ట్రము అనాయకముగా నున్నది. ఇట్టి విషమస్థయమున దాసుగారు గలించుటవలన కలిగిన నష్టమునకు మేరయేలేదు. ఈభూగర్వార్త వినగానే నామనకు చెదరిపోయినది. మనకు కుడురులేదు. నాభావమును సరిగా వెల్లడింపజాలకున్నాను” అని ఆచార్యరాయగారు ఖుల్నాలో ఆసోసియేటెడ్సుప్రెసు విలేజుకి కెరిగించిరి.

సర్ హ్యూబర్ట్ కారుగారు

“మరణమేఘచ్ఛాయ దీకల నావరించుటచే ప్రతిమల విమర్శకుభావములన్నియు నడగిపోయినవి. ఆకస్మికసంతాపకరమరణమునకు పాలైనదాసుగారు చివరరోజులలో ప్రతిపక్షుల విషయమున తీవ్రప్రతిరోధపద్ధతిని ఎదిరి సమాధానపద్ధతి నవలంబించవలచినట్లు స్పష్టమగుచుచువలెను చేసిరను విషయమును వంగరాష్ట్రభారతదేశముల అభివృద్ధిని రువారందరును కృతజ్ఞతతో స్మరించెదరుట నిశ్చయము. దానిని నెరవేర్చుటకు దాసుగారికి భగవంతుడెవకాకమియ్యకుండ ఆయనను తీసికొనిపోయెను. సద్భావమువలననే దాసుగారిసంకల్ప మిడేరగలుగుగాన అన్ని పక్షములవారును ఆపదతినే అవలంబించెదరుగాక యని యాశించెదను” అని పాశ్చాత్యసంఘాధ్యక్షుడగు సర్ హ్యూబర్ట్ కారుగారు నుడిచిరి. వైట్ల్యునునపత్రిక ప్రకటించెను.

కలకత్తా హైకోర్టు

న్యాయమూర్తులును న్యాయవాదులును దాసుగారిని ప్రశంసించుట

నిన్నుకలకత్తా హైకోర్టులో న్యాయవిచారణస్థానమున అందరున్యాయమూర్తులును న్యాయవాదులు పెక్కుమందియును సమాజేమైరి. ఆభవనము ప్రజలతో నిండిపోయెను. న్యాయవాదుల (బారిస్టరుల) పక్షమున ఆర్. చక్రవర్తిగారు మాటలాడిరి. “దక్కామండలమునందొక సత్సంప్రదాయకమును కుటుంబమున ఆదాసుగారు 1870 లో జననమైరి. 1890 లో బి. ఏ. పరీక్షలో నెగ్గిరి. 1894 లో బారిస్టరు పరీక్షలో తేరి న్యాయవాదిగా పనిచేయు నారంభించిరి. ఆయన చాల మేధావియే యైనను ప్రారంభపర్వము న్యాయవాదు లందరివలెనే ఆయనయును ఆదాసును చాలక శ్రమపడవలసినవాడే యయ్యెను. 1910 లో డబ్రూను శేసుపాన ఆయన తెలివి తేలుట వెల్లడియైనది. అది మొదలు ఆదాయము చాల పెచ్చిపోయినదిగాని 1921 లో ఆయన వృత్తిని భోగములను మాములుసౌఖ్యములనుగూడ ఆయన పరిత్యజించి కఠినపత్యముపూని దేశసేవచేయ నారంభించెను. దాసుగారి ఆశయమునుగూర్చి నా అభిప్రాయమును తెలుపుట కిది సమయము కాదు. కొందరు దాని నామోదించెదరు. కొందరు నిరసించెదరు గాని ఆయన త్యాగమును మాత్ర మందరనుగూడ ప్రశంసించెదరు. అది అతిగంభీరమైన త్యాగము. ఆయన కఠినప్రత్యము నూని దేశసేవచేయ నారంభించుటవలననే ఆయన ఆరోగ్యము చెడినది. దాసుగారికి భార్యయును ఒక కుమారుడును యిద్దరు కుమార్తెలును యున్నారు. ఆయన మరణమునకు దేశయులందరును దుఃఖించుచునే యున్నారు. ఆయన దేశభక్తి నిరుపమానము. ఆయన దేశ సేవ త ము నే రో ర ను. త న కు తో చినవీరిని సర్వమును త్యజించి దేశసేవ చేసెను. చివరకు తన ప్రాణమునుగూడ దేశముకొరకు త్యజించెను. రణరంగమున తనవు దొరంగిన మహాయోధునివలెనే ఆయన వీరశయ్య నొరగెను. తరతరముల వారుగూడ ఆయన త్యాగమును నిరంతరమును స్మరింపక మానరు.” అని చక్రవర్తిగారు నుడిచిరి.

నకిర్రసంఘము పక్షమునను యన్యాయోచితమైన లా సామైటీపక్షముననుగూడ దాసుగారిని ప్రశంసించుచు యిరువురు మాటలాడిరి.

పిమ్మట న్యాయమూర్తుల పక్షమున ప్రధానన్యాయమూర్తి సంభాషించెను.

“దాసుగారి అకాల మరణవార్తను విని నేను చాల విచారమును చెందితిని. దాసుగారికి ఆరోగ్యము కలుగుచున్నదని అదృశ్యము జనరలుగారు గత సోమవారమునాడే నాకెరిగించినందున దాసుగారి మరణవార్త నాకు మరింత సంతాపమును కలిగించినది. దాసుగారు కొన్ని వర్షములనుండి యీ న్యాయస్థానమునందు కనబడుటలేదు. రాజకీయములందు విక్సిలి క్రేడతో పనిచేయుచుండిరి. మన కీన్యాయస్థానమున రాజకీయములతో ప్రసక్తి యేమియునులేదు. దాసుగారు న్యాయవాదులలో చాల సమర్థులని మన మెరుగుదుము. వారు విక్సిలి ఉదారభావము గలవారనిగూడ చాలమందికి తెలిసియుండవచ్చును. వీర విద్యార్థులకును ఆదాయములేని క్రొత్త న్యాయవాదులకును దాసుగారు చాల సహాయము చేయుచుండిరిని నేను చాల సార్లు వినియుంటిని. ఇప్పుడు వంగరాష్ట్రమునకు దురదృష్టము ప్రాప్తించినటులున్నది. నిరుడు సర్ ఆనుతోష్ ముఖర్జీ గారు మృతినొందిరి. ఇప్పుడు దాసుగారు చనిపోయిరి. ఈ పుత్రరత్నముల నిద్రని దేశమాత కోల్పోయినది. ఇది విక్సిలి గొప్ప విషమముగాన న్యాయమూర్తుల పక్షమున నేను మాగాఢ సంతాపమును గూడ వెల్లడించుచున్నాను అని ప్రధాన న్యాయమూర్తి నుడిచెను.

* * * * *

మౌలానా మహమ్మదాలీగారు

వాసంతిదేనిగారికి తంజివార్లు సంతోషించ వచ్చుదు. “దాసుగారు గాఢ నిద్రను కెండిరిగాని వారివలెనే దృఢసాహసత్యాగములతో దేశసేవను చేయకలసిన దాగ్యత సజీవులగు వారివలెనే పడినది” అని ఢిల్లీనుండి మహమ్మదాలీగారు తంజివార్ల నంపిరి.

విచార సాగరము

శ్రీమద్విశ్వకర్మములవారును తమ తమ విభేదములను వెనుకబెట్టి, జాతీయ కార్యక్రమమును చెందుకొల్పి వేగముతో కొనసాగించుట ముఖ్యము. ఈ విషయమున సుప్రసిద్ధులు జేసిన బంధు దాసుగారి జీవిత నిదర్శనము ననుసరించుట యవసరము. ని గాంధీమహాత్ముడు కలకత్తాకు సందేశముపెను. దాసుగారి మరణమువలన దేశము ముఖ్యముగియుండు మునిగి దారిజెన్నుగానక పరితపించుచున్న సమయమున, విశవత్సమును కార్యదీక్షను జోధించి మహాత్ముడు ప్రజలకు త్రోవ జూపుచున్నాడు. దేశబంధునియెడ శౌరవము చూపుట కీతకన్నను వేరు మార్గములేదు. స్వరాజ్యగమ్యసాసము జేసినపుడే, దాసుగారి యాత్మకు సంపూర్ణ శాంతి గలుగ గలదు. నేడు ఆసేతు హిందూచలవర్త్యంతమును, అన్యైకములు జలజల రాలుచున్న ననుటకు సందియములేదు. ఈ పక్షము ఆ పక్షము అను భేదములేక, దాసుగారి నెల్లరును కీర్తించుచు, విచారమును చెలుపుటబట్టి వారి యున్నత సుగుణాతిశయమును గ్రహింపవచ్చును. నేడు కలకత్తాలో దహనకర్మజరుగుచు. గాంధీమహాత్ముడు శ్మశానమువలన ఉదేగింపు వెంట జనును. దేశబంధు దాసుగారి కృతజ్ఞతను జూపుట కేమి, వారి మరణమువలన గలిగిన దుఃఖాతిశేషమును వెలిబుచ్చుటకేమి, మహాత్ముడి యవకాశము గైకొనుచున్నాడు.

దాసుగారి మహిమను, మహాత్ముడే గుర్తెలుగగలడు. మహాత్మునకు గలిగిన నష్టమును వర్ణింపతరముగాదు. ఉభయనాయకులును గలిసి, దేశమోక్షమును సాధింప నిశ్చయించినపుడు, అందుకు ప్రచండముగ విఘాతముగలిగినది. నేడు భారమంతయు ఒక్కనిపై బడినది. ఎంతటి ధీరచిహ్నునికయినను ప్రస్తుతస్థితి నిరాశగలుగజేయుట నపజము. అయినను దైవముపై భారమువైచి, ద్విగుణకృతశక్తితో భారతీయులు కృషిసలిపి, గతించిన మహాపురుషునకు సరియగు కృతజ్ఞతజూపుట ధర్మము. మద్రాసు కార్పరేషనువారు దాసుగారి మరణమునకు విచారముజూపుటకు నిన్నటిదినమే చేక్కిన ప్రభుమానకాశమును గైకొనినందులకు, వారి నభినందించెదము. కలకత్తా కార్పరేషనుకు, ప్రానియక్వార్టర్సులునుండిన దాసుగారి పట్ల చెన్ననగర కార్పరేషనువారు శౌరవమునుజూపుట మిగుల సంభావ్యము. కలకత్తా కార్పరేషనునందు నుత్తన దృష్టిమును ప్రవేశ బెట్టి, నిర్బంధములకు జంకక అద్వితీయవిజయముగాంచిన దేశ బంధు దాసుగారిని కొనియాడుటవలన, మద్రాసు కార్ప

రేషను ధన్యత గాంచినది. దేశభాషలలోగూడ నిన్నటిదిన ముపన్యాసములు జరుగుట మరియొక విశేషము. శ్రీ యు త గోనుగుంట్ల వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశ్రేష్ఠి గారు ఆంధ్ర భాషలోను, మాళిమహమ్మదు గారు తమిళభాషలోను ప్రసంగించి, సభాకార్యక్రమమున కుత్తేజ మొనగిరి. నిన్నటిదినము ప్రారంభమయిన మార్పు నెప్పుడును కొనసాగించుట ధర్మము. తమిళులు తమిళభాషలోను ఆంధ్రు లాంధ్రభాషను విధిగ ప్రసంగించుచో స్థానిక స్వపరిపాలనమునకు వన్నె దెచ్చెదరు. ఇతర పట్టణములలో నిట్టి యాచార మిదివరకే ప్రబలియున్నది. ప్రధాన పట్టణము ఆంగ్ల భాషావ్యామోహము నింతవరకు విడనాడకున్నను ఇకనయినను విడిచిపెట్టి జాతీయనాయకుని శౌరవింతుట శ్రేయస్కరము.

దేశబంధుదాసుగారి మరణమునకు విచారము జూపుటయకాక నేటిదినము కార్పరేషను కార్యాలయమును మూసివైచుటకు గూడ తీర్మానించి కార్పరేషనుసభ్యులు కృత కృత్యులయిరి. బాంబాయి కార్పరేషనువారు విచారసూచక తీర్మానము గావించిరి. ఇతర స్థానిక సంఘము లన్నియు వీరి మార్గము ననుసరించుట సముచితము. కార్పరేషను నందలి స్వరాజ్యపక్ష సభ్యులేగాక జస్టిసుసభ్యులును యూరపీయనులు గూడ దాసుగారి దేశసేవను కొనియాడిరి. జస్టిసు పక్షమువారి ఎలక్షను సభలో దాసుగారి మరణము పట్ల విచారము సూచించెడి తీర్మానము గావింపబడెను. ప్రముఖుల నేకులు తమచింతను చెలిపిరి. కలకత్తా హైకోర్టునందు న్యాయవాదుల తోబాటు ప్రధాన న్యాయ మూర్తి గూడ తన విచారము సూచించుట గమనార్హము. రాజప్రతినిధి సయితము, దాసుగారి సతీమణికి సానుభూతిని పంపెను. ఇట్టి దుఃఖసమయమున, విభేదములుగాని, కలహములుగాని మరల పైకి రాకుండునటుల జూడవలయును. ఇంకను వివాదములతో ప్రొద్దుబుచ్చుట దాసుగారికి కృతఘ్నత జూపినటులగును. కీర్తిశేషులగు దేశబంధు దాసు గారే సమస్యను సాధింపదలచిరో, అందుకొరకే భారతీయు లర్పణజేయవలయును. మహాత్ముడు చెలిపినటుల, ప్రజ లతిత్వరితముగ ముందుకు జనుటయే ముఖ్యము. దేశబంధుసంకల్పము త్వరలో సంపూర్ణముగ నెరవేరుగాక !

వైకం సత్యాగ్రహ విజయము

వైకం సత్యాగ్రహము తుదకు విజయము గాంచినందుల కెంతయు సంతసించెదము. వైకం రోడ్లపై సన్నివర్ణములవారును నడుచుటకు, తిరువాన్కూరు మహారాణిగారంగీకరించి, అమానుషమగు నిర్బంధమును తొలగించి, మహాత్ముని హితోపదేశమును కొనసాగించుట, శుభచిహ్నము. గాంధీ మహాత్ము డిటీవల గూడ వైకం సమస్య యొకను సఫలము గాంచనందులకు చింతించెను. కాని, రాణిగారు త్వరలో సనుకూల చర్య ను తీసికొని, తమ ఔదార్యమును గనుకరచిరి. ప్రాచీనాచార పరాయణులు లేనిపోని ప్రాతికూల్యమును జూపక, తిరువాన్కూరు సంస్థా

నము వారి ప్రయత్నములకు తోడ్పడుట విశేషము. నిమ్నజాతులవారు గోదినగోర్ల స్వల్పమయినది. వారు దేవాలయములలో ప్రవేశింపగోరుట లేదు. భోజనప్రతిభోజనముల నాసించుటలేదు. తిర్యగ్జంతువులకు సయితము యిచ్చెడి సౌకర్యమును తమకును ప్రసాదింపవలయుననియే వారు గోరుచున్నారు. వైకంరోడ్లు పైవేటుమార్గములు గావని స్థిరమయినది. బహిరంగవిధులగుండు, నడుచుటకయినను నిమ్నజాతులకు హక్కు నొసగకుండుట, మిగుల క్రూరము. సరజన్మమెత్తినవారిని పశువుల కన్న నిక్ష్వప్తుముగజూచుట, జాతీయ చౌర్యాగ్రమునకు నిదర్శనముతప్ప వేరుగాదు. దురభిమానమువలన, నింతటి దురాచారములు సయితము ఘోరముగ కనుపింపకున్నవి. ఇందుకే శాస్త్రమును, అంగీకరింపదనుట తథ్యము. మానవప్రేమకును, భూతదయకును భంగకరమగు ఆచారములను కొనసాగింపవలయునని, ఏ శాస్త్రమును విధింపజాలదు. మహాత్ముడు తిరువాన్కూరు సంస్థానమువారికి విన్నవించినది, సంఘసంస్కరణమునకు బూనుకొనవలయుననిగాదు. హిందువుల మర్యాదకు కళంకముగనున్న మచ్చను తీసివేయవలయుననియే కోరెను. ఇట్టికళంకమును తొలగించుటకు, హిందువులలో నన్ని కక్షల వారును అంగీకరించుచున్నారు. విశాలహృదయులగు పండితోత్తములు దీని నామోదించుచున్నారు. మతాధిపతులు సయితము సుముఖభావము జూపుచున్నారు. హిందూ మహాసభ యిట్టి అన్యాయమును తొలగింపవలయునని హెచ్చరించెను. ఇందునుబట్టి హిందూసంఘ చౌర్యల్యమునకు ప్రధానకారణమగు అస్పృశ్యతను నిరాకరించి ఆంతరంగిక బలమును పెంపొందించుకొనవలయునని విదితమగుచున్నది. ఆ శ్వాసులు జన్మించిన సంఘము శాశ్వత బహిష్కారయోగ్యమయినది గాజాలదు. శ్రీరామానుజాచార్యుల బోలు ఆచార్య పుంగవులు నిమ్నజాతులకు జెందినవారిని శిష్యకోటిలోనికి జేర్చికొనిరి. వారిని పరమ భాగవతోత్తములుగ పరిగణించిరి. నిమ్నజాతులకు జెందినవారు క్రైస్తవ మతమునగాని మహమ్మదీయ మతమునగాని జేరినపుడు, వారిని అస్పృశ్యులుగ చూడక శౌరవించి, హిందూసంఘమున నిలిచి రామకృష్ణాద్వైతతారములను పూజించిన వారిని మాత్రము దూరముగ తరమివైచుట ఎంత య సభ్యమో యూహింపవచ్చును. ఇట్టి యనర్థమును తొలగించి హిందూసంఘమునకు శౌరవము లేవలయునని మహాత్ముడు సంకల్పించెను. అస్పృశ్యతా సమస్య కేరళదేశమునకు తీవ్రరూపము చాల్చుటచే హిందూదేశ దృష్టి యావంకకు దిరిగెను. సత్యాగ్రహ మవలంబించి యిట్టి యన్యాయమును తొలగించుటకు కేరళవాస్తవ్యులు తలపెట్టిరి. మహాత్ముని సద్బోధనాలకించి, అహింసావ్రతమును చేపట్టి, సత్యాగ్రహమును శాంతపద్ధతులపై కొనసాగించి, కృతకృత్యులైరి. మహాత్ముడు స్వయముగ వెడలుటచే, సత్యాగ్రహవలంబులకు మరింత ధైర్యము చేకూరెను. తిరువాన్కూరు ప్రజలలో ప్రభోమును, సంస్థాన ప్రభుత్వమున విశాలభావమును వ్యాపించెను. మహాత్ముని సూచన కనుగుణ్యముగ, తిరువా

నూర్గు సంస్థానమువారు మున్ముందుగ అడ్డంకులను తీసివైచిరి. సత్యాగ్రహవలంబులు, తమ వాగ్దానము ప్రకారము, సరిహద్దును దాటకుండిరి. నేడు వైకం రోడ్లపై నడచుటకు, నిమ్మజాతుల కవకాశ మిచ్చి, తిరువాన్కూరు సంస్థానము ధన్యత గాంచెను. తిరువాన్కూరు సంస్థానము హిందూ సంస్థానము. దైవభక్తియు, మతాభిమానము గల సంస్థానము. శ్రీమచ్ఛంకరభగత్పాదాచార్యులవారి జన్మస్థానము. అట్టి సంస్థానముపై, హిందూమత పునరుద్ధరణ బాధ్యత విశేషముగ గలదు. తన బాధ్యతను జయప్రదముగ నిర్వహించి, హిందువుల కృతజ్ఞతకు తిరువాన్కూరు సంస్థాన మెంతయు పాత్రమగు చున్నది. సత్యాగ్రహవిజయము చే కూరినందుకు పరమేశ్వరునికి కృతజ్ఞత జూపవలయు ననియు, శాంతిని అహింసను సంపూర్ణముగ కాపాడవలయుననియు గోరుచు, గాంధీమహాత్ముడు సత్యాగ్రహ వలంబులకు సందేశమంపెను. అన్నిప్రాంతములలోను అస్పృశ్యతను నివారించుటకు, హిందువులెల్లరు కృషిసలిపి, దేశసముద్ధరణ మునకు తోడ్పడుట వివేకము.

రామచంద్రపురము తాలూకాబోర్డు:

కాంగ్రెసువిజయము

రామచంద్రపురము తాలూకాబోర్డుక, కాంగ్రెసుసభ్యులగు బిక్కిన వెంకటరత్నం యం. యల్. సి. గారిని అధ్యక్షులుగ నెన్ని కొని నందులకు, సభ్యుల నభినందించెదము. కాంగ్రెసుపక్ష విజయమున కాటంకము గలిగించుటకు జేసిన ప్రయత్నములు వ్యర్థమయ్యెను. ప్రజలహక్కులను కాపాడుటకు, బిక్కిన వెంకటరత్నంగారు మదరాసు శాసనసభలో జూపుచున్న యత్నాహుతుండ, దేశభాషలో ప్రసంగించి తమ స్వాతంత్ర్యమును జూపి యితరులకుగూడ మార్గదర్శకులై యుండిరి. వీరి జాతీయభావములును, పట్టుదలయు మిగుల ప్రశంసా పాత్రములు. వీరి యధ్యక్షతక్రింద, రామచంద్రపురం తాలూకాబోర్డు కాంగ్రెసునిర్మాణ కార్యక్రమమును శ్రద్ధతో నిర్వహింప బూనుకొనునని దలచెదము. తాలూకా బోర్డులోని పండ్లెండు స్థానములలో, కాంగ్రెసు సభ్యులు తొమ్మిది స్థానములను వశపరచుకొని, ప్రజల విజయముగాంచిరి. కాని ఇయ్యది తాత్కాలికము. కాంగ్రెసు సభ్యుల కర్తవ్య మింతటితో పూర్తి గాలేదు. ఏపని నిమిత్తమై స్థానికసభలలో ప్రవేశించిలో ఆపనిని జయప్రదముగ నిర్వహించుట కాంగ్రెసుసభ్యుల ప్రధాన కర్తవ్యము. ఇందుకు ఆటంకము లనేకములు గలుగవచ్చును. ధీరచిత్తులిందుకు జంకక వీనిని దాటుటకు ప్రయత్నింప వలయును. స్థానికసభలలో ప్రవేశించుటకు ఉబలాటము జూపి కొందరు కాంగ్రెసుసభ్యులు తరుణ సమయమున తమ ప్రకటనములకు భిన్నముగ ప్రవర్తించుచున్నటుల వార్తలు చేరుచున్నవి. అట్టివారు కాంగ్రెసు పక్షమునందనలే జేరకుండుటమేలు. కాంగ్రెసు పక్షమువారు స్వాతంత్ర్యరక్షణకు తమశక్తిని భారబోయవలసి యుండగ నందిగ సమయమున జూరిబోవుటవలన కాంగ్రెసు ప్రతిష్ఠకు మితిలేనివ్యము చేకూరగలదు. అట్టి యుపద్రవము వాటిల్లకుండ జూచుట కాంగ్రెసు సభ్యుల కవసరము.

మహాత్ముడు: దేశబంధు

గాంధీమహాత్ముడు ఖుల్నాలో గావించిన ప్రసంగమునందు, దేశ బంధు దాసు గారి సుగుణాతిశయమును చక్కగ స్వక్రపరచెను. దాసుగారిలో మహాత్ముడిటీవలనే జార్జిలింగులో సంప్రదించియుండుటచే, వాచిమనోభావములను స్పష్టపరచుటకు వీలయ్యెను. “దాసుగారి చేరువకువచ్చిన కొలదియు, వారిపై నాకు ప్రేమ యతిశయించెను” అని మహాత్ముడు దెలుపుటబట్టి, వారి నిర్మలస్వభావమును గ్రహింపవచ్చును. ఇంత కన్నను వేరు యోగ్యతాపత్రమేమి గావలయును? దేశప్రేయమే, దాసుగారిమనమును నిరంతరమాత్రమించుచుండెనని, మహాత్ముడు జార్జిలింగులో కనుగొనెను. బెంగాలుదేశము నేడు నాయకరహితముగనున్నదని, ఆచార్య ప్రభుల్లచంద్రరాయగారు వగచిరి. దేశబంధుస్థానము నాక్రమింపగలవారు బెంగాలులో లేరనియు, దాసుగారు మానవశ్రేష్ఠులలో నొకరనియు, మహాత్ముడు సూచించెను. దాసుగారి విలువను కనుగొనుటకు తక్కుంగల వారికి సాధ్యపడదు. దేశస్వాతంత్ర్యము అహింసపై నను, సత్యముపై నను ఆధారపడియుండునని, జార్జిలింగులో దాసుగారు తరుచుగ సూచించుటబట్టి, వారి మహదాదర్శములను కనుగొనవచ్చును. మహాత్మునికి ముఖ్యమగు అండపడిపోయెననుటకు సందేయమేమి? హిందూ మహమ్మదీయ విభేదమును దాసుగారు పాటించి ఎరుగరు. నిమ్మజాతులకు సయితము దాసుగారు జేసిన సహాయమును మహాత్ముడు వివరించెను. ఆంగ్లేయులయెడ ఎట్టి ద్వేషభావము దేశబంధుకు లేదని మహాత్ముడు నేడు చాటగలుగుచున్నాడు. పాట్నాలో నున్నపుడు దాసుగారు వడుకుట నేర్చుకొనిరి. జార్జిలింగులో నున్నపుడు మహాత్ముడు దాసుగారికి వడుకుట విషయమై మరొకొన్ని సంగతులను నేర్పెను. ఇట్టి వాగ్దానమును మహాత్ముడు బెల్గాం లో జేసియేయుండెను. శరీరదార్ధ్య ముండునంతవరకు తాము తప్పక వడికెడమని దాసుగారు మహాత్మునకు బాసయిచ్చిరి. కాని దేశమట్టిభాగ్యము నోచు కొనకపోయెను. జార్జిలింగును నూలువడుకు ప్రదేశముగ మార్చిన దాసుగారి కార్యదీక్ష నెవరు కొని యాడకుందురు? శాసనసభలలో ప్రవేశించుట ఎంత యవసరమో నూలువడుకుట గూడ అంత యవసరమనియు, నూలువడుకకుండ శాసనసభా కార్యక్రమమును నిర్వహించుట యసంభవమనియు దాసుగారిటీవల బలికి యుండుటచే వారి విశ్వాసములను కనుగొనవచ్చును. శాసనసభా ప్రవేశము పీషయమై మహాత్మునకును దాసుగారికిని భేదాభిప్రాయ ముండినను స్వరాజ్యపక్షమున కిది వరకు కన్న ఎక్కుడు విరివిగ సహాయము జేసెదనని మహాత్ముడిపుడు వాగ్దానము జేయుచున్నాడు. దాసుగారియుగమును మహాత్ముడిటుల తీర్చికొన నిశ్చయించుట ప్రశంసార్హమే గద!

సంస్కరణనిర్ధారణము

దేశబంధుదాసుగారి మరణము గూర్చి వ్యాఖ్యానము జేయుచు “స్వంతరాప్ర్యమునందు దాసు గారు నిర్మూలన కార్యమును మిగుల జయప్రదముగ నిర్వహిం

చిరి. అదియే వారి సంకల్పమగుచో, దానిని చక్కగ నెఱవేర్చిరిని చెప్పవచ్చును,” అని సివిలు మింటిస్టర్ గెడ్డుప్రతిక సూచించినది. పయోనీరుప్రతికయు ఇటులనే భావించుచున్నది. ఆంగ్లేహిందవ ప్రతికాభిప్రాయములను పరికించుచో, దాసుగారి సంకల్పము సిద్ధించెననుటకు సందియములేదు. ఇట్టి కార్యక్రమము నవలంబించుటలో, దేశాభివృద్ధి నడ్డగించుటకు దాసుగా రెంతమాత్రము తలపెట్టలేదు. ఇండియా ప్రభుత్వమువారు ఆరోపించిన యుద్దేశ్యము వేరుగనున్నది. ప్రజలకు స్వల్ప సంస్కరణముతో నిమిత్తము లేదనియు, స్వరాజ్యమే వారి పరమావధి యనియు చూపుటకే, దాసుగారి టుల గావించిరి. ఈ సంగతిని గ్రహించుచో, ప్రభుత్వము వారు ప్రజలకు వెంటనే స్వపరిపాలనమును ప్రసాదించుట ధర్మము. విపరీతారము గావించి, దేశాభివృద్ధి నడ్డగించుచో, ప్రజలతో స్వపరిపాలన సంపాదనదీక్ష పెచ్చు పెరుగునుగాని, తగ్గిపోనేరదు.

వైకం సత్యాగ్రహాల విజయము

నిషేధపు టుత్తరువు రద్దుచేయబడుట

తిరువాన్కూరు ప్రచురణసంఘపు కార్యదర్శి అలెక్సిసుండి ఈక్రింది తులివార్త పంపుచున్నాడు: “వైకం రస్తాలు జాతిమతభేదము లేక అందరు ఉపయోగించుటకు అవకాశ మివ్వబడునని రూఢివార్త తెలియుచున్నది. మహారాణి రీజెంటు ఇట్టి ఉత్తరువును గావించి దేవస్వము కమిషనరు కేళవమీననుగారికి తెలిపిరి. ఎట్టి అల్లరి జరుగకుండుటకై 36 మంది పైనికులు రోడ్లపై కాపలా యుండెదరు. ప్రస్తుత మున్న పూజారులు ప్రభుత్వమువారి ఉత్తరువుల పట్ల అసమ్మతి తెలుపుచు తమ పనులను చేయకున్న పూజానై వేద్యములకు భంగము కలుగకుండునట్లు దేవస్వము కమిషనరు గారు అన్ని ఏర్పాటులు చేసియున్నారు.

మహాత్ముని హితము

మహాత్ముడు సత్యాగ్రహాశ్రమపు కోశాధ్యక్షునకు ఈక్రింది తులివార్త పంపెను:—తమ ప్రయత్నములు విజయము గాంచినందులకు భగవంతుని ప్రార్థింపవలయును. అహింసాప్రతమును విడనాడక శాంతముతో మొగవలయును.” ఈతంతి వార్తనుబట్టి చూడ ప్రభుత్వమువారి ఉత్తరువును ప్రథమముగ గాంధీమహాత్మునకు తెలిపి రని ఊహింపవలసి యున్నది. సత్యాగ్రహాధికారులు ఎట్టి అల్లరి ఉద్రేకమునకు అవకాశము లేకుండునట్లు తగు ఏర్పాటులు చేయుచున్నారు. ప్రతిపక్షులు రామ నుపిల్లెగారి భవనమున నిన్నరాత్రి సభ జరిపి రని యు ప్రభుత్వపు టుత్తరువును ఆక్షేపింప తీర్మానించి రనియు తెలియుచున్నది.

పట్టపగలు దొంగతనము

ఇద్దరు వైనాదేశీయులు అరెస్టుచేయబడిరి
బొంబాయి, జూన్ 17:—నగలవర్తకులగు నార్సే కం తెనీయందుండి పట్టపగలే దొంగతనమును జేయుటకు బూనిన ముగ్గురు చీనాదేశీయులగు యువకులలో నొకరు నేడు అరెస్టు చేయబడిరి. నగలు ప్రదర్శింపబడు కొకపెట్టెనెద్దకు చూచుటకు వచ్చి రత్నములుగల కొక పెట్టెయు బట్టుకొని పారిపోవుచుండగా పాపువారు దొంగదొంగుని కేసువేసిరి. ముగ్గురిలో నిద్దరు అరెస్టుజేయబడిరి. అరెస్టు చేయబడినవారిని సోదాచేయగ వారియెద్ద రత్నములు దొరకలేదు. జైల్లోని మాడవవాని యెద్ద యిది యుండునని దోచుచున్నది. వాసు యింకను పట్టుబడలేదు. (ఆ. పే.)

శ్రీ శ్రీ దేశబంధు దాసుగారు

పత్రికాభిప్రాయములు

భార్యయ్య

నిన్న 17 వ తేదీ ఉదయమున భార్యయ్య పత్రిక వెలువడినది మొదటి పేజీలో ప్రధాన సంపాదకీయ వ్యాసములందెను. తెంపి పేజీలో ఏమియును లేదు. మధ్యగా నాలుగు పుట్టులలో దాసుగారి మరణవార్త మాత్రము ప్రకటింపబడినది.

అమృతబజారు సత్రిక

“దాసుగారు రాజకీయములలో ప్రవేశించింది మొదలు భిముబుడిల మహాసభ్యుని వలె చేతమున నందంతలును పంచారము చేసి సగమును వశపరుచు కొనగలిగెను పర్యవాయులగుడ అయినకు బారియిచ్చెను. అయినకై అతిమానమును ప్రపంచమంతయు రిచ్చుపడి చూడసాగెను. దాసుగారిమరణమువలన దేశమునకు మహానివృత్తిలిగినది. “మీరుప్రయత్నించి స్వాతంత్ర్యమును బడయుడు” అని పరలోకవాసులకు దాసుగారు సింహావాన మెనరించుచున్నట్లులే మాకు వివరించుచున్నది.

బెంగాలీ

పక్షపంథులగు భిన్నాభిప్రాయము లేటులండినను దాసుగారి దేశభక్తివిప్లవమునియును వారితోగమును కట్టుబాటుచేయుగలకైయును నిరుపమానములనియును అన్నిపక్షమువారును గూడ ప్రశంసించక తప్పదు. ఇవియున్నయును దేశభక్తితో యిట్టిసల భిన్నముగా నాటకానిపోయినది.

నర్సేంటు

ఏది అసత్యమును మోసమును అని దాసుగారు నమ్మికో దానిని దూపుమాపుటకు గట్టిపట్టుదలను పూనిరి. దానిని నెరవేర్చుకొనిరి. మృత్యుదేవత చాలకాలముక్రిందటనే దాసుగారిపైన వ్రాలినది. దాని కార్యసిద్ధియైన వార్త ప్రకటింపబడు వెరకును వారు మృత్యువునకుగూడ లొంగలేదు. ఇట్టి యదృశ్యముగ కీర్తి సహద్రభాష్యర ప్రకాశముతో వెలుగుచుండ వృతిసొంద భాగ్యము మహాభాగ్య కాలముగాని లభింపదు.

స్టెట్సుమను

ఆయన కీర్తి ప్రకాశము అంతరింపకముందే ఆయనజీవిత భాను ద్దప్తమిచ్చెను. ఆయన అధికారమును పలుకుబడియును నిలవియుండగనే ఆయన చనిపోవుట గొప్ప అవృష్టమనియే చెప్పవచ్చును. తన ఆశలు విఫలముగుటచే దుఃఖపడవలసినదర్శి ఆయనకు తేకుండపోయినది. జీవితాగ్నియందు తన రెండుచేతులనుగూడ ఆయన కాచుకొనెను. అయగ్ని చల్లారినంతనే ఆయన పరలోక ప్రయాణస్నాహ మొనరించెను. ఆయన మృతినొంది కొన్నిగంటలమాత్రమే యైనదిగాన ఆయన భావమును సరిగా వివరింపజాలలేదు. దాసుగారి నిర్మూలనపద్ధతికి మేము ఎల్లప్పుడను విమర్శించుచునే యుంటిమి. కాని లోతుగా తరచిచూచినచో ఆయన మంచి రాజనీజ్ఞుడనియు మారదర్శి కనియు స్పష్టము కాకమానదు. దాసుగారు రాజకీయ ప్రవాహమున తగుల్కొని దరిజేరలేకపోయిరి. ప్రతిసారియును రాజకీయ సమద్రతరంగములు దాసుగారిని మరింతలోతునకే గొనిపోవుచుండెనుగాని ఒడ్డునకు కొట్టి జీని యుండలేదు. ఆయన పక్షము వారాయన పట్ల నత్యధికమగు భక్తిని విశ్వాసమును కలిగియుండిరి. ఎంగరాష్ట్రమున దేశబంధు దాసుగారి ఆరాధనము ప్రపంచమందట వీర పూజలనన్నిటిని గూడ వింఛిపోయినది అందులకు దేశబంధుడగు పేరే నిదర్శనము. తక్కినవిషయములలో భిన్నాభిప్రాయము లేటులన్న ను దేశమునం దాయనవలె పలుకుబడిగలవారును ఆయనవంత్రి ప్రవాహాయకులను మరెవ్వరను లేరని యొప్పుకొనకతప్పదు.

ఇంగ్లీషుమను

దాసుగారి కుటుంబమునకును వారి స్వరాజ్యపక్షము వాంఛిని మేము మహాపూర్వకముగ సానుభూతిని తెలుపుచున్నాము. ఆత్మదృఢత వ్యక్తిసామర్థ్యములగుల దాసుగారు రాజకీయ ప్రవాహమున నుడిసిందున తీవ్రమగు ప్రాతికూల్యముకలు గవలసి వచ్చినను వారి మరణమునకు ఆంగ్లేయులందరను సంతాపమును చెందుచున్నారనియే మేము తెలుపగలము. దాసుగారు ప్రవాహాయకులలో నగ్రగణ్యులు. భారతదేశ స్వాతంత్ర్యము కొరకు పనిచేసిన దేశమునాయకమండలిలో దాసుగారికి కాశ్యతస్థానము తప్పక లభింపగలదు. ఆయన పద్ధతులు పరి

యైనవి కావనియే మాయభిప్రాయము భాగ్యదేశభిన్నునికి ఆయన పద్ధతులవలన కలిగిన నిరోధమును నష్టమును తొలగింపటకు కొన్ని వత్సరములైన గడువడలసియుండును. వారిపద్ధతులలో ఎన్ని లోపములుండినను ఎంగరాష్ట్రవాసులలో దాసుగారు మహనీయుడనియు గొప్పవాయకుడనియు చాల పలుకుబడి గలవాడనియు ఆయన కీర్తి ఆనంద్రతారాగ్గముండుననియు చెప్పక తప్పదు”

బొంబాయి పత్రికాభిప్రాయములు

బొంబాయి, జూన్ 17:—బొంబాయి దేశభాషా పత్రికలన్నియు సి.ఆర్. దాసుగారి సంతయోప్రశంసించుచున్నవి. హిందూదేశము యొక్క రాజకీయ నాయక శ్రేణులలో దాసుగారిొకడని యంగీకరించి అనుమానము ద్విధి సమయమున మరణించుట హిందూదేశమున కంతయో నష్టమని పత్రికలన్నియు విచారించుచున్నవి.

డెయిలీ మెయిలు

దాసుగారు ఫరీదుపురములో జెప్పిన యువన్యాసమును జూచినట్లయిన యన్యమును నిష్కలమైనవిని దాసుగారికి గట్టి నమ్మకమున్నదని యనుకొనక తప్పదు. బెంగాలునందు సంస్కరణములను ధ్వంసముచేసినందువలన వేరొక రాజకీయ కార్యక్రమమే యతనికి లేకుండెను. గాంధీ మహాత్మునిపలుకుబడి యుచ్చతలోనున్నప్పుడు ఛాయామాత్రము కాక తన వ్యక్తిత్వమును నిలుపుకొను పరువు కాంగ్రెసు సభ్యులలో కల్ల దాసుగారి కొక్కరికే దక్కినది. కాని కాంగ్రెసు సభ్యులలో దాసుగారు చిత్రమైనవాడు. ఆతడెప్పుడును భారతదేశమున కంతటికిని నాయకత్వమును సంపాదించలేదు. కేవలము వంగదేశమునకు మాత్రమే అతడు నాయకుడు. మంత్రివర్గము నేర్పాటుచేయుటకు నింకరించుటలో దాసుగారు గొప్ప యవకాశమును పోగొట్టుకొన్నారు. ప్రతిఫలవనిధాన మెచ్చటికీ దీసికొనిపోవుచున్నదో తెలియలేదు. అతడు దేశభక్తిగల బాడకుట నిష్కంఠమే గాని దేశభక్తి ప్రయోజనకారి గావలెనన్న రాజకీయ పరిజ్ఞానముగూడ నుండవలెను అని డెయిలీ మెయిలుపత్రిక చెప్పుచున్నది.

ఈ వినింగు న్యాయ

ఇప్పటి భారతీయులలోగల మహామహిమలోసి.ఆర్. దాసుగారిొకరు. వీరి మృతివలన భారత రాజకీయముల కొక పెద్దగాటు పంభించినది. దాసుగారు గొప్ప వాగ్ధ్యులతో మాట్లాడగల సమర్థుడు. సర్వమును తృణించి పూనికతో ఆచర్యముకొరకు పనిచేయుటకు సంసిద్ధుడుగానున్నవాడు. రాజకీయ క్షేత్రగాతక్కిన జాతీయవాదు లందరికంటె ఆగ్రస్థానమును వహించినవాడు. ఇట్టివలనే యతడు సరియైన మార్గములోనికి వచ్చుచుండెను. ముందుసంతతివా రీతని నొక గొప్పవానిగా నెంచుచున్న ను గొప్పయాదర్శమును పెట్టుకొని దాని నతిధైర్యముతో ననుసరించి ముందుకు వారిని మెచ్చుకొనక తప్పదు అని “ఈవినింగున్యాయ” పత్రిక చెప్పుచున్నది. (ఆ. ప్రె.)

దాసుగారి మరణ చిహ్నముగ నేడు వెండిబంగారు లక్ష్మీ స్థానము మూసివేయబడినది. (ఆ. ప్రె.)

బొంబాయి కార్పరేషను సభ నిలిపివేయబడుట

దాసుగారి మరణమువలన దేశమునకు గొప్ప నష్టముకలిగినదను తీర్మానమును గావించిన పిదప నేడు దాసుగారి మరణనాచకమగ బొంబాయి కార్పరేషను సభ నిలిపివేయబడినది. (ఆ. ప్రె.)

బొంబాయి క్రానికలు

బొంబాయి, జూన్ 17:— దాసుగారి మరణవార్త బొంబాయి పాఠశాలలో గలిగించిన దుఃఖము బొంబాయి క్రానికలు పత్రికయం టటగ పశుచున్నది:— ఈదుఃఖమును మాటలాగాని కన్నీరుగాని భరింపజాలరు. తిలకు మహాకాంతరమిట్టి విపత్రైవ్యమును సందర్భించలేదు. స్వాతంత్ర్యేచ్ఛయు దేశముకొరకు ప్రాణములర్పించుటయు త్యాగబుద్ధియు నననేమియో తెలియజేసి మానవస్వాతంత్ర్యమునకు జాతి మత దేశములకు సంబంధించిన విషయములు చాడుట కాబాల పని దాసుగారు నిరూపించిరి. (ఆ. ప్రె.)

అహమ్మదాబాదు

అహమ్మదాబాదు, జూన్ 17:—సి. ఆర్. దాసుగారి మరణవార్తనుగూర్చి గాంధీమహాత్ముడు ఖుల్నానుండి పంపిన తంతివార్త యీ సాయంతాలము కల్లభాయి పటేలుగారి కందినది. వెంటనే యీదుఃఖవార్త కరపత్రములవారూ పట్టామండలంతులకు తెలియజేయబడినది. హైపులన్నియు మూయబడినవి. ముగ్ధినిపలు ఆఫీసుగూడ మూయబడినవి. ముగ్ధినిపలు పాఠశాలలు శత్రుమాసివేయవలసినదని యొక్క సభ్యులరు పంపబడినది. నేటిరాత్రి కొక బహిరంగసభ జరుగనున్నది. (ఆ. ప్రె.)

దాసుగారి రభ్యాకు తంబీగారు తంతి సంపుట మధ్యరాష్ట్రముల కాననసభాధ్యక్షుడైన యస్. బి. తంబీగారు దాసుగారి భార్య కిట్లు తంతిచేసిరి:—

మీయొక్క కష్టసమయమున, నాయొక్కయు, నాగ పూగు కాననసభ వారియొక్కయు మహాపూర్వకమైన యోదా ద్భుల నంగీకరింపవలసినదని తేడుచున్నాను. స్వాతంత్ర్యరాజ్యము దు కాని వాడును, నానాబాతులలో హిందూదేశమును తల ఎత్తునట్లు చేయుటకు ప్రయత్నించినవాడును ఆగు భక్తిపరుడైన నేవడును నేటినుండియు హిందూదేశమునకు లేడు. (ఆ. ప్రె.)

లజపత్రాయుగారు పంపిన తంతివార్త

ఢిల్లీ, జూన్ 17:—దాసుగారి భార్యకు లాలా లజపత్రాయుగారి తంతి సంపిరి:— దేశబంధు మరణవార్త విని నిర్విణ్ణుడవైతిని. స్వాతంత్ర్యమునకును భూతదయకును వన్నె కెక్కిన తన పుత్రత్వములలో నొకరిని భారతదేశము కోల్పోయినది. మీతోపాటు దేశమంతయు వారి కొరకు విడిపించుచున్నది. మీద్యుఃఖసమయమున నామనఃపూర్వకమైన యోదా ద్భుల నంగీకరింపవలెను. లజపత్రాయ. (ఆ. ప్రె.)

నాగపూరు

నాగపూరు, జూన్ 17:— దాసుగారి మరణవార్త యిచ్చుట దావాగ్నినిలె వ్యాపించినది. బాబూలన్నియు వారి గౌరవార్థము మూయబడినవి.

న్యాయవాది సంఘము నొక ప్రత్యేకసభను గావించి భారతదేశములోని న్యాయవాదులలో ఆగ్రస్థుడును దేశసేవాధురంధరుడనుడైన సి. ఆర్. దాసుగారి కిట్టి సమయమున మృతిజెందుట భారత జాతికి తీరనినష్టము చాటిల్లినదని తమ దుఃఖమును తెలుపుచు యొక తీర్మానమును గావించిరి. దాసుగారి గుణములను కీర్తించుచు అధ్యక్షుడు డుపన్యసించినపిమ్మట అభ్యుంకరు, నియోగి, దత్తు, కాథలే, పరేఖు, శమియ్యల్లా, రావుబహదూర్ కేఫఖడే గార్లుపన్యసించిరి. దాసుగారి కుటుంబమునకు గూడ తమ యోదాద్భులకు పంపవలెనని సంఘములో తీర్మానింపబడినది.

కాంగ్రెసు సంఘమువారి యాజమాన్యముక్రింద జరిగిన యొక సార్వజనిక బహిరంగసభలో ముగ్ధసభిము అధ్యక్షుడైన నియోగిగారి అధ్యక్షతక్రింద దుఃఖతీర్మానములును, దాసుగారి కుటుంబమును ఓదార్చు తీర్మానములును గావించబడినవి. దాక్షుమూస్తీ, అభయంకరు, సర్ గౌరు, భగ్యావత్ దీప్ గార్లు దాసుగారి దేశసేవను ప్రశంసించుచు వారివలె నడుచుకొమ్మని ప్రజలకు హెచ్చరించిరి. (ఆ. ప్రె.)

కలకత్తా, జూన్ 17:—శ్రీ శ్రీ దాసుగారి గౌరవార్థము నేడు స్టానువేళ్సేంజి మూయబడినది. (ఆ. ప్రె.)

“ఇండియన్ డెయిలీ తెలిగ్రాపు” లక్నో

లక్నో, జూన్ 17:—పైపత్రిక సంపాదకీయవ్యాఖ్యలలో నిట్లు వ్రాయుచున్నది:— దాసుగారి మరణవార్త దేశమంతటిని ఊధింప జేయుకమానదు. గాంధీమహాత్ముడు గాక దాసుగారి వలె ప్రజలనున్నుల నాకర్షించినవారు మరియొకరు లేరు. ఏ జాతి కుండుగాని దాసునంటిస్వాతంత్ర్యాగి మియొకడు గానరాదు. దాసుగారిమరణముతో నొకవ్యక్తియేగాక రాజకీయశక్తి యేకశించినది. ద్వంద్వప్రభుత్వముపై వెడలినదాడిలో ప్రధను జయమును గాంచియే దాసుగారు మృతిజెందిరి.

“హండం” (ఉర్దూదినపత్రిక)

ఇంతటిజాతివిపత్తు మరియొకటుండబోదనియు స్వల్ప సలఖ్యాకులగు మహమ్మదీయులనిన దాసుగారి కంతయో సానభూతి గలదనియు వైపత్రిక చెప్పుచున్నది. (ఆ. ప్రె.)

కరాచీ

కరాచీ, జూన్ 17:—సి. ఆర్. దాసుగారిమరణవార్తనువిక కరాచీప్రజలువల్ల బారినమొగములతో తెల్లవారిజామునండియు నావిషయమునే చర్చించుకొనుచుండిరి. మధ్యాహ్నముగుసరికిబారంతయొకట్టిరేయబడినది. బట్టలకుకాములు, పరాలులు దుకాణములు, ధాన్యముప్రతిప్రభువారులమరియు తరలబాతులన్నియు మూసివేయబడినవి. ముగ్ధినిపలు పాఠశాలలు కార్యాలయము లన్నియుమూసివేయబడినవి. ఆత్మవసర సమయమున భారతదేశమునకు జరిగిననష్టమునుగూర్చి సానుభూతిని తెలుపుటకు ఇడగమదానములోనే నొక బహిరంగసభ జరుగుచున్నది. హిందూదేశస్వాతంత్ర్యముకొరకు కీర్తిశేషులుపడిన కష్టమునుగూర్చి స్థానికపత్రికలన్నియు విశేషముగా కీర్తించుచున్నవి. (ఆ. ప్రె.)

రంగూను

రంగూను, జూన్ 17:—దాసుగారి మరణవార్త నేడు మన పట్టణమంతటా వ్యాపించినదే బహుశా పాఠశాలల్లోను కట్టితేజబడెను. యు. బ్రాహ్మణం. పి. గారి ఆధ్వర్యమున గుఱుకును బెంపులకును దాసుగారి కుటుంబము నోదార్పించున పెద్దపథ యొకటి జరిగెను.

(ఆ. ప్రె.)

“వయినరు”

అల్లాపాడు, జూన్ 17:—సి. ఆర్. దాసుగారి మరణమును గూర్చి పయినరుపత్రిక యిట్లు చెప్పినది: దాసుగారు లానుబలలో బాధితిమి నాడు. అసాధారణమైన తెలివితేటలు గలవాడు. భారతదేశాభివృద్ధికి బాగుగా పని చేయగలవాడు. కాని యతడు వేరొక మార్గమును బట్టెను. ఆయన భరణ మనున ద్యంధ్యప్రభుత్వము అంత మెందులవలన ఆయన రాజకీయవృత్తిను బట్టి చూడ దాసుగారు గొప్పాందిరని యే స్పష్టముగా చెప్పవలసియున్నది. గాంధీగారి బహిష్కార కార్యక్రమము నిష్ప్రయోజనముని గ్రహించుటవలన దాసుగారు బుద్ధివంతుడనియే చెప్పవచ్చును. కాని పాపము కాసనసభలలో సాపాదించిన అధిక సంఖ్య నెట్లుపయోగించుననవలెనో గ్రహించ నిరాకరించుట దురదృష్టము. (ఆ. ప్రె.)

దాసుగారితో కన్వనములలో పాల్గొనిన దాసుగారి భార్యను గూర్చి బొంబాయి ప్రజ లెంతయో విచారించిరి.

ఈ మరణవార్త వినగానే బొంబాయి కాసనసభలో స్వరాజ్య నాయకుడైన యం. ఆర్. జయకరుగారు పత్రికల కిట్లు వ్రాసిరి.

దేశమున కాయన నేర యెప్పుడు మిక్కిలి యవసరమో అటువంటి యీ సమయమున దాసుగారు మరణించిరి. వారి మరణమువలన కలుగు నష్టమెంతయో యీ దుఃఖములో మన మిప్పుడు తెలిసికొనజాలము. కాని దినములు గడచి కాలము మారుకొన్నప్పుడు ఆవహా మహుడెట్టివాడో మనము తెలిసికొన గలుగుదుము. (ఆ. ప్రె.)

పూనా

పూనా, జూన్ 17:—దాసుగారి మరణవార్త నిన్న రాత్రి యిచ్చటికి వచ్చి అంతటను తుణములో వ్యాపించి పట్టణ మంతటినీ దుఃఖవాచ్ఛిధియుండు ముంచివేశెను. మ్యునిసిపలు ఆఫీసు, మ్యునిసిపలు పాఠశాలలు, తిలకు మహావిద్యాలయము, ఇతర జాతీయపాఠశాలలు, సత్యాగ్రహాటో విద్యాలయము లన్నియు వెంటనే వారి గౌరవార్థము మూసివేయబడినవి. భారత దేశముయొక్క దుఃఖములో వహారాష్ట్రముగూడ పాల్గొనుచున్నదని యల్. పి. కేల్కార్కరుగారు దాసుగారి భార్యకు తిలకించెరి.

నగరపాలకసంఘాధ్యక్షుడైన యల్. జె. అప్పిగారు పురజనులంతరపున ఆ విషయమున తిలకించెరి.

పురజనుల దుఃఖమును బెంపులకు నేడొక బహిరంగ సభ జరుగును. (ఆ. ప్రె.)

పంజాబు

లాహోరు

లాహోరు, జూన్ 17:—అదాసుగారి కుమార్తె నిన్న రాత్రి యిచ్చటికి వచ్చి పట్టణమంతటినీ దుఃఖములో ముంచివేశెను. ఇంత అకస్మాత్తుగా పిడుగుపాటువలెవచ్చిన దాసుగారి మరణమునకు కారణమేమో తెలియగోరి పెద్ద మనుష్యులు చాల మంది అన్వేషియేరెను ప్రెస్మెంటునీ తెల్లనాడు వాడుక పోనులో అనుబంధముండెరి. చార్లెస్ లా దినములందును అటుపిమ్మటను, హంటర్ కప్పిటి దినములందును 1919 లో కాంగ్రెసు విచారణసంఘమువారి సమావేశ సమయముల దును దాసుగారి రోగవృత్తినేనను పంజాబు ప్రజ లింకను పురున లేను. ఈ గొప్ప విపత్తిపయమున జాతిమతతై వమ్యభావముల నొక్కసారిగా మాని భారతమాతకు సంధించినయా వత్తునకు కలిసి నిలసిందిరి.

విచారమును బెంపులకు యూరి వెంట బయలుదేరుట

కాంగ్రెసు ఖిలాఫతు సంఘములవారి విచారమును బెంపులకు అన్ని సంఘములవారును నిశ్చయముగా వట్టణము ద్వారా నడచిపోయి మోచివేయవలసినిబోవునట్లు అచ్చట నొక పెద్దపథ జరిపి ఓదార్పు తీర్మానములను గావించుటకును ఏర్పాట్లు చేయుచున్నారు.

లాహోరులో తెలివితేటలు సంబంధము గల ఆమృత సరు జలందరు పట్టణముల కీవార్త వెంటనే తెలియజేయబడినది. అచ్చటగూడ నిజ్జే. యూరేగింపులను సభలును జరుగనట్లు వర్తమానము వచ్చినది. లాహోరులోను అన్యతేసరులలోను భారతీయుల యాజమాన్యముక్రింద నడుపబడుచున్న వార్తాపత్రిక కాలములు మూసివేయబడుటకు నిశ్చయింపబడినది. రేపు పత్రికలు వెలువడవు. జాతీయపాఠశాల లన్నియు మూసివేయబడినవి. లక్ష్మీన పాఠశాలలు కళాశాల లగూడ మూసివేయబడును. నేడు పావులు మూసుబడకపోయినట్లయిన రేపు దినమంతయు హుతాశము జరుపబడును.

రాజకీయసంఘము లన్నియు నెట్టి భేదభావములను గను నింపవలెనో దుఃఖింపవలెనో తీర్మానించినవి. (ఆ. ప్రె.)

దుఃఖివ్రక్టటన

లాహోరు 18:—సి. ఆర్. దాసుగారి పటములగుల జూడాలను తీసికొని 10 కేలముది జనులు దేశమునకు సంధించిన నష్టమునుగూర్చి కీర్తనలను పాడుచు శిరోశేషములు లేకయే యీసాయంకాలమున లాహోరు పిఠువెంట నడచి పోయిరి. అన్ని తరగతుల ప్రజలును ఊరేగింపులలో పాల్గొనిరి. పావుల జమానులు నావారి పావులను వదిలి పీరితో కలిసిరి. ఢిల్లీ కేటవద్ద యూరేగింపు నిలిచిపోయెను.

సభ

అచ్చట జరిగిన మహాసభకు లాలా దుశిచందుగా రధ్యక్షత వహించిరి. దాసుగారి మరణమునకు లాహోరు ప్రజలు దుఃఖించుచున్నట్లును దాసు కుటుంబమునకు సానభూతి జాపుచున్నట్లును మాల్వీ జాఫరు ఆలీకాగా రొక తీర్మానమును ప్రతిపాదించిరి లాలా దుశిచందు యం. యల్. పి. దాక్షరుప్రభు పాల్, బహుమ్యదు ఆలమ్ ప్రాసెసరు, చీరామ్ గార్లు మొదలగు వారందఱును మాటాడి తీర్మానమును ఒకపరచిరి. సభయంతయు నిలువడియుండగా తీర్మాన మామోదింపబడినది. ఆ సభలో గొప్పవిశేష మేమనగా జాతిమతవైమమ్యభావము లెవ్వియు లేక అన్ని పక్షములవారునుకలిసిపనిచేసిరి. అన్ని పక్షములనాయకులునువచ్చిరి. వచ్చినవారందఱును నిశ్చయముగానుండి ఉపన్యాసముల నన్నిటిని విని రాత్రి ప్రార్థనాపూరిత తరువాత నిశ్చయముగానే తమతమ యిండ్లకేగిరి.

పత్రికాభిప్రాయములు

లాహోరు జూన్ 17:—జాతీయవిపత్తి అనన్వీతక్రింద మస్లిం డొలులుక్కు అను పత్రిక దాసుగారి మరణమునకు దుఃఖించుచు నిట్లు వ్రాయుచున్నది:—దాసుగారి మరణముతో నేటినుండి మహానాయకు డొకడు మనకు లేడు. నిశ్చలమైన దేశభక్తిగలిగి హిందూ మహమ్మదీయసఖ్యమునందు నిజమైన ప్రేమ గలిగియుండుటచేత ఇతర హిందూ నాయకులె రంగరేని హైందవరాజకీయముల మీద డెరుంగ గల్గెను. గాంధీగారి కాసనసభాబహిష్కారమున కెదురు తిరిగి దేశావసరమును బట్టి స్వరాజ్యపక్షముని యొక దానిని స్థాపించుటవలన దాసుగారి క్రియాత్మకత్వము బయల్పడుచున్నది. మరియు దౌర్జన్యపద్ధతులను ఛిక్కిరించి తన నిరాశగంజి తప్పును ఒప్పుకొనుట వలన నాయకులలో తరుమగానగవడం పరవుచు ర్యాదల క్కవ గానవచ్చుచున్నది. మన దేశంలో వైమమ్యములు గా వింపుచున్న విభేదములను పరిష్కరించుట దాసుగారికే తెలిసి యున్నది. దాసుగారికిగల బుద్ధికుశలతను బెంపులకు బెంగాలు ఒడంబడికయే కాళ్ళత చిహ్నము.

“ప్రీబ్యూను”

దాసుగారింతయుకాస్త్రుగా మరణించుటవలన బెంగాలు ప్రజాజీవనము దొకగొప్పవ్యక్తి అస్థమియైపోయెగాక, “మనము విట్టి ఛాయల ననుసరించుచున్నాము”ని బహుమహాశయము చెప్పినవాక్యము స్ఫూర్తికేవలమయ్యున్నది. ఏకాలమునందైన ఒకానొక దేశమున కనవరమయ్యేట్లుగూడ దాసుగా ప్రవీణుతికాలమున హిందూదేశమునకనవరము హైందవరాజకీయపక్షములలో ప్రధానపక్షమునకు నాయకుడుగావున హిందూదేశములో రాజకీయములకు సంబంధించింతవఱకు ఆంధరియొక్క ఆశలును దాసుగారిమీదనే నెట్టిబడియున్నవి. గాంధీయోక్తులలోపాటు జాతీయోద్యమసావకు స్వరాజ్యమునకేవునకు గొంపోగనిగ సమస్త డిక్షిడొక్కడే అని ప్రీబ్యూను పత్రిక చెప్పుచున్నది. (ఆ. ప్రె.)

“సివిలు అండు మిలిటరీ గజెటు”

దాసుగారిని ఆయనయొక్క ప్రతిభుటనవిధానమును సగ్రహించుటలో ప్రతిక ఒకసంపాదకీయ వ్యాఖ్యలో నిట్లు వ్రాయుచున్నది:—దాసుగారియొక్కవ్యక్తిత్వము స్వరాజ్యపక్షము నేముగా జేయుటయేగాక అనేకసార్లు ప్రభుత్వము నోడింప గల్గెను. అందువలన ప్రభుత్వమును స్తంభింపజేసి బెంగాలునందు ద్యంధ్యప్రభుత్వమును రద్దుచేయగలిగెను. దాసుగారి రాజకీయకీర్తి నీయొక్క విషయమే విరసాయగా నిలుపును. స్వరాజ్యపక్ష మింతటితో ఛిన్నాభిన్నములు గాకుండ పట్టియుంచగలవాడు స్వరాజ్యవాదులలో మరియొక డున్నాడను విషయము సంశయముగాన స్వరాజ్యపక్షమున కీయనమరణ మొక గొప్ప నష్టమే. దాసుగారికిగల బలమంతయు వారికిగల ప్రతేక రాజకీయనిపుణత్వములోనే గలదు. ఆయనకీర్తి యంతయు సంస్కరణములకు బతులు దేశము నకు తగిన మరియొక కార్యక్రమము నేర్పరచుటయందు గాక ప్రభుత్వమునోడించుటయందే వినియోగింపబడినది. తన రాష్ట్రములో నాతనికి గొప్ప జయమే కలిగెను. అదియే యతని పనియైనచో తన విధిని చక్కగా నిర్వహించినాడు.

జమీందారు

జమీందారును జాతీయ మహమ్మదీయ దినపత్రికయిట్లు వ్రాయుచున్నది:—దాసుగారి స్వామిగా మనలను విడనాడి పోవుటయే భారత జాతికి కలగగల గొప్ప నష్టము. గాంధీగారి తరువాత హిందూ మహమ్మదీయ సఖ్యము నామోదించు వారిలో మిక్కిలి గొప్పవాడితడే ఎదురింపవలసికాని కష్టముల నెదుర్కొని నిచ్చేయవచ్చుట్టి దేశభక్త బృందమున కీతని వ్యక్తియే ప్రాణము. అతని త్యాగము సామాన్యము. భారత మాత పుత్రులలో నిటువంటి వారి సంఖ్య అత్యల్పము. నిర్మలమైనదేశభక్తిలోను, తొట్టుపాటు లేని యోగ్యతలోను, సహన శీతలలోను దాసుగారితో గోఖలే తిలకుగారలను సైతము పోల్చుట తగదు. హిందువులతో పాటు మహమ్మదీయులందఱును దుఃఖించుచున్నారు.

“హిందు”

“హిందు” అను దేశభాషాపత్రిక యిట్లుచున్నది:—దేశబంధువు లేక భారతమాత నిస్సహాయు రాల్చేయున్నది: భారతీయులు భరింపరా నటవంటి దెబ్బ కొట్టి మరణ దేవత దేశముయొక్క అత్యున్నత గొనిపోయినట్లున్నది. హిందుదేశముయొక్క భావిస్థితి యేమి కానున్నదో యెవ్వరెరుంగదు. దాసుగారి యొక్క వ్యక్తిత్వము నిరంకు కాధికార వర్తమును కల త్రానుండి బెంపులవరకు గడగడ లాడించినది. (ఆ. ప్రె.)

ధిల్లీ

ధిల్లీ, జూన్ 17:—పియారీ లాలుగారి అధ్యక్షతక్రింద ధిల్లీ న్యాయవాది సంఘమువారు నిలువండి యీ దినవ తీర్మానము శోకగ్రీవముగా నామోదించిరి.

“భారతీయ న్యాయ వాదులలో చంద్రనివంటివాడును, ప్రజలంగీకరించిన నాయకుడును, ప్రజల కొరకు మహా త్యాగమొనర్చిన వాడును తాను జేసిన పనుల వలన దేశచరిత్రలో నొకస్థానమును సంపాదించిన వాడును అగు సి. ఆర్. దాసుగారి ఆకస్మాత్కాలమరణమునకు ధిల్లీ న్యాయ వాది సంఘమువారు దుఃఖించుచున్నారు.

మరియును సంఘము దుఃఖ సమద్రుమలో నున్న వారి కుటుంబమునకు మనః పూర్వకమైన యోదార్పణను పంపుచున్నది. (ఆ. ప్రె.)

అమృతసరు

అమృతసరు, జూన్ 17:—డాక్టరింగుకందు సి. ఆర్. దాసుగారు మరణించినవార్త యిచ్చటికివచ్చి అందరిని దుఃఖి నిమగ్నుల చేసినది. సర్దారు మంగళసింగు, డాక్టరు కిమబూ యితరస్థానిక కాంగ్రెసు నాయకులును జలియన్ వాలా బాగులో నొక బహిరంగ సభను జరిపిరి. (ఆ. ప్రె.)

రాయపురం కాంగ్రెసుసభ

17 వ తేదీ రాత్రి 8 గంటల ఎస్. ఆర్. శ్రీనివాసయ్యగారు అధ్యక్షతక్రింద జరిగిన రాయపురం కాంగ్రెసు సంఘ సభయందు, నాటికి నిర్ణయించుకొనిన కార్యక్రమము వాయిదావేసి, దేశసేవకులలో నగ్రగణ్యుడగు దేశబంధు చిత్రరంజన దాసుగారి అకాలమరణమునకు విచారముబెంపు యీ ఘోరనష్టము ననుసరించియైన ప్రజలలో వికమత్వము కుదురుగాన యని తీర్మానించబడినది.

నేడు 6 గంటలపైన సంఘమువారి యాజమాన్యమున బహిరంగసభ జరుగును.

తిరుచనాపల్లి మునిసిపల్ నగర ముయ్యట

తిరుచనాపల్లి, జూన్ 18 :— నిన్న సాయంకాలము మునిసిపల్ నగరమున సభ్యులందరూలేచి నిలిచి దానుగారిఅకాల మరణమునకు విచారముచేలుచును తీర్మానము గావించిరి. నేడు కార్యాలయము మూయబడెను.

బెజవాడ

బెజవాడ, 18:—దేశబంధుని నిర్వాణవార్త పిదుగువలె ప్రజలహృదయములకు తాకినది. మునిసిపల్ ఆఫీసు, రామమోహన గ్రంథాలయము మూసివేసిరి. నేడుసాయంకాలము విచార చిహ్నములుగా బహిరంగపరచుచు, మునిసిపల్ నగర సభ్యులందరూ జరుగుచు.

అలహాబాదు

నిన్న దానుగారి మరణవార్త చెరగనే, దుకాణములు మునిసిపల్ ఆఫీసు మూయబడినవి.

అమృతసరము

జూన్, 18:—మునిసిపల్ సభ్యులందరూ నేడునయము సభ్యులై, దానుగారి అకాలమరణమునకు దీర్ఘ సంతాపము చెలుపుచు తీర్మానించిరి. సభ్యులందరు 5 నిమిషములు నిలిచి నిశ్చలముగ నుండిరి.

నాగపట్నం

జూన్, 17:—దానుగారి అకాలమరణవార్త ప్రజలను చెప్పరానంత దుఃఖమున ముంచెను. పరామర్శ సభ జరుగ నున్నది.

కుంభకోణం

జూన్, 17:—దానుగారి మరణమువలన దేశమునకు కలిగిన అపారముగ కొంతనగుగూర్చి విచారించుటకుగాను గాంధీ పక్షమందిరమునందు నేడు సాయంకాలము సభ జరిగెను. పరామర్శ తీర్మానముతోపాటు మందిరములలో కీ॥ శే॥ లకు యీ నాయకుని చిత్రం వుంచుటకు తీర్మానించబడెను. (ఆ.ప్రె.)

ఆంధ్ర దేశము

బంధువు

దేశబంధుదానుగారి మరణవార్త రెండు గంటలకు హిందూవిశేషానికి తెలిసినది. పట్టామంతయు యీవిచారకరము దానుగారి మరణముతో న్యాయించెను. గౌ॥ వేమనాపు రామదాసు పంతులుగారి అధ్యక్షతక్రింద నొక బహిరంగసభ సమావేశమయ్యెను.

దేశబంధుదానుగారు దేశభక్త్యులమునకు గావించిన సేవయు, మహాత్మాగమున అధ్యక్షుడు వర్ణించెను. వెంకటప్పయ్య, సాంబమూర్తిగారు దానుగారి మరణముచే దేశమునకు గలిగిన తీరనినష్టమును తెల్పి, దేశబంధుయొక్క సుఖాభివృద్ధియును ఉద్దేశించి సభ్యుల మనములు గరిగిపోవునట్లు ప్రసంగించిరి. అనంతరము నంగరాష్ట్రపు ట్రిబ్యూనలకు గల అధ్యక్షుల పలుకుబడియు, ఆధికారులతో బోరుటకుగల పట్టుదలయు, ప్రజాసేవయును దానుగారిగల ప్రేమయు వర్ణనా తీరములు. ఈదశ దానుగారు ఆధికారులతో బోరాడి విజయముందిరి. బందరు మునిసిపాలిటీ చేరుకునుగదాన జగన్నాథ రావుగారు సానుక్రోశతీర్మానమును ప్రతిపాదించి, దాక్తురు పట్టాభి శీతారామయ్య, సిడించీ హనుమంతరావుగారు తీర్మానమును బహుళముగా నిశ్చయముగా నిశ్చయించి తీర్మానమును ఆమోదించిరి. (తెలంగాణ)

కాకినాడ

దేశబంధు చిత్రరంజనదానుగారి మరణవార్తచే నగర మంతయు విచారముచున్నది మునిసిపల్ సభ్యులందరూ కార్యాలయము మూసివేయబడెను. పురపాలకసభకు బహిరంగ సభ నిన్ను సాయంత్రము 6 గంటలకు జరిగెను. స్వరాజ్యపార్టీ అధ్యక్షుడు ఎల్లాబోయ్యల కార్యక్షేత్రము గాంధీజీతనసాంచిరి. ఈదినమునానానా తీర్మానము సభ్యులందరు నిశ్చయముగా నిశ్చయించి ఆమోదించబడెను.

కాకినాడపాఠశాల బహిరంగసభ్యులందరు సమావేశమై, దేశబంధుదానుగారి నిర్వాణముచే దేశమునకు వాటిల్లిన తీరాని నష్టమునకు వాడుకగా పాఠశాలమునకు నానుభూతిపలికిరి. (తెలంగాణ)

బెజవాడ

నిన్న 16 వ తేదీని బెజవాడలో హిందూపత్రికా విశేషాధికారి దానుగారి మరణవార్తను విన్నవించెను. ప్రజలు దుఃఖపాగిరిమొనలు నిలిచి, మునిసిపల్ కార్యాలయమును, రామమో

హన గ్రంథాలయమును మూసివేయబడెను. నేడు సాయంకాలము సంతాపమును వెల్లడించుటకు మునిసిపల్ సభ్యులందరూ బహిరంగసభయును గూడ జరుగుచు చాలా దుకాణములు గూడ మూయబడెను. (విజయవాడ) గూడ బెహగడిరించిన నంగ హిందూపత్రికా విశేషాధికారి తనవు తొంగిగెనా? అని ప్రజలు రిచ్చపడ సాగిరి నేడు 18 వ తేదీని మునిసిపల్ పాఠశాలను చాల దుకాణములును ఛాట్టక్రియను గూడ మూయబడెను (ఇద్దరు విశేషాధికారులు పంపిన తొలివార్తలలోని విషయము)

రాజమహేంద్రవరం

దానుగారి మరణవార్తవి ప్రజలు దుఃఖపర్చి నిమగ్నులైరి. పట్టామంతయు నేడు 18 వ తేదీని దుకాణములన్నియును మూసివేయబడెను. మునిసిపల్ కార్యాలయము, మునిసిపల్ పాఠశాలలు, హిందూ సమాజము, పురపాలకములు, కారదా గ్రంథాలయము మున్నగువి యన్నియును గూడ మూయబడెను. హరటాలు జరుపబడెను. నేడు సాయంకాలము (బ్రహ్మశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీ నరసింహముగారి అధ్యక్షతక్రింద బహిరంగసభ జరుగును. (స్వక్షయచిత్రం)

ఆంధ్రరాష్ట్ర యోజన సంఘము

ఆంధ్రరాష్ట్ర సంఘాధ్యక్షులగు శ్రీయంత బులుసు సాంబమూర్తిగారు బందరునుండి యీదిగువ ప్రకటించిన తంతి నందిరి:—

దేశబంధు సి. ఆర్. దానుగారి మరణమునకు ఆంధ్రదేశము మిగుల విచారించుచున్నది. ఇట్టిసందర్భసమయమున దేశబంధుని మరణముచే దేశమునకు వాటిల్లిన నష్ట మపారమైనది. మహాత్మాదేశబంధునకు దానుగారు గావించిన త్యాగము అత్యద్భుతమైనది. భారతమాతభారత పితృ సేవనైన అద్వితీయమైనది. అట్టిమహనీయుని నిర్వాణముచే కుందున్న కుటుంబమునకు మహాపదమయ్యున్నది. సానుభూతి సంతపునున్నది. (తెలంగాణ)

దేశబంధు చిత్రరంజనదానుగారి మరణముచే దేశమునకు తీరనినష్టము వాటిల్లినది. వీరి అకాలమరణమునకు ఆంధ్రదేశము మిగుల దుఃఖించుచున్నది. దానుగారి త్యాగము, దేశభక్తి, కార్యక్షేత్ర దేశమెన్నటికిని మరచకము. అట్టి మహనీయుని నిర్వాణముచే కుందున్న కుటుంబమునకు ఆంధ్రదేశము సానుభూతి సంతపునున్నది. (ఆ.ప్రె.)

నివూరు

శ్రీ గాంధీ ఆంధ్రజాతీయ మహావిద్యాలయము కీ॥ శే॥ శ్రీ దేశబంధు దానుగారినిగూర్చిన సానుభూతి సభ

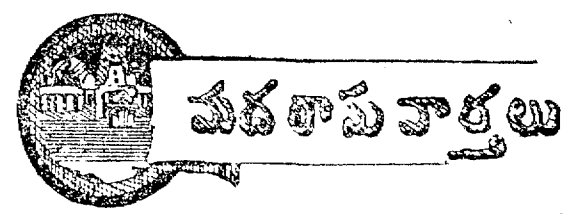
మహానాయకుల దేశబంధు చిత్రరంజన దానుగారు కీర్తిశేషులైనారనకు దుఃఖపార్త నేడు 1 గంటలకు మాన చేరినది విద్యాలయపాఠ్యాలయమును విద్యార్థులను నొకరొకరూ సమావేశమై యోగ్యవిద్యాలయ యా మహాత్మాదేశబంధులకు కవిరాజ శ్రీమన్ ప్రదవాది భజనకర్త కృష్ణ సుబ్బారావులవారి యధ్యక్షతక్రింద సభ గావించిరి. అధ్యక్షులగు శ్రీయంత దేవరాజు రామచంద్రరావులకుగాను మఱిందఱు పాఠ్యాలయమును విద్యార్థుల కాలం గావీరిని త్యాగ సాక్షిల్య చాతుర్యాది గుణములనుగూర్చి విపులముగ సభ్యులందరి. వారియొక్క శాంతినిగూర్చి ప్రార్థనమును వారికుటుంబమునకు విద్యాలయ సభ్యులను గాను సాక్షి ప్రకటించుచు గావించబడినది. విచారనానానా ముగా నేటి విద్యార్థులము విద్యాలయము మూయబడినది. (మున్ 30)

స్వదేశమిత్రుల సహాయసంపాదకుని మరణము జి.ఎ. సుందరంగారావు, స్వదేశమిత్రుల సహాయసంపాదకుడు నేడునయము 6-45 గం. ఎగ్జిక్యూటర్ తన 69-వ ఏట మరణించిరి. మృత్యువుకు చింతిల్లుచున్నాడు. వీరు 6-వ తేదీని క్రింది దివ్యపత్రిక నొకకురుపు తీర్చుకొని గావించుకొనిరి.

పిదప నది శివై కామయ్యగారు, బ్రో॥ కో॥ న్యాయానియోగను మారెను. నిన్నటివరకు దినదినాభివృద్ధి చెందుచునే యుండిరి గాని నిన్న సాయంకాలము మాత్రము జబ్బుతిరుగబెట్టి ప్రాణము వ్రచ్చుచున్నది.

వీరు 1907 సం॥ 11. ఏప్రిల్. పట్టాపుచ్చుకొని, పాఠశాలిల్లుచున్నాడు, దిండిగలలో స్వస్థి సమసరించిరి. 1921 సం॥ అనంతూర్ న్యాయము ననుసరించి స్వస్థినిపది అలహాబాదు ఇండికెంజెంటు సంపాదకీయ వర్తమానండు చేరిరి.

1923 సం॥ తిరిగి ముంబాయి వచ్చి, స్వదేశమిత్రములో అసిస్టెంట్ సంపాదకునిగా చేరిరి. కిరీకె నగయ్య, భార్యయు, యిరువురు కుమార్తెలు, ఒక కుమారుడు, అనేక బంధువులు, మిత్రులము గలరు.

దేశోద్ధారక నాగేశ్వర రావుగారు:— దేశోద్ధారక శ్రీ కాళినాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు నేడు సాయంకాలము బందరు బందరు వెడలుచున్నారు.

విదేశలపా. — బొంబాయినుండి జూన్ 20 వ తేదీన బోవుచున్న స్త్రీయగు హర్షిణి దాటి బోవనందున ప్రాంసు దాటియుండు స్థలములకు పార్సీలు టపా అందచేయబడెను.

శ్రీ కృష్ణదేవాలయం:— పగడాలపిథిలోనున్న శ్రీ కృష్ణదేవాలయము సమీకృత్యము, నూతన ఆధార పల్లకీపై ఊరేగింపు కుక్రవారము 19 వ తేదీన రాత్రి 8 గం॥ జరుగును. పి. ముకుంద నాయకుడుగాను. ఎక్స్ క్యూర్వ కంపెనీ, దుబాషీగారు ఖర్చులు భరించెదరు.

మదరాసు కార్పొరేషను-క్రొత్తకమిషనరు:— మదరాసు కార్పొరేషను కమిషనరు జి. టి. బోగోగారు ప్రభుత్వ ఆర్థిక శాఖ కార్యదర్శిగ నియమింపబడిరి. స్థానమున రిజిస్ట్రేషను ఇన్స్ పెక్టరు జెనరలు డి॥ బి॥ జె. వెంకటనారాయణ నాయకుడుగారు కార్పొరేషను కమిషనరుగ నియమింపబడెదరని తెలియుచున్నది.

చెన్నపురి అన్న దానసమూహము:— గత మాసమునందు సాధారణముగ జరుగు అన్నదానముగాక ప్రత్యేకముగా బాదరాజు సామంతులగారి ధర్మమున 500 మంది పేదలకున్నదానము జరిగెను. మరి 11 వందలమందికి 11 యితరవ్యక్తులును, బంధువులు, జె. వెంకటస్వామినాయకుడుగారు 66 గురు పేదలకు, మైసూరు సి. రాజగోపాల ముదల్యారుగారు 66 మందికి అన్నదానము జేసిరి. ఇవిగాక యితరులచే మరి 300 మందికి అన్నదానము జరిగెను.

పింఛనులు

పింఛను ఉత్కలకులను తిరిగి కేరొకపనియందు నియమించునపుడు. ఈ 10 లోపు పింఛను గలవారికి వారిపింఛనును మాత్రం శీతమును గలసి పూర్వపు వేతనమునకు మించుచుండుట్లుగా నూతన శీతములతో బాటుపించుట అధికము జేయుటకు ప్రభుత్వమువారి రంగీకరించిరి.

నగరమునకు నూతన స్థలము చేర్చుట 1925 జూలై 1 వ తేదీనుండి మదరాసు నగరమునకు ఉత్తరకున, నక్షిణమున, మూలభూమి జమిందారులైనపు నపుండు రోడ్లను 415 అడుగుల దూరమునుండి, తిరిగి దక్షిణముగ 500 అడుగుల మధ్యస్థలము కొంతవరకు మునిసిపల్ సరిహద్దులలో చేర్చుననబడినది.

తిరువల్లిక్కేరి యాదవకుల ధర్మము. — తిరువల్లిక్కేరి యాదవ ధర్మసంఘమువారి యాజమాన్యమున ఆదివారమునాడు 21 వ తేదీ ఉదయ 9 గం॥ 28 నల్లతంబి పిక్కిలో యాదవకుల సభ జరుగును. ధర్మస్థలమునందు సత్రము నిర్మించుటను గూర్చి విచారించును. యాదవ కులములందరు విచ్చేయ ప్రార్థకులు.

విశ్వవిద్యాలయ పట్టప్రధానోత్సవము మదరాసు విశ్వవిద్యాలయపు పట్టప్రధానసభ సెనేటు మందియును ఆగస్టు 20 వ తేదీన జరుగును. దిరభాస్తులు 4 వ తేదీలోపుగా చేరవలెను.

నిర్బంధ ప్రాథమికవిద్య మదరాసులో 24, 25, 26, 27 డివిజనుల దుండు మహావృత్తిని బాలికల తప్ప తక్కినందరు చిన్నపిల్లలకు ప్రాథమిక విద్య చేర్చుట నిర్బంధించవలెనని కార్పొరేషను వారు గావించిన తీర్మానమును ప్రభుత్వమువారు విద్యాయంత్రుగారి ద్వారా ఆంగీకరించిరి. ఈచట్టమునందలి మరతులు జూలై 1 వ తేదీ నుండి అమలునకు వచ్చును. సదరు స్థలములలో నుండు మహమ్మదీయ బాలికలకు మాత్రము లెండేంట్లలోను యీచట్టము వర్తింపదు.

శ్రీ శ్రీ దేశబంధుదాసు

జీవిత సంగ్రహము

చిత్తరంజనదాసు పురాతన వంగ కుటుంబమునందు జన్మించెను. దాసు కుటుంబము కొండవీడు పురాతనవంగదేశపాలకులగు గూడ నుండినవిందును. వారు ధైర్యస్వాతంత్ర్యములు గల్గి దీర్ఘదాతృమహాశరము లని పేరు గాంచిరి. చిత్తరంజనదాసు తండ్రి బాబు భూపన మోహనదాసు కలకత్తా హైకోర్టులో అటోర్నీగా పనిచేసెను. ఆయన వృత్తియందు వన్నె కెక్కి మంచిపేరు సంపాదించెను. కొంతకాలమాయన పత్రికా సంపాదకత్వమును గూడ నిర్వహించెను. ప్రథమమున 'బ్రాహ్మ పక్షికు బిప్పియను' అను పత్రికను పిదప 'బెంగాలు పక్షికు బిప్పియను' అను పత్రికను సంపాదకులగు నుండి 'బెంగాలు లోని పత్రికారచయితలలో గొప్పపేరును సంపాదించెను. ఆయనకు దేశభక్తి మిండు. జీవితమునందు పురాతన హిందూసాంప్రదాయముల నెసఁపించుచు ఆయన సంపాదించిన దానినంత ను బీదలగుబంధులకు పోషించుటకై వాచ్చియమచుండెను. ఆయన తనకు వచ్చెడి ఆదాయమును మించిన ఖర్చు ఇందులకు చేసెడివాడు. అందుచేత ఖర్చు ఎక్కువై ఆస్తులలోబడి వృత్తిని చాలించుకొనున పప్పటికి దివాలా పిటివను బెట్టి తలదాచుకొనవలసివచ్చెను.

బాబు భూపన కుటుంబమునకు గల్గిన యీ విపత్తు ఒక విధముగ మంచికే వచ్చెనని చెప్పవచ్చును. చిత్తరంజనకు మరుకు వుట్టించెను. ఆయన తన తండ్రి దివాలాదీసెనను మచ్చును తొలగించుకొనగోరెను. చిత్తరంజనుడు వృత్తిలో డబ్బు సంపాదించుకొంటియను ప్రాత అప్పలకు దమ్మిడిలతోగూడ దీర్చదొడగెను. ఈ విధముగ అప్పల నెగవేయకుండ దీర్చుటతో మంచి నీతిమంతుడగు నుదాత్తపుత్రుడు డని అందఱును గౌరవించిరి. న్యాయశాస్త్రము ప్రకారము గల హక్కులన్నియు దెలిసి సమర్థింపకొను ఈ రోజులలో, నేదో విధముగ వాదించి తప్పించుకొనుటలో తప్పేమియును లేదని తలచు నీ రోజులలో చిత్తరంజనుడు, హిందుకుటుంబీకుడైకందులకు సార్థకముగ తండ్రి చేసిన అప్పలన్నిటిని బిచ్చకొని వానినన్నిటిని దీర్చుట అమృతకార్యమని అందఱును జేసోళ్ల పొగజవలసియున్నది. ఈ దురదృష్టముచేత చిత్తరంజనుడు హృదయము పరివర్తమై మేధాశక్తి విబంధించి రాజకీయజీవితమునందు ప్రవేశపెడుడయ్యెను. ఏది ఏమయిన నైనను అందలి రహస్య మేమియో కనుగొని వానినిగూర్చి సరియైన భావముల ను చెలపగల శక్తిని సంపాదించెను. అందులన నాయన జేసిన గట్టిగ నమ్మినో అందులకు సర్వమును త్యాగము చేయుటకు సిద్ధముగ నుండఁజుటగూడ శక్తిని బొందగల్గెను. ఆయన ప్రజాజీవితమునందు ప్రవేశించునప్పటికి పూర్వము రాజకీయవ్యవహారముల ఆశీరితముతో నెక్కువ సంబంధము లేక పోవుట వలన రాజకీయ రంగమున ఆయనకు విశుద్ధదృష్టి యేర్పడి నూతనోత్సాహము గల్గెను.

చిత్తరంజనుని తాతలనాటి యిల్లు తూర్పు బంగాళము బిక్రాంపూరులో తలెర్బాగు అను నొక చిన్న గ్రామమునందు గలదు. ఆయన వైద్యకుటుంబమున నుద్భవించెను. ఆయన ముతాత బాబు రత్న కృష్ణదాసు ధర్మశీలముల చేరుగాంచెను. ఆయనతాత జగద్గుంధు రాజమహిలో నీనియరు గవర్నమెంటు ప్రిడరుగ నుండెను. బాగా డబ్బు సంపాదించెడివాడు. సంపాదించిన దంతయును బీదలకై వినియోగము చేసెడివాడు. ఇంతేగాక జగద్గుంధు కవి, పండితుడు. ఈబౌదార్యము త్యాగము ధర్మశీలత కవిత్వాశక్తి అన్నియును తాతలనుండి చిత్తరంజనున కచ్చెను. ఇట్లే ఆయన సోదరుడగు ప్రభులరంజనదాసు (పాట్నా హైకోర్టుజడ్జి) తన తాతయొక్క కవిత్వాభిరచిని బట్టుకొనెను.

బాల్యము

చిత్తరంజనుడు కలకత్తాలో 1870 నవంబరు 5వ తేదీ ని పుట్టెను. ఆయన తల్లిదండ్రులకు రెండవపుత్రుడు. ఆయన ప్రథమమున భవానీపూరులోని లండను మిషనరీ కాలేజిలో చదువు ప్రారంభించి 1886 లో మెట్రిక్యులేషను పాస్సై కలకత్తా ప్రెసిడెన్సీ కళాశాలలో 1890 లో బి. యెడిగ్రీని పుచ్చుకొనెను. ఆయన కళాశాలలో చదువుకొను కాలమునందు ఆసాధారణముగ పత్రికాపాండితీవిశేషముల జూపుచుండెడివాడు. ఈగుణములన్నియును నాయనజీవితములో ఫలించిన విషయ మందఱును తెలిసినదే. పట్టభద్రుడైన

పిదప ఆయన వి. సి. యస్. కు పోటీజేయు నుద్దేశ్యముతో ఇంగ్లాండుకు పోయెను. కాని యీ ఆకాశమునుండి ఊడిపడిన 'సర్వీసు'లో జేరుటకు వీలులేకుండ సంగతిసందర్భము లేర్పడెను. బాదాఖాయి నారోజు ఎన్నికల ప్రచారములో ఆయన తీవ్రముగ పనిచేసెను. ఆయన ఉపన్యాసములు ఇంగ్లాండులోను ఇండియాలోగూడ సర్వసద్భుష్టి నాకర్షించెను. తరువాత పార్లమెంటు సభ్యుడు బానుమాక్లియను ఉపన్యాసముజేయుచు హిందువులను గూర్చియు మహమ్మదీయుల గూర్చియు అమానుష వాక్యములుపల్కినందులకుఆయన ప్రవర్తనను సభిక్షేపించుటకై ఇంగ్లాండులోని భారతీయుల సమావేశ మొకదానిని చిత్తరంజను డేర్పాటుజేసి తీవ్రముగ గట్టిగ నుపన్యసించి మాక్లియను క్షమాపణగోరునట్లును పార్లమెంటు సభ్యత్వమునకు రాజీనామా నిమిచ్చునట్లును జేసెను. తరువాత బాద్మికాలమునకే ఆయన గ్లాస్టన్సు గారి ఆధ్యక్షత ను భారతవ్యవహారములగూర్చి ఉపన్యసించెను. దానివల్లనే సివిల్ సర్వీసులో స్థానము లేకుండబోయె నందుకు. ఆయన పోటీ పరీక్షలో జయము గాంచినను ప్రావేశవరకు పట్టికలో ఆయన పేరు లేకుండ బొట్టివేరుబడెను. తుదకాకను ఇన్నరుటెంపిల్లో జేరి 1890 ప్రాంతములోనే న్యాయవాద వృత్తిలో దిగవలసి వచ్చెను.

న్యాయవాదవృత్తి

1893 లో కలకత్తాకు తిరిగివచ్చి ఆయన హైకోర్టులో న్యాయవాదవృత్తి నభ్యసించెను. ఆ వృత్తి నుం దాయన యెట్టి తోడ్పాటును లేకయే గుణసంపన్నత్వముచేత పేరుగాంచెను. తండ్రి దివాలాదీయులచేతను, ఆ అప్పలను నెత్తిన జేసికొనుట చేతను కొంతవరకు మేఘావృతముగ నుండెను. కాని నిజమైన గుణపుంజము చాలకాలము వెలుంగకమానదు. 1903 లో ఆరవంద ఘోషమీద రెచ్చిన కుట్రకేసులో ఆయనపక్షమున దాసుగాను వాదించిన వైఖరిమన కలకత్తాజ్యోతిలో ముందుకు వచ్చెను. ఆ కేసు లో ఆయన పడిన కష్టమునకు వచ్చిన ఫీజు చాలతక్కువయే. ఆ విచారణ బాదాఖాయి అను నెలలు జరిగెను. ఆ కాలమున కుటుంబహావనకై ఆయన చాల అప్పుజేయవలసి వచ్చెను. కాని నిజమైనత్యాగ మెప్పటికిగాని వృథాపాదు. ఫలించియే తీరును. శాసితోఆయన కిరీదిగంతవిఖ్యాతి గాంచి వృత్తియందు మంచి సంపాదన గల్గెను. ఇంతకన్న నెక్కువ రెండు ముఖ్యఫలితములు గల్గెను. ఆరవంద ఘోషయొక్క మాహాత్మ్యమునువిశుద్ధత్వమునువాటి ఆయనకును చిత్తరంజనుకును యాజ్ఞప్తమైత్రిని గలుగజేసెను.

ఆరవందుని విడుదల చేసిన పప్పటి ముండియు ఆయనకు కేసులు పెద్ద పెద్దవి వచ్చి రోజుకు వెయ్యిరూపాయి ఫీజుకూడ మించిపోయెను. దుద్రాను రాజాపిట్టలు వ్యాజ్యములో ఆయన పనిచేసెను. నాగపూరు లో హోంయూలు లీసు కార్యదర్శి వైద్యగారి కేసులో హాజరై ఆయనను అప్పీలులో విడిపించెను. భారత సర్వక్షణశాసనము క్రింద బర్మాలో డాక్టరు మోహతాను నిర్బంధించినపుడు ఆయనను బాగుగ సమర్థించెను. చిటగాంఠిలో ఏకాంత నిర్బంధమునందుంచబడిన కుటుంబీకులు దానిను విడిచుగ పెట్టుకొనిరి. ఆసహాయోద్యమములో జేరి వృత్తిని విస్తరించుటకు ముందే భారత ప్రభుత్వమువారు మ్యూనిషిపుస్సు బోర్డు కేసులో నియోగించిరి.

ఆయన బౌదార్యము

చిత్తరంజనుడు తండ్రివలెనే ఉదారభావములు గలవాడు. ఆయన అడ్వోకేటుగనుండి యెంత సంపాదించినను భవిష్యత్తున కేమియును మిగల్పు లేకపోయెను. చదువుకొను బీదవిద్యార్థి ఆయనవద్దకు భజనహారము గావలెనని పోవునడల తప్పకుండ కావలసినసహాయము చేసెడివాడు. పిదప ఆయన తాను సంపాదించిన దానినంతను దేశమునకై వినియోగించెను. ఆయన సంపాదించిన అస్సినంతను ఏకైకపుత్రునకు నులభముగ బిప్పజెప్పడివాడే కాని మంచి వేదాంతి యగుటచేత తేజటి మాట లేక్కనేయకుండెను. ఏమైనను సరే కోరిన దున్నపుకు ఇచ్చుకుండ ఆయన యుండజాలడు.

మత ధర్మము

చిత్తరంజనుడు వైష్ణవుడు. వైతన్యమతము. ఆయన తండ్రి బాబు భూపనదాసు ఆరోజులలో ఇంగ్లీషు చదువుకొన్న వారందరవలె ను బ్రహ్మసమాజోద్యమమునందు చేరెను. ఆ ఉద్యమము యొక్క ప్రచారమునకు సంపూర్ణపృథ్వీ మానసములతో పనిచేసెను. చిత్తరంజనునకుగూడ మతవిషయమున తండ్రికిగల అభి

ప్రాచుర్యమే కొన్ని గలవు. రాజ రామమోహనరాయుని గౌరవము గలదు. రాజా రామమోహనుని జీవిత కార్యమును ఆయన జెప్పినదానినిబట్టియే మరల తెలిసికొని వివరించి విలువ గట్టి ప్రశంసించవలయును. రాజా రామమోహనరాయి జీవితము స్వాతంత్ర్యాదర్శమును ప్రతిపాదించుటచేత దాసు గారి కావనపై ప్రేమ జనించెను.

కాని చిత్తరంజనుకు మన విజ్ఞానమును మూఠోపియిన పద్ధతులకు మరల్చుట యిష్టములేదు. మొక్క దీసిపాటుట యందు కన్న దానంతట నది పుట్టి పెరుగుటలో ఆయనకు నమ్మకముగలదు. ప్రతి దేశమును దానంతట నది యేప్రక్క నితరదేశములతో బాటు అభివృద్ధిగాంచుచు ఇతర ప్రపంచముతో బాటు సమరసముగనుండి వ్యక్తిత్వమును గలిగియుండవలెనని ఆయన నమ్ముచున్నాడు.

చిత్తరంజనుని మనోవృత్తిగలవారెవరుగాని భగవంతుడు విశ్వవ్యాపకుడని మనస్సులోమాత్రము భావించి యూరకుండజాలరు. వారు స్వయముగ నేకో ఒక దేవత నారాధింతురు. దానికే సర్వమును జీవితమును అర్పణ జేసెదరు. ఆయన స్వభావముచే భక్తుడు బ్రహ్మసమాజము భగవంతుడన ఘోషించి యున్న నుండునని మనస్సునకేదో భావము రుచి గలుగునటుల జేయవచ్చునుగాని ప్రతివారును తన మనస్సుకు దగినవిధముగ ఒక దైవమును సృష్టించుకొని మన ఆశయములను భావములను సర్వమును దానికి అర్పణజేసినగాని మనస్సు తృప్తిగాంచజాలదు. ఇటుల యిష్టాత్మకై త్యాగముజేసినపుడే మనుష్యునిలోని మంచి బైటికివచ్చును. ఆర. దాసుగారివిషయమునింతియేగాని మరేమియునులేదు. జీవితకాలమంతయును సంపాదించినది యేమియు నక్కలేదని త్యజించి రాజకీయ వ్యవహారములందు పర్వతాగ్రమున నిల్చుట మంచి శిక్షణము బొందిన భక్తునకే సాధ్యముగాగలదు. ఆయన యీ పనిజేయుటకు మినమేషము లేమియు లేకొందలేదు. భారతమతయేడల తన ధర్మమును నిర్వర్తించుటకు సిద్ధముగ నిలువజేసెను. ఆయన యిట్లు జేయుటవలనగల ఉపద్రవము నెరిగియేయున్నాడు. ఆరవంద కష్టములు తెలిసియేయున్నవి. చిన్నప్పటినుండియు తనతో రాజకీయరంగమున కలసియున్న మిత్రులను విడనాడవలసివచ్చెను. పోనీ నాయకుడయ్యెదనను మనశ్శాంతిగ కందుమాయన్న గాంధీ నైస్యము లెప్పిసెంటుగనే జేరెను. ఆయన రాజకీయ రంగమున దిగుటనుగూర్చియు, ఆయన అభిప్రాయములనుగూర్చియు భేదాభిప్రాయము లుండవచ్చును. కాని ఒకటి మాత్రము నిశ్చయము. భారతదేశము కుండుమన్న రాజకీయ ఘోరములను కనుగొనుటలో కొరబడియుండవచ్చునుగాని ఆయన యేపనిజేసినను అందుగల చిత్తశుద్ధియు బౌదార్యమును త్యాగభావమును యెవ్వరును శంకింపజాలరు.

గ్రంథ కర్త

చిత్తరంజనుడు 1894, 1895 సం॥ములలో బెంగాలీ వాఙ్మయమునందు ప్రవేశించి పనిచేసెను. అప్పడాయన 'బెంగాలీగీతము' 'మాలచ' అని ప్రకటించెను. దానితో బెంగాలులో గీతివాఙ్మయమునందు నూతన స్వాతంత్ర్యమును నైజమును ప్రవేశజెట్టుడెను. కాని యీ సారస్వతరుమలన్నిటిని చంపుకొని ఆయన తండ్రిపేరుకు వచ్చిన మచ్చును తొలగించుటకై న్యాయవాది వృత్తిజీవితమున పనిజేయవలసివచ్చెను. ఆ పని తీరగనే ఆయన బెంగాలు జాతీయోద్యమమునందు మరలదిగెను. 1915 లో 'నానా.యూ.యూ' బెంగాలీ మాసపత్రికను స్థాపించెను. గీతము లింకను నాలుగు గ్రంథములు 'మాలా' అంతర్యామి 'కొశోర-కొశోరి' సాగర సంగీత' ప్రచురించెను. ఇందు మొదటి మూడింటిలోను బెంగాలు వైష్ణవ మతప్రబోధములగు పద్యములు గలవు. ఈపద్యముల మూలమునందు మంచి నూత్న భావములను అసందకరములగు నాదర్యములను గల వందరు. ఇంగ్లీషు మాతృక ఆర్నాల్డుతో సమానముగ అంత పటుత్వముగ వ్రాసెననియే చెప్పవచ్చును. ఆయన సాగరసంగీతమునకు జేసిన పరివర్తనమును జదివినను దానిని పద్యరూపమున అరవందఘోషు వ్రాసిరి. జూచినను యీవిమర్శనమునందలి సత్యము స్ఫురింపగలదు. ఇంతేగాక వీరివలన ఆయనకు గల వైష్ణవమతభక్తి వెల్లడిగాగలదు. ఆయన సమద్రముయొక్క అంతరార్థమును గ్రహించెను. పాలవలె నుండు తెల్లని సముద్రము భగవంతునకు కన్యగానుండి ఆయన వీరులకు అనందదాయకముగ నుండునటుల స్తోత్రముల జేయును. దాసుగారు యెట్టి భక్తిగల్గి కవితాభిరచిగల్గి అనుభవించినపిదప నూత్నోజముతో బలముతో రాజకీయరంగమున ప్రవేశించెను.

సి. ఆర్. దాసుగారు వాగ్దానములందు మంచి సమర్థుడు. రాజకీయోపన్యాసములందు ఆయన ప్రత్యేకముగా వాదములను యెదుర్కొని చక్కగ నులభముగా పట్టుతరముగా భావతో నెటుల వాదించునో మనకు తెలియును. స్వపరిపాలనాదర్శమును పాలిసీ కోసముగాని యేవో అవసరము చేతగాని విడనాడు నారి విషయమునగూడ దాసుగారు తీవ్రముగ నుండును. నిన్న నాయకుడుగ నున్నవానిని అంగుకని అనుసరింపవలసినది ఆయన హెచ్చరించును.

అసహాయవాది

మంటాగూ ఇంగ్లాండుకు తిరిగిపోయెను. ఈదేశములో చాలమంది నాయకులు తనరాజీని అంగీకరింతురని ఆయన నమ్మును. సంస్కరణముల బిల్లును తొందరపెట్టి అమృతచరము లో కాంగ్రెసు సహావేశములలోపల కాసనము జేయించెను. సంస్కరణములు సరిపోవని కాంగ్రెసు గట్టిగా అభిప్రాయమును తెల్పినను నాయకులు చాలమంది గాంధీగారు గూడ సంస్కరణములను పనిజేయుటలో ప్రభుత్వముతో సహకారము జేయుచునుండి. సి. ఆర్. దాసుగారు యెదుటనుండు కొనిన ఆదర్శమునుండి వెనుదిరిగినాడుగాదు. సంస్కరణముల విషయమున సహకారము కూడవని నిశ్చయించిరి. ఈ రాజకీయము లేమిటని ఆయన తన స్వపరిపాలనాదర్శ మేమో అంటే బడియండి తనచేతనైన విషయసంపూర్ణ స్వపరిపాలనా విధానమునకు దేశమును సిద్ధము జేసియుండెడివాడేమో కాని అటుల జరుగలేదు. ఆయన రాజకీయ జీవితమునందు ముమ్మిక అంతరము గల్గెను. అసహాయదర్శమును తలయెత్తెను. అప్పటినుండి యును ఆయన అహింస, రాటులు అని రెంటినీజేప్పుదుండెను.

త్యాగము

అసహాయదర్శమునందు చిత్తరంజను డెబుల పాల్గొని నదియు అందరకును తెలిసినదే. ఇప్పుడు దానినిగూర్చి వివిధ వ్రాయ నక్కరలేదు. బహిష్కారోద్యమము తీవ్రముగ నున్న రోజులలో కలకత్తా పాతకాలనుండియు విద్యార్థులను బైటికి వచ్చునటుల జేయుటలో గొప్ప ప్రచారము చేసెను. ఈ విషయమునకే సరుకతో ఘనుఖర్చి ఆక్రొశమును తెల్పెను బెంగాలులో తిలకు స్వరాజ్యనిధిని వనూలుజేయుటకు దాసుగారే ప్రధాన భూతులైరి. ఆయన న్యాయవాదవృత్తియందు ఆమాఘముగ సంపాదనమున్నపుడు దానిని విదలితేసిరి. తన సంపాదనం తయును కలకత్తాలోని బాతీయకళాకాలకు ధారపోసెను. ఆ కళాకాలయందు జేరవ విద్యార్థులకు స్వరాజ్య సంపాదనముఖ్యమైన రాటుమునే రప్పబడెను. 1921 కాంగ్రెసుకు దాసుగారు అధ్యక్షుడుగ నెన్నుకొనబడెను. ఆయనకు స్పార్ధియును న దెక్కడను లేదు. ఉన్నతాదర్శములు గలవాడు. సర్వసత పాత్రుడైనవాడు.

నిర్బంధము

బెంగాలులో ఎలంటిరు ఉద్యమము అక్రమముని ప్రకటించినవెంటనే దాసుగారి ఏకైకపుత్రుడగు చిరంజనదాసు 6వ తేదీ అరెస్టుజేయబడి, 9వ తేదీని అయి నెలలకన్న విధింపబడెను. ఆరవతేదీన సి. ఆర్. దాసుగారు, ఆయనతోబుట్టువు ఉర్దూ భాషవియు శుద్ధరక్షయిన్న మిమతో హద్దాలు జరుపుచున్నారనియు వానాబంకపరచుచున్నారనియు అరెస్టు చేయబడిరి మేజిస్ట్రేటు వార్షింగుతో వారిని విదలితేసినను పిదప ఒకతేదీయన నిర్బంధములు విజృంభించెను. సి. ఆర్. దాసుగారు 99 తేదీని రొనాల్డుమే ప్రభువుతో సంభాషించిరి తెలిసెనుగాని తత్ఫలితమేమియో తెలియలేదు. 11 వ తేదీని సి. ఆర్. దాసుగారి కే క్రిమినల్ సవరణబిల్లును సెక్షను 17బి. క్రింద అరెస్టు జేసికను వార్తచెప్పెను. ఈ కేసువిచారణ వాయిదాలు జేసివేసి యుంచిరి. అసామ్యుదావాదు కాంగ్రెసు నాటికి దాసుగారింకను విచారణ గావలసియున్న ఖైదీగనెయుండిరి. 1921 కాంగ్రెసులో ఆయన అధ్యక్షోపన్యాసము జరుగెనునను దుదెల్పిన భావములు ఆయన ప్రతిభను చాటుచు యింకను ఎంత భవిష్యదభివృద్ధి కవకాశముగలదో నూచించెను.

స్వరాజ్యపక్ష నిర్మాణము

1922 ఆగష్టులో దాసుగారు విడుదలయ్యిరి. డిశంబరులో గయలో జరిగిన కాంగ్రెసు కన్వెన్షన్ లుగనుండిరి. అందు స్వరాజ్యపక్ష క్రోత్రియపక్షములకు జరిగిన వివాదములందరకును తెలిసినవే. రాజీకుదరకపోయెను. మార్పుపద్ధతు పక్ష మే నెగ్గెను. 1923 జనవరిలో దాసుగారు స్వరాజ్య పక్షమును నిర్మించిరి. ఈపక్షమునకు వారు నాయకులుగ నుండి బెంగాలులోను దేశమంతటను గావించిన ప్రచారము వర్ధనాతితము. జానితో వారికిగల కత్తిసామర్థ్యములు దేశమునకు

“హాజియా త్ర లేక పోయినను నరియేగాని దొరతనము పవిత్ర స్థానముల జోలికి పోగూడదు”

మాలానాఅబ్దుల్ బాకిగారి విచిత్రాభిప్రాయములు

అత్యుభయము, జూన్ 17:— ఫైరంగీ మహింసను దుండి మాలానా అబ్దుల్ బాకిగారి రీతిగవ ప్రకటించిన తంతిని రాజప్రతినిధి కార్యనిర్వహణ సభాసభ్యులగు సర్ మహమ్మదు హదీబుల్లాగారికి బంపిరి:—

“అమీరు అతీని యిబినుసాదునకును జురుగుచున్న యుద్ధమునందు జోక్యముగలుగజేసికొని హాజీలను సురక్షితముగ యాత్రను సల్పుకొనుటకు యేర్పాటు చేయవలసినదని మహమ్మదీయు లెంత బలవంతముజేసినను నేను మాత్రము బ్రిటీషు దొరతనము లీగ్ రేపునకు యుద్ధనాకను బంపుటను తీవ్రముగా ఆక్షేపించుచున్నాను. పవిత్రస్థానముందు యేమాత్రపు చర్య దొరతనము దీసికొనినను మాకుత పంప్రదాయములకు విరుద్ధముగ నుండును. అట్టిచర్య మహమ్మదీయులకు హృదయావేదనకరముగ నుండును. పవిత్రస్థానముకంటె పవిత్రతముమైనది మహమ్మదీయులకులేదు. కాబట్టి యేకారణముచేత నైనను సరియే మహమ్మదీయులేదు పవిత్రస్థానమును హెచ్చాడపై యీ సమయముం దనుగిడుట నాకెంతమాత్రమును యిష్టములేదని నిర్బోగ మాటముగ డెబ్బట నాకర్తవ్యమని భావించుచున్నాను. హాజీయాత్రకులు యాత్రజేసికొనకుండ యుండుటకంటె మహమ్మదీయులేదు జోక్యము గలుగజేసికొని ఉచితరీతిని యాత్రా సౌకర్యములను గావించుట మేరయిట సాంప్రదాయమునకు భిన్నముగనున్నది. కాబట్టి ఈవిషయములు ప్రభుత్వమున కెరింగించి నామరసిద్ధాంతములకు విరుద్ధమైన వ్యవహారము జరుగకుండజేయుటకు గోరుచున్నాను. నుల్తాను యిబినుసాదునకును అమీరాలికిని జరుగు పోరాటముతో నాకెంతమాత్రమును సంబంధములేదు. కాని పవిత్రస్థానములందు జోరాడుటకంటె అవమాన కరముగ విషయములేదు.” (అ. ప్రె.)

శుభ వార్త

జిహంగీరు, గురుజిస్థాను ఓడలు రబీగరేపు చేరినవి

బొంబాయి, జూన్ 17:— బొంబాయినుండి జూన్ 17-వ తేదీన యాక్రింద ప్రకటించిన శుభవార్తను మాలానా హాకతాలీగారు పంపిరి:—

హాజియాత్రకులు గొనిపోవుచున్న జిహంగీరు గురుజిస్థాను ఓడలు రబీగా రేపునకు ప్రయాణమై పోవుచున్నవని సుదాను రేవునందుండి వర్తమానము వచ్చెను. ఈవార్త నిజమాయని తెలిసికొనుటకు జేసిన ప్రయత్నమునకు ప్రతిఫలముగా ఓడలు రేవు చేరిన వని జవాబు యాయబడెను. (అ. ప్రె.)

బాగుగ డెలసెను. భారతప్రభుత్వమును సవాలుజేయుటలో దేశబంధునకు అత్యంత పటుత్వముగలదు. దేశములో ప్రతి పక్షు లెందరేర్పడినను ఒక్కడుగ నుండియైనను యేముద్యమమునైన సమకల కత్తికలవాడవలచేతనే స్వరాజ్యపక్షమునకు వ్యక్తిత్వమును గలుగజేసి కాంగ్రెసులో నుండి యేమాత్రమును విడిపోక క్రోత్రియపక్షముతో రాజీని సహభాసమును జేసికొని ప్రభుత్వము నెదుర్కొనుటలో అత్యంత సామర్థ్యమును జూపి దాసుగారు పేరు గాంచిరి. బెంగాలులో సంస్కరణముల మాటలేకుండ చేయగల్గెను. ఫరీదుపూరు ప్రసంగమునందు ప్రభుత్వముతో సహకారముజేయుట కేవో వరకులను జూపించ దాసుగారు లాంగిపోయిరిని విదేశీపత్రికలు సంతోషించెను గాని అట్టిదేమియునులేదని తెల్పుటకే వెంటనే ప్రభుత్వమువారు బెంగాలులో సంస్కరణములను రద్దుచేసిరి. దాసుగారు ప్రాణములనైన నర్పించి దేశమాతనవ జేసెదనని ప్రకటించినందులకు సార్ధకముగనే ఆరోగ్య మేమాత్రము సరిగలేకన్ను ను లేవలేని స్థితిలోనున్నను గూడ బెంగాలు కాసనసభకు పోవలసియుండబోయి, నెలక్రిందటనే ఫరీదుపూరుసభాధ్యక్షతన వహించి, మహాత్ముని సంచారమునకు తనదేశమున మంచి యేర్పాటులను గావించి యింకను స్వరాజ్యపాద్యమును నిర్మించు నంతలో భగవంతు డాతని గొంపోవునని యెవ్వరును కలనైన తలంచియుండలేదు. భగవంతుడు భారతదేశమునకు స్వాతంత్ర్యమును ప్రసాదించజేసి దాసుగారి ఆత్మకు కాంతిగలుగ చేయును గాక!

పోలండు బొగ్గుపై ఆంక్ష

జర్మనీ ఒడంబడికను నిరసించుట

లండన్, జూన్ 14:— జర్మనీకి పోలిషు డైరీషియను బొగ్గును స్వేచ్ఛగ ఎగుమతిజేయు ఒడంబడికను జర్మనీ నిరాకరించుటచే పోలండు జర్మనీకి ఆర్థికయుద్ధము తా నున్నదనుచున్నాడు. పోలండులోనున్న జర్మనులకు రాజకీయ సౌకర్యముల నిచ్చినచో దిగుమతుల కంగీకరించెదమని జర్మనులు ఏర్పాటుజేసిరట. దీనిని పోలండు ప్రభుత్వమువారు నిరాకరించిరి. ఆకారణముచేతనే జర్మనులు 15వ తేదీ తరువాత పోలిషు బొగ్గును అంగీకరించుననిరి. పోలండు క్రొత్తియను దీసికొను ననుచున్నారు.

అస్సాం మతప్రచారకుడు

గ నున్న డాక్టరు ఎడ్వర్డు విలియంసుగారు లండనులో శస్త్రచికిత్స బొందిన పిదప చనిపోయిరి.

ఇంగ్లీషు ఛానలులో లూసీ అను నాకాదభాధికారి తనకు పిచ్చెక్కినదని అరమము కాల్యుకొని చనిపోయెను. సముద్రములోబడెను. శవము దొరకలేదు.

మరాఠో పరిస్థితులు

విప్లవకారులు చెదరిపోవుచున్నారు

పెయింకోలీపుగారి ప్రకటనము

ప్యారిస్, జూన్ 16:— పడమటదేశమున పరిస్థితులు యభివృద్ధిగాంచుచున్నవి. దీనికి కారణము ఫ్రెంచిస్థానిక ప్రచలనమే. సెజ్జాను కు త్తరముగ విప్లవకారులు చెదరిపోవుచున్నారు. తూర్పుక ఇంకను వ్యర్థముగ డాడి సల్పుచున్నారు. తానటుపై మరికొంత గహాయముతో డాడివెడలిరి. కాని మానేనలే వైదన్నవి. ప్రాచ్యపరిస్థితులటులనే యున్నవి. పెయింకోలీపుగారు మరాఠోనుండి ప్యారిసుకు వచ్చిరి.

వెజాన్ ప్రదేశము

(ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రత్యేకతంతివార్త)

ప్యారిస్, జూన్ 16:— వెజానాత్రలిల్లు వెలుపుచున్నవి. వెజ్జాన్ ప్రదేశ మంతటను యుద్ధము జరుగుచున్నను ఫ్రెంచివారే విజయులగుచున్నారు. (ప్యారిస్) స్పెయిను సహకారముపుడే ప్రారంభమైనది. తాత్కాలికపు ఒడంబడికను జేసికొనిరి. మరాఠోతీరము నంతను వీరిద్దరి యుద్ధనాకులు కావలిగాచుండునని పెయిన్లీపుగారు మంత్రివర్గమునకు తెలియజేసిరి. ఇప్పుడు రిపులప్రదేశములోనే ఫ్రెంచి స్పెయిను నాక లుటన్నవట.

దక్షిణ ఆఫ్రికా

యువరాజు సంచారము

నేటాలుసంచారమును యువరాజు ముగించెను. బోయరు రంగరంగములకుజూచిరి. కేపు కాలనీలో జరిగినటులే అఖండవైభవముతో స్వాగతము జరిగెను. ఇచ్చోట బాసి స్వాశీలాండుకేగెను. పిదప ట్రాన్స్ వాలు జేరెను.

ఇండియాకు వైమానికమార్గము

ధనసహాయము తప్పనుట

లండన్, జూన్ 14:— ఇండియాకు ఈజిప్టును వైమానిక వర్తకవ్యాపారమును స్థాపించుటకు ధనసహాయము చేయుట మంచిదే. అయినను కంతరాకరాచీవార్ధమున ఎక్కువ వ్యయముతో ఏర్పాటుజేయుట బాగులేదనుచున్నారు. ప్రస్తుతము మామూలుగనే నడిపించి తరువాత అవసరమని తోచినదానిని సామ్యును ఇచ్చునటుల జేయుట మంచిదనుచున్నారు.

ఒక పాలిసి

ది ఎంటైరు ఆఫ్ ఇండియాలోనున్న మీకుటుంబమునకు మిరొక క్రేస్తమైన ఆస్తిని సంపాదించి పెట్టినట్లే దానిని సంపాదించుట ఎట్లు?

వివరములకు ఈదిగువ విలాసమునకు వ్రాయుడు:—

(బాంచి నెక్రిటరీలు,

ది ఎంటైరు ఆఫ్ ఇండియా లైఫ్

అస్సూరెన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్.

పోస్టు బాక్సు నెం 237, మద్రాసు.

చెన్నపురి బజారుధరలు

1925-వ సం! జూను నెల 18-వ తేది గురువారము

1. ధాన్యములు

దనియాల బా 1-కి రు	80 0 0 మొదలు	42 0 0 వరకు
బియ్యము బస్తాలు		మొదలు వరకు
కుసుమ తెనాలిబి ,, ప 48 గలవి రు	18 0 0	15 0 0
నల్లారివి ,, డిటా ,,	15 8 0	17 0 0
డిల్లిబి ,, డిటా ,,	16 0 0	18 0 0
రాగులు రా. 164 బస్తా 1-కి ,,	8 13 0	9 0 0
శువులు ,, ,,	20 0 0	24 0 0

2. పప్పు ధాన్యములు

కందులు బస్తా 1-కి రు 205 ,,	12 8 0	13 8 0
శనగలు ,, డిటా ,,	12 0 0	12 8 0
పెసల ,, డిటా ,,	14 8 0	15 0 0
మినుములు ,, డిటా ,,	18 0 0	16 0 0
ఉలపలు ర 164 ,,	8 8 0	9 0 0

3. నూనెవస్తువులు

శువులనూనె బా 1-కి ,,	154 0 0	155 0 0
నెయ్యి మ 1-కి ,,	14 0 0	25 0 0
కొండాపురం నెయ్యి పక్కా 1-కి ,,	55 0 0	60 0 0
ఇతర ప్రదేశము ,, ,,	50 0 0	53 0 0
శేరునెయ్యి నూనె గానుగ బా 1-కి రు 186 మి.కా.నూనె 182		
జున్నునూనె బా 1-కి ,,	133 0 0	134 0 0

4. చిల్లర వస్తువులు

చాయవనుపు బా 1-కి ,,	185 0 0	
కురవనుపు ,, ,,	55 0 0	60 0 0
మిరపకాయలు (గుంటూరు) బా 1-కి ,,	100 0 0	110 0 0
గుంటూరు పాయకట్టు నీలిమందు ముఖగు 1-కి రు 50, 55		
కాళినా స్త్రీపాయకట్టు ,, ,,	70, 75	
బెల్లము బా 1-కి ,,	85 0 0	45 8 0
చింతపండు బా 1-కి ,,	40 0 0	60 8 0

5. ఇసుము

పట్టా రకం బా 1-కి ,,	82 0 0	83 0 0
చదరం ,, ,,	38 0 0	38 8 0
రవుండు ,, ,,	85 0 0	86 0 0

6. లోహములు

వండి 100 గుంటలకు ,,	71 0 0	78 8 0
జంగారము, కులను 1-కి ,,	21 10 0	21 12 0
నవరము 1-కి ,,	13 10 6	
ఇత్తడి బా 1-కి ,,	253 0 0	256 0 0
రాగి డిటా ,,	285 0 0	288 0 0
అస్సాచక్కెర 226 పా. గలవి 88 0 0 33 4 0		

7. రంగులు అలిజరై ను

అవుకృష్ణుడు 20 డిగ్రీలు ,,	64 0 0	70 0 0
తొట్టికృష్ణుడు డిటా ,,		
సింహం డిటా ,,		
గుర్రం డిటా ,,	67 0 0	68 0 0

3. దూది

జోండాపట్టుబారు 1-కి ,,	రు 800 0 0	
పల్నాడు దూది ,,	240 0 0	

3. నూలు

జోయంబత్తూరు నెం 10½ పెట్టె 1-కి ,,	7 8 0	
మధుర నెం 12½ పెట్టె 1-కి ,,	5 1 0	
పున్నూరు యేనుగ నెం 8½ పెట్టె 1-కి ,,	7 4 0	
అహమదాబాదు నెం 12½ పెట్టె 1-కి ,,	7 4 0	
నూళ్ యేనుగ నెం 20 ,,	9 8 0	
జపాన్ నెం 20 ,,	9 8 0	
,, నెం 40 ఏ తేలిక అయినను ,,	12 0 0	
పద్మాక్ష నెం 24½ ,,	10 4 0	
14½ క్విలకా పక్షి ,,	7 6 0	
నెం 20 బెన్ని సింహం యాతె ,,	10 8 0	
నెం 22 ,, ,,	10 12 0	
నెం 12½ బెన్ని పర్కాను ,,	8 8 0	
నెం 14½ ,, ,,	8 12 0	

వృత్తాంతలేఖలు

ధియసాఫికలు కళాశాల -

బాలికాశాల

గృహప్రవేశ మహోత్సవము

(స్వకీయవిలేఖరి)

అడయూరు, జూన్ 16:— నేమనలు ధియసాఫికలు కళాశాలవారు స్థాపించిన బాలికాశాలయొక్క గృహప్రవేశ మహోత్సవమును నిర్వహించిన ముదయమున డాక్టరు అనిబిసెంటు గారు జరిపిరి. మహోత్సవమును గాంచుటకు అడయూరునుండియు, మదరాసు నగరమునుండియు ప్రేక్షకు లనేకులు విచ్చేసిరి.

కళాశాల ప్రధానాచార్యులగు ప్రొఫెసరు గడ్డమడుగు వెంకట సుబ్బారావు పంతులు ఎం. ఏ. గారు, నూతనశాఖను నెలకొల్పుటకుగాను తమకుగల యుద్దేశ్యమును బెలుపుచు డాక్టరు అనిబిసెంటుగారిని అధ్యక్షతనకొని గృహ ప్రవేశమహోత్సవమును గావింపగోరిరి.

డాక్టరు అనిబిసెంటుగారు నూతన బాలికాశాల యొక్క గృహప్రవేశ మహోత్సవమును జరుపుచు స్త్రీవిద్యయే భారతీయాభ్యుదయమునకు ప్రధానసాధన మనియు మనము స్త్రీల విద్యాభివృద్ధి కెంత అవకాశ మిచ్చినయెడల దేశమున కంత మేలు చేసినవార మగుదుమనియు నుడివీరి. మనవు నచిం చినరీతిని స్త్రీలు గృహములకు దీపికలు. దీపములులేని గృహ ములు ఎన్నటికిని అభివృద్ధికిరావు. స్త్రీలు గృహభ్యుదయము యోగ్యత తృప్తి పడ గూడదు. దేశము ను వారి సహాయపంప తీరారకు వేచియున్నది. అనంత మున్నయెడల దేశమును సత్పథమునకు నడుపుటకు సైతము అన్నిరీతుల ముం దంజ వేయుచుండవలయును. ఈ యాదర్శములను కొనసాగిం చుటకు ఇచ్చు విద్యయే విద్య. నూతనముగా కళాశాలలో ఇచ్చుట స్థాపించబడజోవు బాలికాశాల ఈ పవిత్రాదర్శములను నిర్విఘ్నముగా కొనసాగించును గాత! భగవానుడు కార్య నిర్వాహకులకు అన్నిరీతులతోడ్పడు గాత! అని డాక్టరు బెసెం టుగారు నుడువుచు తమ యుపన్యాసమును ముగించిరి.

ప్రస్తుతము బాలికాశాలలో 20 మంది విద్యార్థినులు న్నారు. ఇంకను కొంతమంది ఈ నెలలోను ప్రగ రాగలరు. భారతీయ స్త్రీయభ్యుదయమున నేవచేయుచున్న వారును పాశ్చాత్య దేశము లన్నిటిని మట్టిపచ్చినవారను నగు స్త్రీమతి మాలతి పట్టర్లను బి. ఏ. గారు నూతనశాఖకు విచారణాకారిణులు. మై నూరు సివిలుసర్వీసు ఉద్యోగులగు ఎఫ్. ఎస్. రాఘవాచార్యులు గారి నీతిలకము స్త్రీమతి శ్రీరంగమ్మగారు వార్డనుగాను ఉన్నారు.

ఈ నూతనశాఖ నిర్విఘ్నముగా కొనసాగు గాత!

వేట పాలెము

(ఒకవిలేఖరి)

సారస్వతనికేతనము

జూన్ 16:—ఈ గ్రామనివాసి యెనికెట్టి పాపయ్య శ్రేష్ఠిగారిదివలలో నికేతన శాస్త్రనిధికిగాను వార్షిక్తము గా వింబియుండిన రు 116-0-0 ల విరాళమును చెల్లించిరిని వెల్లడించుట కెంతయు సంతసించుచున్నాడను. గ్రంథాలయోద్యమ మునందు వీరికిగల ఔచిత్యము నిరూపమానము. వైముత్తము పై రాగల వడ్డీతో నికేతనమునకు నదా నొక యాంధ్రవార్తాపత్రిక తెప్పించబడును.

శ్రీయ్యత పాపయ్య శ్రేష్ఠిగారు, తమ సోదరి పాణిగ వాణమహోత్సవసమయమున నికేతనమునకు గోడగడియారము తెప్పింపగలందులకు రు 89-0-0 లు విరాళ మొసంగిరి.

శ్రీరామ భజనమందిరము-నూపదానము
ఈ పట్టణాంతర్యాగమును అనుమల్లిపేటయందు పూర్వ ము గ్రంథివారి ధర్మశ్రేణి మొండుగలదు. ఇటీవల యాకట్టడము లన్నియు కిధిలములైనది. ప్రస్తుతము ఆవరణలము మూత్రము మిగిలియున్నది. శత్రుజనసహజములోని యువకు లుత్సాహ పూరితులై యాధర్వప్రదేశమునం జొక శ్రీరామ భజనమందిర

మును నిర్మింప నుద్దేశ్యమై యున్నారు. పాపయ్య శ్రేష్ఠిగారు వై వివాహాభిషేకమున యుదారభావముతో వై ధర్మ ప్రదేశమునందొక యిటుక బావిని తన స్వంతభూమిలోవేయించి యిచ్చుటకు వాగ్దత్త మొనర్చి భక్తులకును భజనమందిరమున కును నీటివసతిని కలిగించినవారై ప్రజల మన్ననకు పాత్రులైరి. మరణము

అనుమల్లిపేట కాపుగడ్డము, సంపన్నగృహస్థుడుగు కోమాగు చినసుబ్బారాయుడు శ్రేష్ఠిగారు తే 15-6-25 దిన రాత్రి 10 గంటలకుపైన యాశ్వురసాన్నిధ్యమును చేరెను. ఈయన కొలంబో, సింగపూరు, పెనాంగు మొదలుగాగల ద్వీపములలో విరివిగ బంగిలవ్యాపారమును జేసిన వైశ్యశిఖామణి. వీరు మొదటినుండియు దానపరుడని పురుషుడిగిరి విశేషించిన సిరిసంపదలతో తుల్యుగా యుండిరి. దీక్షజన పోషకుడని పేరు వహిరి.

గుంటూరు

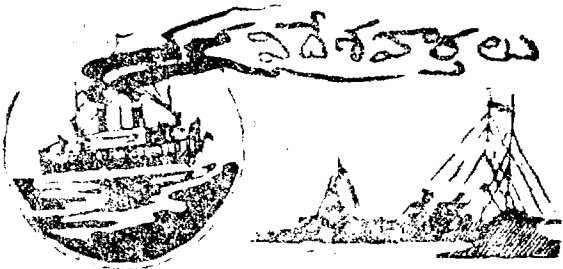
(స్వకీయవిలేఖరి)

బొక్క హైస్కూలు పూర్వవిద్యార్థి సంఘము

ఈ నెల 28 వ తారీఖు ఆదివారమునాడు జరుగనున్న బొక్క హైస్కూలు పూర్వవిద్యార్థిసమావేశమునకు రావుబనార్ కృత్రిమింటి శాశ్వతరావు పంతులుగారధ్యక్షత వహించుట కంగీకరించిరి. ఆరోజు ఉదయం స్వల్పాహారములును మధ్యాహ్నము విందును, సాయంకాలము బహిరంగసభ, పిమ్మట కార్యనిర్వాహకసభ జరుగును. కార్యక్రమములోని వివరములు ముందుప్రచురింపబడును. తెలిసినంతవరకు పూర్వవిద్యార్థులందరికి ప్రత్యేకము ఆహ్వానములు పంపబడును. ఆహ్వానములందని జారు అన్యధాతలంపక తమవిలాసములను ముందుగా తెలిపిగాని లేక ఆశాటికి తమంతటామేగాని విచ్చేయ ప్రార్థింపబడుచు న్నారు. సమావేశము హైస్కూలు భవనము నందు జరుగును. పూర్వవిద్యార్థులందరు ఇదే ఆహ్వానముగా యెంచుకొన వేడబడుచున్నారు. వివరములు తెలియగోరువారు కొంపల్లి రామనాధం గుంటూరు, గారికి వ్రాయ బ్రార్థితులు.

శి వా ల య ప్ర తి ప్త

మాపట్టణమున బ్రాడిపేటలో శ్రీఉప్పటూరి గురు నాథముగారిచే శంఖుస్థాపన గావింపబడి శ్రీఉప్పటూరి వెంకటపున్నయ్యగారిచే పూర్తిచేయబడిన శివాలయమున శ్రీమదింది కావహిత గురునాథేశ్వరస్వామివారి ప్రతిష్ఠామహోత్సవము ది 8-6-25 మొదలు 12-6-25 వరకు దేవీష్ఠమానముగ జరుపబడెను. ఆ రోజులును మితిలేని అన్నప్రదానముచేయబడెను. భజనలు ఉత్సవములు హరికథా కాలక్షేపములు మిక్కిలి కోలాహలముగ జరిగెను. ఒకరోజు ప్రత్యేకముగ కుంటి నుడివారికి అన్నదానముచేయబడెను. ఒక రోజు పెద్ద లందరికి ప్రత్యేకముగ విందుకావింపబడెను. మహోత్సవమునందు వైశ్య ప్రముఖు లెక్కువ పాల్గొనిరి. ధర్మకార్యములందు పేరుబడిన శ్రీమంతులగు శ్రీఉప్పటూరి పున్నారావుగారు మిక్కిలి తెంతతో మహోత్సవమును నేత్రోత్సవముగ జూరప్రదముగా వించి వారును వారి కుటుంబమువారును ధన్యులైరి. నూతనముగా నిర్మింపబడిన తిలక్పేటలో ఆలయము లేని లోపమును వీరు తీర్చినందుల కెంతయు వందనయులు.

హెండజాబి పరిస్థితులు

పిల్చిగారి యువన్యాసము

హుసేనుగారి ప్రయుత్నములు భగ్నమగుటకు
కారణము

లండన్, జూన్ 16:—హుసేనుగారు ఆరల్చీ తురు
వ్వులకును
రెగుల

గురు తరముగ కొన్ని మైల్ల
గట్టిరి. దీనికి 10000000 పాతలు వ్యయము
లో ప్రతిపంతుల పూర్తి పంతులు వీలగునట్లు నిటిపాదల
కార్యలనుగూడ త్వరలోనే పూర్తి చేసెదరట.

జర్మను ఒడంబడిక సూచనలు

ప్రెంచివారి ప్రత్యుత్తరము

(ఆంధ్రపత్రిక ప్రత్యేకతంతి)

బెర్లిన్, జూన్ 16:—జర్మను సెక్యూరిటీ ఫ్యాక్టు వి
షయమై ప్రెంచి ప్రభుత్వమువారి ప్రత్యుత్తరమును ప్రెంచిరా
యకారి దాక్టరు ఫ్రెన్చెట్ గారందజేసిరి. 18 తేదీ నీ ప్రత్యు
త్తరము ప్రకటించబడును.

ఇటలీ ప్రత్యుత్తరము

ఫ్యాన్, జూన్ 16:—జర్మనీ ప్రత్యుత్తరమువచ్చువర
కు ఇటలీ ప్రభుత్వమువారు తమ యభిప్రాయమును తెలియజేయు
ను. ప్రత్యక్షముగ రాయబారములు ప్రారంభమైనగాని ప్ర
త్యుత్తరమునీయరు. ఒడంబడిక సాధారణసిద్ధాంతములను గూర్చి
ప్రెంచి ప్రభుత్వముతో ఇటలీ ప్రభుత్వము ఏకీభవించుచున్నది.
సంయుక్త రాయబారములనుగూర్చియు ఈ రీతి ప్రస్తావించు
చున్నది.

బొగ్గుగనిలో అల్లరి

సిడ్నీ, జూన్ 17:—సమ్మె ప్రదేశములో శత్రుత్వ
బొగ్గుగనిలో 700 మైనకులున్నను అల్లరి సాగుచున్నది.
గరిరాత్రి ఇండ్లను తగులబెట్టువారు ముఠాకుగ బనిజేయుచున్నా
రు. అనేకముగ భవనములను తగులబెట్టిరి. మండొట్టును గూడ
తగులబెట్టిరి. పెడరలు కార్మిక మంత్రి తగవును పరిష్కారము
జేయుటకు వచ్చిచాడు.

రాయలు ఆర్జున సాసయిటీ

పరకమును, ఈ సాయన పర్వది. క్రైస్తవముగారి
కిచ్చిరి.

చీనాపరిస్థితులు

విదేశీయులపట్ల ప్రతికూలభావము

ముంబైలో కట్టుదిట్టములు

(ఆంధ్రపత్రిక ప్రత్యేకతంతి)

హ్యంగు, జూన్ 16:—విదేశీయులపట్ల ప్రతికూ
లభావమును అడంచుటకు కట్టుదిట్టములను జేయుచున్నారని ము
ంబైలోండి జహానుగతులు తెలుపుచున్నవి. యూరపియను
జహానులచే సడపబడుపాకకాలు మూయుటకు. ప్రత్యేకము
గ చీనాపాకకాలకు సహాయముతో చీనాపాకకాలు సాగు
చున్నయవి.

కమ్యూనిస్టులపై చర్య

ఒక కమ్యూనిస్టు నాయకుని, 4 గురు నాయకులకు ఆర
స్టు జేయుటకు హ్యూజ్ గవర్నరు తీరుపు జేసెను. విద్యార్థుల
సభను ఆటంకపరుచుటకు పికింగు మంత్రులు నిశ్చయించిరి.

పికింగులో సభలు

నిన్నటిదినము పెంగు యూనియంగుగారి 4 శతాబ్దము
లు సభలో పాల్గొనెను. విద్యార్థులు, బాలరు బాలభటులు,
కార్మికులు, పోలీసువారుగూడ పాల్గొనిరి.

స్వాస్థ్యలోలో సమ్మె

ఆంతులకు సమ్మె జ్యూపించెననియు నాకాదళరక్షణము
గావలెననుటచేతను స్వాస్థ్యలోలో 'బ్లూ బెక్' అనునాక వెల్లెను.

బ్రిటిషు వర్తక సంఘమువారి

తీర్మానము

లండన్, జూన్ 17:—చీనాలో తృప్తికరముగ పరి
స్థితి లన్నిటిని కాళ్ళతరముగ నెలకొల్పుటకు చీనాకావ్యక్తి ప్ర
భుత్వ ప్రతినిధులతో సాధ్యమైనంత త్వరలో ఆయా ప్రభు
త్వములతో ఆలోచించి ఒక సభను సలుపవలెనని బ్రిటిషు వర్తక
సంఘమువారు ప్రధానామాత్యునికి తీర్మానము నంపిరి.

ప్రభుత్వపునర్నిర్మాణము

క్యాంటన్ జూన్ 17:—అధివారము హ్యూపింతాంగు
లో గొప్పసభ జరిగెను. ప్రభుత్వమును గొప్పమార్పులను జేయు
టకు నిశ్చయించిరట. సివిలు గవర్నరు పదవుల నెత్తికేసెదరు.
7 గురు కమిషనరుల నేర్పాటుజేసి ప్రభుత్వమును వారి హస్త
గతము జేసెదరు. పన్నుల పదవులను పూర్తిగ పరిశీలించి సవ
రించెదరు. సైనికాధికారి పన్నులను విధించుటకు జేసెదరు. నల్ల
ముందువర్తకమును అడంచుటకు ఏర్పాటుజేసెదరు.

కులికి పనిజేయు సైనికులను 14000 మందిని, యువా
నికులను ఓడించినపిదప తీసివేసిరి.

బోలిషివికుని గాల్పుట

హ్యంగు, జూన్ 17:—చీనా ప్రభుత్వమువారు 7గురు
బోలిషివికులను అరెస్టుజేసిరి. అందులో ఒకరిని నేటియందయ
మున గాల్పిరి.

భారతదేశ యంత్రాలయ పరిశ్రమ

యజమానుల కష్టములు

మిరాసుగారి సూచనలు

లండన్, జూన్ 16:—కామన్న ఇండియాలో మిట్టి ఎ
డుట, మిట్టిపి. రాన్ గారిట్లు జెప్పిరి:—ఇండియాలో ముఖ్యముగ
బొంబయిలో యంత్రాలయములను బెట్టిక యజమానులు ఎన్ని
కష్టములకైన ఓర్చుకొని ఇండియాలో పారిశ్రామిక పరిస్థితుల
ను అభివృద్ధిజేసిరి. సమర్థులగు కార్మికులను, ఎక్కువ ఉత్పత్తి
యు ఇండియాకెంతయు లాభకరము. ఇది చాల ముఖ్యముమనవ్య
జ్యురము, కొంకిపురుగు రోగములను నివారణజేసిన మరొక ఎ
క్కువ పని జరుగును. జీవితప్రమాణమును మెచ్చించవలెను.
నిర్బంధప్రాధమికవిద్యను గలవలెనను.

హ్యంగు దురంతము

బ్రిటిషు ఉద్యోగిని గాల్పుట

నగరశాంతి చెడుట

హ్యంగు, జూన్ 16:—ఇంజనీరు విలియం మేకంజీ,
డెకాకా కన్య ఇన్స్పెక్టరును బ్రిటిషువారే. చీనావారు కూలీల చేత
ముతో వీరినిగాల్పిరి. మేకంజీగారు చనిపోయిరి. రెండుచేతులు
యందు డెకాకా కన్యకు ప్రమాదకరముకాని గాయములు
తగిలెను. వీనివలన శాంతిచెడెను.

సాయంకాలము వీరివురుగు పీకారు పోవుచుండిరి.
శోధకుడుగ కందక మున్నదని కావలిగాయు నాకావైనికో
ద్యోగి హెచ్చరించెను. తాము ఎక్కిన మోటారుబండిని మర
లించి 200 గజములు సాగిరి. 7 గురు చీనావారు శోధకుడు
ముగ పోతుండుటకు వీలులేకుండజేసిరి. మేకంజీగారు బండి
లోనుండి లేచి దిగి మీకేమిగావలెనని వారలనడిగెను. కూలీలు
వాని ముఖమున కనులు చెదరుపోవుదీవమును జూచి కాల్పిరి
గాని అది తపస్విపోయెను. మేకంజీగారు బండిలోనికి పారిపోవ
మరల కాల్పిరి. రక్తనాళములో తగిలి చచ్చితినిని అరచెను.
రెండు చేతులలోను గాయములు తగిలిన డెకాకా కన్య మేకం
జీని కాపాడుటకు బండిని దాటించుకొని పోయెను. ఒక మైలు
బండిపోయెను. దారికిపై హ్యంగు హే నాలంటిరు లున్న
ఇంటిలోనికి పోయెనామె. వీరుతగ్గుము పోలీసువారికి తెలియ
జేసిరి. డెకాకా కన్యను వైద్యాలయమునకు గొంపోయిరి.

సంధి రాయబారములను చెడగొట్టుటకు బుద్ధిపూర్వము
గ ఇట్టి అవాంతరములను దెచ్చిపెట్టిరని అనుచున్నారు. సరి
మాడ్డులలో జాగ్రత్త కనిపెట్టి జాడవలెననుచున్నారు.

బ్రిటిషువారి ఆక్షేపణ

(ఆంధ్రపత్రిక ప్రత్యేకతంతి)

హ్యంగు, జూన్ 16:—సివిలు గవర్నరుతో బ్రిటి
షు కాన్సులు జనరలు గట్టిగ ఆక్షేపించి తెలియజేసెను. మేకంజీ
హత్యనుగూర్చి విదేశాంగాధికారికి తెలియజేసెను.

ప్రెంచి విమానమొకటి (బెల్జియం) బ్రజ్జల్ 15 నైని
కులు కాల్గిపోయిరి. 5 గురు చనిపోయిరి. ఇతరులు అపాయ
కరముగ స్థితియందున్నారు.

ఇంగ్లండులో పనిలేనివారి సంఖ్య

లండన్, జూన్ 17:—గరివారము పనిలేనివారి సంఖ్య
44000 మెచ్చెను. మొత్తము సంఖ్య 1291000 మంది. నిరుద్యో
గంబై 250000 మంది ఎక్కువగ నున్నారు. ఈవిషయమును
చర్చించుటకు కామన్న సభలో ఒకరోజును ఏర్పాటు జేయవలె
నని కార్మికపక్షమువారు రడిగిరి.

పార్లమెంటు సభ్యురాలు

రంగస్థలము ప్రవేశించుట

లండన్, జూన్ 17:—మాలెరన్స్ లు పేరుతో
జరగు పిలిప్సన్ అనునామె పార్లమెంటులో కామన్న సభ్యు
రాలుగ నున్నది. ఎచ్చేవారమునుండి మరల ఈమె నాటక
రంగస్థలమున ప్రవేశించునని తెలియచున్నది.

ఆంగ్లోమోర్ల దేవళపు విశ్వర

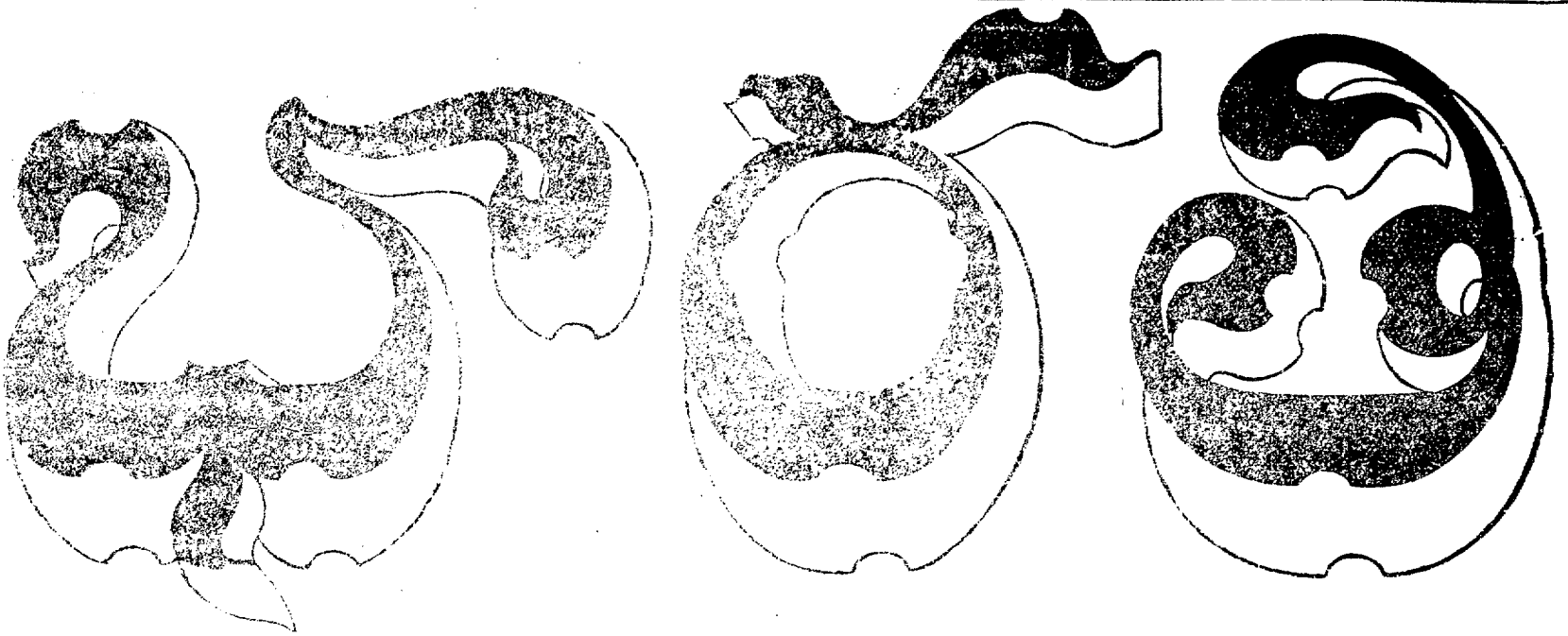
ఈ సాధించుటకై క్రయత్నములు జరుచున్నవి. కాని
అంత అనుమతులుగ జరుగునని జెప్పబడిలేదు.

|| శే|| ఎడ్వర్డు స్ట్రానూగారు చనిపోవునని ఆయన
అన్సి 48,000 పానులుండెను.

చీడపురుగులు

తత్ సంహారము

లండన్, జూన్ 16:—సామ్రాజ్య చీడపురుగుల సం
హారక సభకు 20 దేశములనుండి ప్రతినిధులు వచ్చిరి. ఆరంభి
గోరుగాడు అధ్యక్షులుగ నుండి కనడా ఈజిప్టు, ఇండియా
నైజీరియా కెన్యా మున్నగుచోట్ల చీడపురుగుల సంహారము వి
ధానములను జదివి వినిపించిరి. మరల అంత్య సమావేశము గురువారము
జరుగును. అప్పుడు కమిటీవారి సిఫార్సుల నాలోచించి
ప్రభుత్వమువారు అవలంబించెదరు.

నచిత్రమానవత్రిక.

ప్రతిచంద్రమానాదిని ప్రచురింపబడును

ప్రతిసంచికయందును మూడునాలుగురంగులచిత్రములు ఇతరచిత్రములు ప్రచురింపబడును

చందా సం॥ 1-కి రూ. 6-0-0

విడిపత్రిక వెల అణాలు 10 మాత్రమే.

జ్యేష్ఠమాససంచిక - విషయానుక్రమణిక

కవితా ప్రశంస—కవికొండల వేంకటరావుగారు; ప్రసవవేదన—
త్రిపురాన వేంకటసూర్యప్రసాదరావుదొరగారు; ఆంధ్రారణ్యపర్వశేష
ప్రశంస—కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు; మహానటిసీత—కలువల
పల్లి రంగనాథశాస్త్రిగారు; భీష్మప్రతిజ్ఞ—ఆంధ్ర శేషగిరిరావుగారు;
ప్రాలరాజు—విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు; వానరులు—వంగోలు
వేంకటరంగయ్యగారు; హేమంతము—కోయిల—ఈశ్వర; కంఠబాహు
శ్యము—క్రొత్తపల్లి సూర్యారావుగారు; కవితారచన—కావ్యతీర్థ
మద్దులపల్లి వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు; బమ్మెరపోతరాజు—
నిడమర్తి సత్యనారాయణమూర్తిగారు; నేనుధన్యుడ—శ్రీ శేషాద్రి
రమణ కవులు; గానము—కాశీనాథుని భైరవమూర్తిగారు; విద్వాంసుని
నిర్వేదము—సాహిత్యవర్ధనుడు; శాకుల సత్యాగ్రహము—గన్న
వరపు సుబ్బరామయ్యగారు; విరహోత్కంఠ—పండిత ఈ. భాష్య
కాచార్యులుగారు; సావిత్రి—కాశీసోమయాజుల సుందరరామమూర్తి
గారు; అభివందనము—రాచర్ల తిప్పయ్యగారు; కోకిల—జి. జాషువా
గారు; పార్వతీయనుతాపము—రాయసము వేంకటశివుడుగారు;
గోకులము—ప్రణయోన్మాదము—కాశీ వ్యాసాచార్యులుగారు;
జైనులమతకథలు—పంచాగ్నుల ఆదినారాయణ శాస్త్రిగారు; 'పేరి

శాస్త్రేణ భీమతా'—పండిత పురాణం సూర్యనారాయణతీర్థులుగారు;
కర్ణాటసీమ—దీపాల్కపిచ్చయ్యశాస్త్రిగారు; పద్మిని—దూపాటి కొండ
మాచార్యకవిగారు; తంజావూరు—అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు;
కన్యాచౌర్యము—సంఘసంస్కారి; స్తతాపభానుచరిత్రము—భాగ
వతుల నృసింహశర్మగారు; సార్నాదుస్తూపములు—కే. నరసింహాచారి
గారు; ఋతులక్ష్మి—మిత్తింటి నరసింహమూర్తిగారు; ఆమని—
మోచర్ల రామకృష్ణయ్యగారు; తుక్కాపంచకము—మానవల్లి రామ
కృష్ణకవిగారు; శతపత్రము—సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి
గారు; సపోటా—కృషీవలుడు; ధన్యుడు—వేమూరి సీతారామయ్య
గారు; వృక్షజాతి వైచిత్ర్యములు—'అంబిక'; కవీంద్రగానము—
కాలయానము—బి. టి. నరసింహాచార్యులుగారు; మంగళసూత్రము—
వ్యాఖ్య—కొమాండురు వేంకటాచార్యులుగారు; సుభాషిత సుధాల
హరి—; ప్రాచీనాంధ్రులెవరు? ఆర్యులు కారా?—చిలుకూరి వీర
భద్రరావుగారు; ఎచటి కేగితిరి?—కే. అన్నంరాజశర్మగారు; పరపతి
సంఘములు లేక బ్యాంకులు—రంగనాయకులుగారు; సాభిప్రాయ
విశేషములు; తరణి—వెదిగల్ల రామచంద్రరావుగారు, బి. ప.,
సాహితీసమితి.

చిత్రపటములవివరము

వర్ణచిత్రములు:—శ్రీబాలకృష్ణుడు; వరహూరు గోపాలస్వామిగారు, నారాయణ తీర్థులవారు, జైనచిత్రరచన-ంగి వ శతాబ్దము నాటిది.

సాధారణ చిత్రములు:—

ఉమావిహారము; గౌరీశంకర శిఖరము, గంగావతరణము, బుద్ధుడు-శాక్యకన్యకలు-అంతిమోపదేశము, పార్వతితపస్సు, రతివిలాసము, కుమారస్వామి, తారకాసురవధ, గంగోత్రి, వివాహ బహద్దరు సర్వ ధర్మపతి వేంకటరత్నము నాయుడుగారు, డాక్టరు జయంతి చినకామేశం పంతులుగారు.

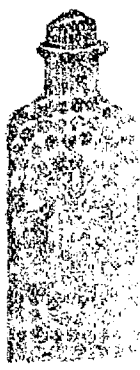
మేనేజరు, "భారతి" తపాలపెట్టె నెంబరు 212, మద్రాసు.

అమృతాంజనము

చక్కనిడబ్బీతో నహా సీసా 1-కి రు 0-10-0; డజన్ 1-కి రు 6-4-0. ప్రతియింట నుండదగినది.
అమృతాంజనం డిపో, 6, 7 తంబుశెట్టి వీధి మద్రాసు లేక, బొంబాయి.

లోకామయహారకస్తూరిమాత్రలు

విజ్ఞాపన

మహాభాగా, 25 సం॥ లనుండి నేను లోకనేవ చేయుచుండునంత తమకు తెలిసియుండవచ్చును. (నరి) రమ లక్షలకొలది కుటుంబములు నన్ను చాలా ప్రీతితో ఆదరించుచున్నారు. ఇండియావారుమాత్రము గాక బర్మా, సిలోన్, మలయానేటు, ఫిజిలాండు, ఇంగ్లాండు మొదలగు విదేశములందును వారుగూడ నాతో స్నేహము చేసియున్నారు. సాధారణముగా నైద్యులందరును నన్ను ఆదరించుచున్నారు. సమయము వచ్చి నప్పుడు నన్ను మరచుటలేదు. నాపేరు (లోకామయహారకస్తూరిమాత్రలు) చంటిపిల్లలు, భౌలింకలు, వడుచు వారు, ముసలివారు, వారు పిగననేల సమస్త మానవజాతీయుల నన్ను ప్రేమించుచున్నారు. సమస్తకీలములు, పకలజ్వరములు, మాందము, శీతవాతము, పక్కలకొడుపు, ఆకలిలేకుండుట, మలబద్ధము, తీర్చించిన భేదము, కడుపునొప్పి, జలుబు, దిగ్గ (క్వాసకోసము, పల్లనొప్పి, సడుమునొప్పి, ఇన్ ఫ్లూఎంజా, ప్లేగుజ్వరములు మొదలగు వ్యాధులకు, ఉతరవ్యాధులకు అనుపావత్రికలోనున్న ప్రకారము వాడిన తప్పక గుణముగను. నా దిక్కులనుండి నన్ను గుఱించి పంపిన యోగ్యతాపత్రికలు వేసకునేలు గలవు. ఒకదాని నాతో స్నేహముచేసిన వారు మరెవ్వరు నన్ను మరువరు.

594

800 మాత్రలుగల బుడ్డి 1 కి ధర 0-4-0. పొద్దుఖర్చు వేరు 6 బుడ్డు వెల పొద్దుఖర్చుతో రు 1-8-0. 12 బుడ్డు రు 3-18-0. 25 బుడ్డు రు 5-8-0. కావలసినవారు ఈ దిగువ విలాసమునకు వ్రాయుదు.

ఆయుర్వేద వైద్యపాఠ్యపు వెంటకాచల పండితులు, శ్రీ సీతారావువ వైద్యశాల, సుసూరు.

ఆంధ్ర గ్రంథ మాల

నెం. 7, తంబుశెట్టివీధి, మద్రాసు.

ఆంధ్రాభ్యుదయమునకు వాఙ్మయాభ్యుదయమును, తన్మూలమునను విజ్ఞానాభ్యుదయమును సాధనంబు లను విషయము సర్వత్ర తెలిసియున్నది. ఆంధ్రాభ్యుదయమునకు దేశమునందు గ్రంథ మండలులు గ్రంథాలయములు కళాప్రదర్శనములు మొదలగు సంస్థాపనలు పర్యాప్తంబులై ప్రజాజీవనప్రవాహమును ప్రవహింపజేయుచున్న విధమును దేశచరిత్ర విశదము చేయుచున్నది. శ్రీయుత కె. వి. లక్ష్మణరావుగారి రారంభించిన యాంధ్రవిజ్ఞానచంద్రికాగ్రంథమాల నేడు శాఖోపశాఖలుగను భిన్నరూపములను వెలయుచున్నది. గ్రంథమాలలన్నియును యథాశక్తిని వాఙ్మయాభివృద్ధికి బాటుపడుచున్నవి. ఆంధ్రమాత సలంకరించుట కేర్పడిన గ్రంథమాలలం దిది యొకటిగ నుండుగలదను విశ్వాసముతో సీతయత్న మారంభమైనది. ఈ గ్రంథమాలయం దు విజ్ఞానాభ్యుదయమునకు సాధనము లైన గ్రంథములు ప్రచురించుట కేర్పాటు చేయబడు చున్నది. వివిధవిషయములకు సంబంధించిన గ్రంథములు రెండుమాసములకొక గ్రంథము వంతు నను బ్రచురింపబడును. ఆంధ్రమహాజను లీప్రయత్నమును పోషించుటకు ప్రార్థితులు.

ప్రస్తుతము వెలువడనున్న గ్రంథములు:

- 1 శతకమంజరి (భక్తి సంపుటము): వృషాధిప, సర్వేశ్వర, దేవకీనందన, నారాయణ, కాళహస్తిశ్వరాది శతకములు పది యిందు గలవు. ఒక్కొక్క శతకమునకు విపులమగు పీఠికయు, పాఠభేదములును గలవు. (ఈ శతకములు విడిగను దొరకును) 0-5-0
- 2 బసవపురాణము (ద్విపద): పాల్కురికి సోమనాథుడు. అనేక తాళపత్రమాతృకలను గొని పరిశీలించి కూర్చిన మూలము. పాఠభేదములు సూచింపబడి నవి. శ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు వ్రాసిన విపులమగుపీఠిక గలదు. అచ్చు, కాగితములు సుందరముగ నున్నది. 0-5-0
- 3 గాంధీమహాత్మని బెల్గాము కాంగ్రెసు అధ్యక్షోపన్యాసము 0-5-0
- 4 కమలాక్షి (చిన్ని విచిత్రకథ): రాయసం వెంకట శివుడుగారు 0-5-0
- 5 సీతనిధి: వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు. 0-5-0

కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు, ఘనస్థాపకుడు.

అమృతాంజనం డిపోవారి
సుప్రసిద్ధావధముల జాబితా.

చుండుకునూనె సీసా 1-కి రు 0-6-0
ఈ నూనెను రాచిన మండు, పొట్టురాజులు, జిల్ల, గోకుడుపుండు మొదలగునవి మానును. దీనివలన వెండ్రుకలకుహాని గలుగక చక్కగ బెరుగు గలవు.

వేలకుమందు వెల సీసా 1-కి రు. 0-4-0
ఈ నూనెను తలకు రాచిన పేలు ఈపి నశించును. చర్మ మునకు వెండ్రుకలకుహాని యుండక వెండ్రుకలు పెరుగును.

రోమహరి డబ్బీ 1-కి రు 0-8-0
ఈ భస్మమును నీటితో కలిపి పట్టించిన తోమములు రెండు నిమిషాలలో మొదలంట రాలిపోవును. దేనివలన చర్మ ము నలుపెక్కదు, మంటయిండును. రోమములు రాలిపోవును.

శిరోవేదనమాత్రలు

20 మాత్రల డబ్బీ 1-కి 0-12-0

ఈమాత్రల నుపయోగించుటవలన శైత్యపు తలనొప్పి, బిం టితలనొప్పి వెంటనే బోవును.

దంతశూలహరి
వెల సీసా 1 కి 0-8-0

దంతశూలకు శైత్యము, రసపట్టు, పుప్పిపన్నులు, కళ్లిన దంతములు మొదలగునవి కారణములు. నొప్పిగలవోటున దూదిని మందులో తడిపి పెట్టిన నొప్పివెంటనే బోవును.

సుందరితైలము

డబ్బీ 1-కి వెల రూ 0-8-0

ఒక డబ్బీతైలము విడువక రాచిన ముఖమున ఏర్పడుమొ ట్టములు మచ్చలుమానును. ముఖము కాంతివారి, నన్ను గా అద్ద మువలె ప్రకాశించును. చర్మము మృదుత్వముకలిగి శాశ్వతము చేరును. ఈతైలము మంచినవాసన గలిగి మిగడవలె నుండును.

గజికితైలము

వెల డబ్బీ 1-కి రు. 0-4-0

గజ్జ, చీడ శరీరమంతట వ్యాపించి ముఖముగ చిన్న పి లలకు విశేష బాధను గలిగించుచున్నది. ఈ తైలమును నాలుగు పూటలరాచిన గజ్జ, చీడ, చిలుము, జిల మొదలగునవి నశించును. తప్పక పనిజేయును. వెలకున్న పొద్దుఖర్చు లభికముగను గాన ఇతరమందులతో కలిపి తెప్పించుకొనుట యుక్తము.

తామర తైలము

డబ్బీ 1-కి 0-6-0. 12-కి 3-8-0.

తామర ఒకవిధమైన పురుగులవలన చర్మము మీదగాని, వెండ్రుకలలోగాని, బాచర్మములోగాని, గోళ్లలోగాని బు ట్టవచ్చును. పురుగులలోని భేదముల బట్టి తామరలోను రెండు మూడు భేదములు గలవు.

కాన, తామర, తీట, ఏనుగుగజ్జ మొదలగునవి గలవా రందఱు ఈ తైలమును ఒకసారి వాడినాడగోరెదము. దీనిని రాచిన మంటయిండును. చర్మము నలుపెక్కదు, పుండు పడదు. వెలస్వల్పము. ఫలనుభికము.

అమృతాంజనం, డిపో మద్రాసు - బొంబాయి.